YAPIN

AYLIK SANAT EDEBİYAT DERGİSİ
eylül'85
49
KDV dahil
250TL

gündemdeki sorun: genel af

ŞİİRDE GELENEK ve YENİLİK

Ulusal Kurtuluş Savaşları

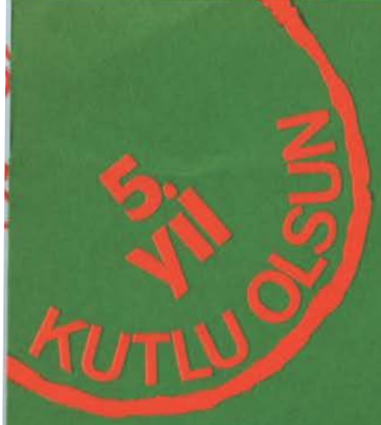

TÜSTAV
ARŞİVİ
Umur Coşkun
Bağışı

BARIŞ SAVAŞIMI VE ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞLARI

YILMAZ USLU/Barış İçin Savaş ve Haklı Savaşlar 8
A. TUFAN AYDIN/Sömürgecilik ve Ulusal Kurtuluş Hareketleri 10
GÜRHAN UÇKAN/Kaynayan Bir Kıta: Asya 11
Uluslararası Dayanışma Örnekleri (Derleyen ve Çeviren Yusuf Cemali) 13
GÜLAY SAN/Günümüzde Yeni sömürgecilik 14
MEHMET YILDIRIM/Dışa Bağımlı Politika ve Yansımaları 16
Orta Amerika'da Yanan Ateş 18
FERNANDO FERNANDEZ/Öyle Bir Gençlik ki Gururlandırıyor (Konuşan: Mehmet Ünal) 20
ERİK STINUS/Nikaragua'dan Mektup Var (Türkçesi: Yarın Çeviri Kurulu) 21
Haklı Savaşlarda Gençlik 22
Dünya Barışı ve Helsinki Sonuç Belgesi'nin 10.Yılı 35

EDEBİYAT

SOSA, URİAS, OBREGON, CERVANTES, FLORES/Şiirler (Türkçesi : Gürhan Uçkan) 3
A. HİCRİ İZGÖREN/Şiir 12
A. TEKİN/Şiir 15
ZERRİN TAŞPINAR ŞAHİN/Şiir 17
ŞÜKRÜ ERBAŞ/Abdulkadir Bulut'u Yitirdik 23
ŞİİR PENCERESİ 23
BLAJE KONESKI/Şiirde Gelenek ve Yenilik/ (Türkçesi:Ferdane Elmazoviç Altanay) 24
HİDAYET KARAKUŞ/Şiir 25
HALİSE DEVRİMCİ/Şiir 28
GÜRHAN UÇKAN/Çağının Tanığı Bir İnsan, Böll 30
İBRAHİM KARACA/Şiir 33

KÜLTÜR

YARIN/Gündemdeki Sorun: Genel Af 4
İLHAN SELÇUK/"Demokrasi Savaşımında Toplumun Emekçi Güçlerinin İleriye Dönük İstemleri de Bulunmakta" 5
FÜSUN ÖZTÜRK/12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali'ni İzlerken 6
İSMAİL GÜL/Harçlar Zamlanırken 26
SELİM DEMİRCİ/Olağanüstü Hal Yasası ve Öğrenci Dernekleri 29

KARİKATÜR VE DESENLER

NUEZ 10
MURAT ÖZMENEK 16
UMUT GERMEÇ 17
ABDULLAH ORHAN 24
HAKAN EKEN 28
ERCAN BAYSAL 28
BOZKURT BELİBAĞLI 28
KEMAL ÜLKER 29
ALTAY MARTI 29
SADIK ALBAYRAK 32

YARIN'dan...

Gençlik Gelecektir

Yeni bir yayın dönemine girdiğimiz ve dördüncü yılımızı geride bıraktığımız bu sevinçli günlerimizde, okuyucularımızdan, sanatçılarımızdan, herzaman dayanışma içinde olduğumuz kültürel kurumlardan aldığımız kutlama mektuplarına yürekten teşekkür ederiz. Beşinci yılında da Yarın, önündeki görevlerin bilincinde. Son bir yılda yüzde yüze yaklaşan tiraj artışıyla, gençliğin dergisi olma yolundaki çabalarını dergi sayfalarında kalıcı adımlara dönüştürebilme başarısıyla, daha söz verip yapamadıklarının bilinciyle dördüncü yılı geride bırakıp, beşinci yıla *merhaba* diyoruz. *Yarın* dört yıldır çıkıyor, kesintisiz sürdürdüğü yayın yaşamını bundan sonra da sürdürecek. Artık *Yarın* çıktığı sürece, ülkemizin son dört yılı ve daha sonrası konuşulduğunda *Yarın*'sız konuşulamayacak. İşte *Yarın*'ı çıkaranlar böylesi önemli ve tarihsel bir görevi üstlendiklerinin bilinciyle hareket ettiler ve edecekler. Bugün için ülkemizin tek gençlik dergisi olma, gençliğin akademik ve demokratik haklarını savunma, gençliğin sorunlarını ceaurca tartışabilme, ülkesinin sorunlarına sahip çıkma, uluslararası deneyimlerden yararlanma ve onları aktarma, sanat ve edebiyatımızda genç arkadaşlarımıza sayfalarda yer verme, toplumcu gerçekçi sanat anlayışını ilk günkü kararlılığımızla savunma bir tek *Yarın*'a özgü. Dört yılda *Yarın* gençlerden gençlere uzanan ve kendisine katılan ellerle çoğalan bir dergi oldu. *Yarın* kendine güveniyor, çünkü gençliğe güveniyor. Her sayısının hazırlanmasında hep biliyor ki: *Gençlik gelecektir*.

Beşinci yılımıza girerken sevinçlerimizi sizlerle paylaşmak istiyoruz. Öncelikle Hollandalı okurlarımıza teşekkür etmek istiyoruz. Kendi ülkesinden nasıl olursa olsun ama 'zorunlu' nedenlerle ayrılıp başka bir ülkede yaşamlarını kazanma ve sürdürme çabası içinde kazandıklarının birer parçasını toplayıp, dayanışma ve yayın yaşamımıza katkısı olması düşüncesiyle gönderdikleri bağışlarına *Yarın* olarak teşekkür ediyoruz. Bize ulaşan sevgi ve dostluk duygularına da.

Son bir yılımızdaki iki yurtdışı temsilciliği ve bir yurtiçi büromuza bir yenisi daha ekleniyor. *Yarın* Adana temsilciliğine kavuştu. Adana ve Güney şehirlerimizde olanlar, abone olmak, dergi ve Yarın Yayınları'ndan edinmek için temsilci arkadaşımıza başvurabilirler. Ayrıca güney illerimizde *Yarın* satmak isteyen bayi ve kitapçılar da arkadaşımıza başvurup, dağıtım olanaklarımız içine girebilirler.

Yarın yayın yaşamı boyunca okurlarına önceden duyurduğu pek az şeyi zamanında gerçekleştiremedi. Bunlardan birisi de "60-70 dönemi gençlik liderleri tartışıyor" bölümüyle ilgili olarak geçen sayının sunuşunda söylenenler oldu. Bu ay da, yine yer sıkışıklığı nedeniyle ilk dönemin sonuç değerlendirme yazısını dergi sayfalarına koyamadık. Üstelik, önce 28 sayfa olarak planlayıp, sonradan 36 sayfaya çıkardığımız halde. Okurlarımız gelecek sayılarımızda "60-70" tartışmasını yeniden okuyabilecekler.

1 Eylül Barış Günü, Yarın'ın ilk sayısının yayınlandığı gündü. O yıldan beri de her Eylül sayısını bu duyarlılıkla hazırlamaya özen gösterdi. 49. sayıda da; barışı, barış savaşımını bir diğer yönüyle, haklı savaşlarla ilişkileri yönüyle işledi. Sömürgeciliğin tarihi, yeni sömürgecilik ve bağımsızlık savaşları konularını barışın evrenselliği içinde ele aldı, sonuç olarak bir kez daha insanlığın barışa olan özlemini haykırdı. *Hiroşima'nın 40.* yılında savaşa bayır dedi, *Helsinki'nin 10.* yılında barış için atılan adımların ülkemizde de yankısını bulması isteğini dile getirdi.

Ancak; Barışı istemek, özlemek artık yalnızca sözlerde, yazılarda kalmamalı. Barış ve barış için yapılması gerekenler soyut kavramlar olmaktan mutlaka kurtarılmalıdır, dünya için bir gerçeklik olan bu saptama ülkemiz için de geçerli. Yarın barış için yapılması gerekenleri evrensel barışa katkıları sayfalarında işlemeyi yine sürdürecek. Bunun ilk adımını da *"balkanlarda nükleer silahlardan arındırılmış bölge"* hedefinin gerçekleşmesi talebi oluşturacak.

49. sayının bir özelliğini de, *12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali*'ni izleyen arkadaşımızın anıları oluşturuyor. Ülkemiz basının ilgi göstermediği ve aynen Kenya'da toplanan "Dünya Kadınlar Konferansı"na ülkemiz adına tek gazetecinin katılması gibi, festivale de bir tek gazeteci katıldı. Her ikisinin de dergilerden olması bir diğer ilginç noktayı oluşturuyordu. Yarın ummak istiyor ki, ülkemiz basını içinde olduğu krizi tartışırken uluslararası forumlara ve gelişmelere karşı kayıtsızlığını da göz önüne koysun.

50. sayıda buluşmak için, sevgiyle, dostlukla.

□ SAHİBİ
Sami Alptekin

□ SORUMLU YAZI İŞLERİ YÖNETMENİ
Füsun Öztürk Baysan

□ BORO VE TEMSİLCİLİKLER
İsveç: Gürhan Uçkan
Box 38045, 100 64
Stockholm
Almanya: Mehmet Bilgin
Vulkan Str. 20
4000 Düsseldorf 1
Hollanda: Ramazan Ekinci
Postbus 392
6040 AJ Roermond
İzmir: 856. Sokak
Nurhan 3/502 Konak
İstanbul: Divanyolu,
Hoca rüstem Sokak,
Zafer Han No: 7/14
Cağaloğlu
Adana: Levent Aksel
Ziyapaşa Bulvarı
Tapanyiğit Pasajı
Asma Kat 113

□ DAĞITIM
Etkin Dağıtım 527 60 11

□ ABONE KOŞULLARI
Yurtiçi/Yıllık 2400, Altı Aylık 1200 lira.
Yurtdışı/Yıllık 30, Altı Aylık 16 DM. Yurtdışı tek satış 3 DM

□ İLAN FİYATLARI
Kapak/
Tam Sayfa : 80.000.- TL
Yarım Sayfa : 50.000.- TL
Çeyrek Sayfa : 25.000.- TL
İç Sayfalar/
Tam Sayfa : 50.000.- TL.
Yarım Sayfa : 25.000.- TL.
Çeyrek Sayfa: 13.000.- TL.

□ TEKNİK İŞLER
Dizgi : Norm Dizgi
Film : Set Reprodüksiyon
Baskı : Sanem Matbaacılık
Kapak Baskı : Maya
Grafik Düzenleme: Yarın

□ YÖNETİM ADRESİ
Hanımeli Sokak, 15/15
Sıhhiye / ANKARA

□ YAZIŞMA ADRESİ
Yarın, PK 723, Kızılay
Ankara

□ POSTA ÇEKİ
Yarın, 164860

YARIN

ORTA AMERİKA'DAN ŞİİRLER

Türkçesi: GÜRHAN UÇKAN

ROBERTO SOSA 1930'da Honduras'ın Tegucigalpa kentinde doğdu. İspanya ve Küba dahil çeşitli ülkelerde ödüller kazandı. ALFONSO OUOJADA URIAS 1940'da El Salvador'ın Ouetzeltepeque kentinde doğdu; Orta Amerika'nın en tanınmış genç ozanlarından. ROBERTO OBERGON 1940'da doğdu, El Salvador yakınlarında Guatemala askerlerince 1970 yılında öldürüldü. FERNANDO GORDİLLO CERVANTES 1940'da Nikaragua'da doğdu, yirmi yaşında öldü. (Bilmecenin yanıtı: Diktator Somoza ve onun kurbanı, halk kahramanı Rigoberto Lopez Perez. MARCO ANTONIO FLORES 1937'de Guatemala'da doğdu. Şiir dışında tiyatro ve film yönetmenliği de yapıyor.

Gizemli Tuzlar

Generaller alır, çevirir ve böler
sözü ve sessizliği.

Katı ve diktirler
korku veren kara yükseklikler gibi
ve yuvaları
kanın üçte ikisini, sessizliğin üçte birini alır.
Ordan, kıllarını bile kıpırdatmadan
yönetirler dişleri altın, görünüşleri insan
pek hassas bekçi köpeklerini...
Ve herkes bilir ki onlar
bir yanda karıştırırlarken yüksek düzenin
gizemli tuzlarını
şişirirler görülmemiş biçimde göbeklerini...

Generaller sahibi ve egemenidir
yasaların, yaşamın ve malın
aynı zamanda saygın üyeleridir
Kutsal Romen Katolik Kilisesinin.

ROBERTO SOSA
Honduras

Kartpostal

İşte görüyorsun şu ülkeyi
bir hasır şapka büyüklüğünde
oyuncak bir tren geçiyor akşamüstü
yüklü küçük askerlerinle
gerçek onlar ama endişeli gibiler
ve küçük mürekkep lekeleri gibi volkanları
görüyorsun ama tek bir neden bulamıyorsun (ki
var bir nedeni)
neden bunca küçük asker doldurmuş
hasır şapka büyüklüğünde ülkeyi.

A.OUIJADA URIAS

Gözleyin Onları

Gözleyin onları. Geçirdiler günlerini
büyüyerek üzerinde küllerin
kendi yangınlarından kalan.
Yırtın giysilerini ve maskelerini
Onlardır ratacaklarını
dolandırıcılar pazarında sunan,
kurtlu meyveleri bir hamlede yutup
soytarı söylevi verirken
gizlice bıçağını bataran.
Gözleyin onları.
Gözleyin onları dolaşıp yem ararken
yanmış iskeletlerimizin küllerinde.

ROBERTO OBREGON
El Salvador

Bilmece

İki ölü:
biri herkesin gözü önünde
kimsenin yüreğinde.
Diğeri kimsenin gözü önünde
herkesin yüreğinde.

F.GORDİLLO CERVANTES
Nikaragua

Havana 59

Çok konuşmaktan
sesini yitirdi zincirler
şafağa yenildi gece
kuyruğunu bacakları arasına alıp
kaçtı ölüm
veba dört nala gitti
kılıcı omuzunda
çanlar kaldı
gözsüz kulaksız
deri kaplamasız
kara postalsız
açlık yitirdi
bin adet tanığını
bağın sahibi
pantolonlarını
patron gölgesini:
ve de kölesini

M.ANTONİO FLORES

gündemdeki sorun: genel af

Karikatür: ERDAL BELENLİOĞLU

1980 Eylülünden bu yana 5 yıl geçti. Yaşanan bu 5 yılın yorumunu tarih ilerde kuşkusuz yapacaktır. Ancak gelinen noktada, toplumumuzun istek ve düşüncelerinin, 5 yıl içinde değişen koşullara, yaşanan siyasal sürece ve deneylere bağlı olarak önemli değişikliklere uğradığını görmek zor değildir. En tutucu güçlerin dahi ağzında dolaşan "Demokrasiye geçiş süreci" kavramı, toplumda tırmanan onarım isteğinin gücüne işaret etmektedir. Bu gün artık sokak teröründen kurtulma değil, bunun maliyetlerinden kurtulma istemi siyasal gündemi belirlemektedir. Toplumda yükselen bu uğultuyu hesaba katmayan hiç bir politika kitleler gözünde itibar görmeyecektir. Ve böylesi bir politika, üzerindeki iddia ne olursa olsun onarımı değil, yeni gerilim ve tahribatlara giden yolu ifade edecektir.

Bazı isteksiz eğilimlere karşın, kendini gündeme kaçınılmaz olarak sokan af istemini bu bakışla değerlendirmek gerekir. Ne varki hükümetin bu onarım talebinin gerçek içeriğini görmezlikten gelme eğiliminde olduğu anlaşılıyor. Tüm suçluları kapsamayan sınırlı bir af öngörmek başka bir anlama gelmez. Bir dönemin genç kuşağı siyasal davranışları ve görüşleri yüzünden cezaevlerini doldurmuş ve bunun sancısını tüm toplum yaşıyor iken, siyasal suçları af kapsamı dışında tutmak, adi suçlardan hüküm giyenleri bağışlamak yaraları sarmayacak, daha da deşecektir.

Hükümetin "Demokrasiye geçiş sürecinin gerekleri" ile izah etmeye çalıştığı politikasının, toplumda yükselme eğilimi gösteren demokratik istemlerin önünü kesme ve oyalama çabası olduğu giderek daha da açığa çıkıyor. Hükümet af konusunda da benzer bir tavır içindedir. Uzun süre önünü kesmeye çalışmıştır. Ancak konu ertelenemeyecek denli rahatsız etmeye başlayınca, daha yaygın tartışma ortamına fırsat bırakmadan sınırlı bir af'la sorunu gündemden düşürme telaşına girmiştir.

Bu mümkün değildir. Hükümetin hesabı yanlıştır. Elini ne kadar çabuk tutarsa tutsun, siyasal affı kapsamayan bir af, sorunu gündemden düşürmez. Çünkü af talebi siyasal bir taleptir. Yaşanmış bir dönemin siyasal onarımı ile ilgilidir. Eğer bu görülmeyip siyasal af istemeye kalkılırsa büyük hata olur. Bu hesap adi suçlarda belki tutar, ama, siyasal suç kavramını, adi suçtan ayıran öyle önemli özellikler vardır ki, onu, hükümlüler ve yakın çevrelerinin çok daha üstünde bir toplum kesiminin ilgi alanına sokar.

Siyasal suç herşeyden önce adi suçtan farklı olarak, sosyal siyasal bir teze dayanır. Aslında toplumda çatışan birden çok siyasal tezden verili koşullara dayanarak yaptırım uygulama ihtiyacında ve gücünde ise, bunları suç ilan eder. Yani "suç" sayılan siyasal davranış nasıl bir sosyal siyasal teze dayanıyorsa, onu suç ilan eden siyasal tasarruf da sosyal siyasal teze dayanır. Tez farkı diğerine karşı kamu gücünü kullanabileceği toplumsal desteği sağlamış olmasındadır. Ancak tarih birçok kere göstermiştir ki bir dönem kendini toplumca kabul ettirmiş olan siyasal eğilimler gün gelir iflas edebilir. O zaman da o siyasal eğilimin suç ilan ettiği siyasal tez suç olmaktan çıkabilir. Hatta bakarsınız iktidar olur. İşte, bu göreli kimliğiyle, sosyal bir tezden başka bir şey olmayan siyasal suç kavramı, toplum katında da adi suçtan ayrı bir konum kazanır. Gelişkin sınırlarıyla yaşayan demokrasilerde bu kavramın sınırlarının çok daraltılmış olması rastlantı değildir. Yine örneğin suçluların iadesine ilişkin uluslararası anlaşmalarda siyasal suçların ayrı tutulması rastlantı değildir.

Toplumumuza dikkatlice bakalım. Nedir affı gündeme sokan? Adi suçlardan hüküm giyenlerin cezaevlerinde yatmasını toplumun hazmedememesi mi? Belirleyici isteğin bu olduğunu öne sürmek gülünç olur. Parlamento dışındaki siyasal partilere oy kullanan yaklaşık yüzde 42'lik bir seçmen kesiminin, eski siyasal parti liderlerinin üstündeki siyaset yasaklarını kalkmış görmek istediklerini ileri sürmek boş bir varsayım olmayacaktır. Sınırlı bir af bu kesimin beklentilerini tatmin edebilir mi, bu beklentiler tatmin edilemezse onarım nasıl gerçekleşecek? Eski siyasal çizgilere ve bu çizgilerin temsilcisi olan liderlere bağlılığı elden bırakmayan bunca insan varken, yasaklarda ısrar etmek, toplumu bunaltmaktan başka işe yaramaz.

Sorun elbette tek başına eski siyasi liderlerin üstündeki yasakların kalkıp kalkmaması sorunu değildir. Asıl can alıcı nokta cezaevlerini dolduran çoğunluğu genç insanımızın geleceği ile ilgilidir. Birçok ekonomik sosyal ve siyasal faktörün, oluşmasında rol oynadığı terör döneminin bütün sorumluluğunu bu genç insanların sırtına mı yıkacağız? Bu dönem üzerinde tartışılmasının yasak edildiği bir dönemdir. Karanlıktır. Terörün tırmanmasında kimler, hangi hesaplar etkin olmuştur? Bunlar konuşulamamıştır. Bu dönemin açık değerlendirmesinin yapılamadığı koşullarda, toplumun bütün sorumluluğu cezaevlerinde yatan gençliğine yüklemesi istenebilir mi? İstenirse bu inandırıcı olur mu?

Örneğin terör döneminin sıkıyönetim yargıçlarından Hamdi Sevinç Cumhuriyet gazetesine af konusundaki görüşlerini açıklarken "Geçmiş anormal dönemin tüm sucluları(nın) ve hatta genç kesimi bu tür suçlara yönlendirilenlerin(n) saptanıp yargı önüne getirilemediği"nden söz ediyor ve tüm suçluların aftan yararlanmasını istiyor.

Gerçekten karanlıkta kalmış önemli terör olayları vardır. Örneğin 1977 1 Mayısındaki katliamla ilgili tek bir kişi cezaevinde yatmıyor. Abdi İpekçi cinayeti aydınlanmış değil. Cumhuriyet savcısı Doğan Öz'ün öldürülmesi olayından sanık olarak yargılanmış İbrahim Çiftçi'nin beraat etmesinden sonra konu kapanmış görünüyor. Bu örneklerin incelendiği zaman çoğaltılabileceğine inanıyoruz. Ancak seçip hatırlattığımız örneklerin ayrı bir önemi vardır. Bu olaylar terörün tırmanmasında ciddi basamakları oluşturmuşlardır. Toplumu saran ve mevcut demokratik parlamenter sistemin ve onun kurumlarının güvenliği sağlayacağına olan inancın yokolması sürecinde ağırlığı olan olaylardır. Oysa bugün bu olayların gerçek sorumluları hakkında görüş ileri sürmek mümkün değil. Tek başına bu tablo, tüm suçluların aftan yararlanması isteğini haklı kılıyor.

Kaldı ki bir çok hukukçunun üstünde birleştiği adli hataların yoğunluğu endişesi vardır. Birçok mahkumiyet kararında polis sorgusunda alınmış ifadelerin ağırlıklı kanıt olarak rol oynaması bu olasılığı artırmaktadır. Oysa hukuk fakültelerimizde, ceza hukukunun kabul görmüş bir prensibi öğretilir. Denir ki "bir masum ceza göreceğine yüz suçlu özgür kalsın." Bu prensip insana, insanın özgürlüğüne verilen değerin, bu konuda hataya karşı duyarlılığın bir ifadesidir. Çağdaş insanın bu duyguyu paylaşması için hukukçu olması gerekmiyor.

Öte yandan (basına da zaman zaman yansıyan) cezaevlerindeki uygulamalar üzerine duyulan endişe, toplumda, hükümlülerin yasada öngörülen cezanın üstünde bir yaptırımla karşı karşıya kaldığı kanısını yaygınlaştırmıştır. Bu kanı da başlı başına genel af isteğine haklılık kazandıracak değerdedir.

Neresinden bakarsanız bakın tüm suçluların yararlandırılmadığı bir af toplumdaki onarım isteğine, hakkaniyet arayışına cevap vermeyecektir. Eğer bir tek Türkiye Cumhuriyeti vatandaşına dahi "Bu memlekette siyasi inanç sahibi olacağına vurguncu kaçakçı olacaksın" dedirten bir af çıkartılsa, bu iktidar tarih önünde sorumlu olacaktır.

İdamlar ise artık düşünülmemelidir bile. Kimi gençlerin terör suçlusu olarak tv ekranlarına getirildiği günlerde bile gazetelerde idam haberlerini içi sızlayarak okuyan insanlarımızın sayısı az değildi. Bu gün ise tek bir darağacının dahi toplum vicdanında yeri yoktur. 59 idam kararı aylardır parlamentoda baklemektedir. Ve parlamento bu kararları gündemine almadığı için ne içinden ne de dışından tek bir eleştiri almış değildir. Kamuoyunun eğilimini yansıtan bundan daha açık bir belirti olabilir mi?

Evet toplum yeni kurbanlar istemiyor. Toplum af bekliyor. Ayrımsız genel bir af..

Başbakan bu isteğe karşı anayasayı engel gösteriyor. Siyasal suçların af kapsamının dışında kalması anayasa emridir, anayasa'yı millet onaylamıştır, değiştirmeye yetkim yok diyor. Sormak gerekir, Başbakanı ve bütün parlamentoyu seçen millet değil midir. Anayasa milletin iradesini ne kadar yansıtıyorsa bu günkü parlamento da o kadar yansıtıyor. Zaman zaman bunu iddia eden bizzat başbakanın kendisidir. Kaldı ki eğer parlamento dışında kalan partilerin gücüne bakarak, parlamentonun temsil gücünden endişe duyuyor ise erken seçim kararı almak da elindedir. Başbakan anayasayı engel gösterirken esasen genel af konusundaki niyetsizliğini ortaya koymaktadır. Demokrasilerde parlamentonun üstünde bir yetki, bir güç yoktur. Onun için demokratik olduğu iddia edilen anayasalarda parlamentoya her yetki (anayasanın değiştirilmesi yetkisi de dahil) verilir. Bu bizim anayasamızda da vardır. Milletin temsilcileri, eğer o milletin iradesi daha önce oy verdiği anayasaya ters düşecek biçimde bir gelişme göstermişse ve doğrusu olan da buysa, bu sese kulak vermek zorundadırlar. Bu yetki sorunundan da öte bir görevdir.

Evet toplum istemlerini ortaya koymaya başladı ve politik hareketler büyük bir sınav içindedir. Af konusunda kim kalacak kim geçecek hep birlikte yaşayarak göreceğiz.

YARIN

Demokrasi Savaşımında Toplumun Emekçi Güçlerinin İleriye Dönük İstemleri de Bulunmakta

İlhan Selçuk

1980'ler Türkiye'sinin gündeminde "demokrasi savaşımı" birinci maddeyi oluşturuyor. Bu yeni birşey değil. İkinci Dünya Savaşından bu yana demokrasi sorunu Türkiye'deki siyasal yaşamın birinci maddesidir. 1950'lerde, 1960'larda, 1970'lerde sıcaklığını koruyan bu konu, 1980'lerde daha anlamlı bir önem kazandı.

Demokrasi savaşımı, 27 Mayıs 1960'taki askeri eylemle, yükseliş sürecinin önemli bir aşamasına ulaşmıştı. Ne var ki 27 Mayıs olayını salt bir askeri darbe gibi yorumlamak da gerçeklere aykırıdır; haksızlık ve yanlışlık sayılmalıdır. 27 Mayıs arefesinde Bayar-Menderes iktidarı, Silahlı Kuvvetler'i demokrasi isteyen kitlelere karşı kullanıyordu. Toplumun ilerici güçleri; gençler, aydınlar, anamuhalefet partisi ve halk kitleleri, demokrasi savaşımını ortaklaşa yürütüyorlardı. Bu savaşım, Ordu içinde yandaşlar bulmuş ve 27 Mayıs sabahı tablo birden değişmiştir. O sabahtan sonra toplumun demokratik kesimleri, Ordu'yu karşılarında değil, yanlarında gördüler; daha demokratik bir rejim için daha demokratik bir anayasa olanağı böylece yürürlüğe girebildi.

1961 Anayasası demokrasi yolunda ileri bir adımın tarihsel belgesidir; ama bu adımla herşey bitmiş olmuyordu. Toplumsal yaşamda 1961 Anayasasının sağladığı hakları kullanmak isteyen kitlelerle karşıtları arasında bir savaşım gündeme girmişti. 1961 Anayasası'na daha ilk günden karşı çıkanların en gerici ve tutucu sermaye güçleri oldukları görülüyordu. Bu Anayasa "lüks"tü; bu Anayasa "komünist" içerikliydi; "bu Anayasa ile devlet idare edilemezdi"; bu Anayasa değiştirilmeliydi. 1961–1980 arasındaki siyasal savaşımın ekseni Anayasa kavgasının yörüngesine oturmuştu. Çok partili rejimin olanaklarından yararlanarak iktidara geçen sermaye güçleri, 1961 Anayasası'nı kâğıt üzerinde bırakmışlardır. Politika alanındaki büyük siyasal partilerin çatışması da bir anayasal kavga anlamını kazanmıştır.

Terör ve anarşi denen olgu, bu büyük kuvvetlerin çatışmasından doğan büyük kavganın eteklerde kaynaşıp köpürmesinden oluşmuştur. Bu kaynaşmanın ve köpürmenin pompalanması, daha arkada ve gölgede bulunan güçlerin de bir bakıma işine yaramış, 1961 Anayasasının değiştirilmesi için fırsat sayılmıştır. Çünkü Türkiye'de kapitalizm, 1961 Anayasasıyla yaşayıp palazlanmakta zorluk çekiyordu. 1982 Anayasasında tüm emekçi haklarının rafa kaldırılması ve özgürlüklerin kısılması, ülkemizdeki sermaye iktidarlarının öteden beri savundukları programın yürürlüğe girmesinden gayrı bir şey değildir.

1982 Anayasasıyla birlikte halk, 1961 Anayasasıyla kazandıklarını da yitirmiştir. Oysa 1960'lar ve 1970'lerde de Türkiye'deki demokratik çerçevenin Batı'daki burjuva demokrasilerinden çok dar olduğu açıktır.

Karikatür: HATAY DUMLUPINAR

Geçmişe kısa bir bakış, demokrasi savaşımının gündemin birinci maddesinden aşağıya inmediğini belirliyor. Demokrasi savaşımının içinde toplumun emekçi güçlerinin ileriye dönük istemleri ve özlemleri de bulunmaktadır. Batı'daki anlamıyla demokrasi, toplumun tüm sınıf ve katmanlarının yönetime katılması demektir. Bu tanıma göre emekçi sınıfları ve çalışan katmanları; kendi partilerini, sendikalarını, derneklerini kurarak; gazetelerini, dergilerini yayımlayarak siyasal yaşamda etkinleşebilirler. Ancak demokrasi savaşımı bitmez; "daha çok özgürlük ve daha az sömürü" istemleri ekseninde sürer gider.

1980'ler Türkiye'sinde emekçi halkın siyasal ve sosyal haklarını kullanmak için örgütlenmesini engelliyen yasal ve yasal olmayan yasaklar sürmektedir. Bu gibi durumlarda ilerici aydınlar ve emekçiler ne yapacaklardır? Bir yandan en zor koşullarda bile yürürlükteki gerçekleri hesaba katarak örgütlenmeye çalışırken öte yandan da ülkede demokrasiyi savunan siyasal partilere destek vermek, en akılcı yöntemdir. Toplumun taze itici gücü gençliğe düşen görev aynı mantıkla somutlaşabilir.

Bugünkü Türkiye'de sosyal demokrat kesim, demokrasiyi savunduğunu ileri sürmektedir. Ülkemizde demokratik sol veya sosyal demokrat diye anılan toplumsal akımın tarihsel kökleri Müdafa-i Hukuk, Bağımsızlık Savaşı, Kemalizm ve 27 Mayıs hareketine uzanmaktadır. Bu köklerden kaynaklanan akımın ülke düzeyindeki varlığı ve gücü yadsınamaz. Demokratik solun solundaki akımın ise yetmiş yıllık bir geçmişi vardır ki bu da bir gerçektir.

Sağ kesimin en büyük partisi bugün yönetimdedir ve demokrasiye elinden geldiğince uzak durmaya çalışmaktadır. Sağ kesimin öteki partileri, siyasal çatışma ve gelişmelerin yarattığı kavgalar nedeniyle iktidardan uzaklaşmış görünüyorlar. İktidar dışındaki sağ partilerin iktidara tırmanışları, biçimsel bir demokratik açılışla olanak kazanacaksa bu yolları zorlamaları doğaldır.

Demokrasi savaşımında demokratik güçlerin işbirliğini, hiçbir önyargıya ve duyguya kapılmadan somut koşullar içinde değerlendirmekte yarar var. Öyle görünüyor ki siyasal af bu savaşımın kapsamındadır; emekçi haklarının kazanılması bu savaşımın kapsamındadır; Türkiye'nin ulusal çıkarlarının savunulması bu savaşımın kapsamındadır; emperyalist baskıların geriletilmesi bu savaşımın kapsamındadır; fikir ve örgütlenme özgürlüklerinin genişletilmesi bu savaşımın kapsamındadır.

Gerçekten demokrasiye kavuşulmasıyla çok şey kazanılacağı açıktır.

1961 Anayasasıyla sağlanan mevzilerin yitirilmesi büyük bir gerileme sayılsa bile, bu gerilemenin yaratacağı tepkinin itici gücünden kuşku duyulmamalıdır. Türkiye, demokratik düzenin en gelişmişine lâyık bir düzeydedir. Dış ve iç baskıların zoruyla geriletildiğimiz bir olgudur; ama bu gel-git'lerin yalnız bizim ülkemizde yaşanmadığını bilmeliyiz. Toplumun demokratik güçleri ağırlıklarını bir yönde ve aynı amaçta birleştirebildikleri gün özgürlüklere kavuşulacaktır.

12. Gençlik ve Öğrenci Festivalini İzlerken

Füsun Öztürk

1985 Dünya Gençlik Yılı sekiz ayını geride bırakırken, Temmuz sonu ve Ağustos başında tüm dünya gençlerinin uluslararası coşku günlerinden onikincisi Moskova'da yapıldı. Bu denli önemli iki olayın aynı yılda gerçekleşmesi, gençliğin barış, demokrasi ve toplumsal ilerleme için kalıcı adımlar atmasına ve uluslararası deneyimlere sahip olmasına neden oldu. 150 ülkeden gelen binlerce genç anti emperyalist dayanışma için, barış ve dostluk için bir kez daha kararlılıklarını haykırdılar. İnsanlığa savaşa, sömürüye, haksızlığa karşı mesajlarını ilettiler. Gönüllerince eğlendiler, kültürel ve sportif faaliyetler gerçekleştirdiler. Gelecek festivalde yeniden görüşmek üzere sözleştiler.

Ülkemiz basınının birçok uluslararası etkinliklerle ilgilenmemesi, bu kez de 12.Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali için oldu. Moskova'da festivali izlemek için benden başka türk gazetecisi olmadığını görmek şaşırtıcıydı yine de. Oysa Moskova birkaç gün öncesinden tüm güzelliğiyle festival konuklarını karşılamaya hazırdı.

Bakü'den kalkan uçağımız Moskova'da iç hatlar için kullanılan havaalanlarından birine indiğinde, hostes hava sıcaklığının 19 derece olduğunu söyledi. Bakü'nün bizim güney kıyılarımıza benzeyen nemli ve bunaltıcı sıcaklığı giysilerimizi de belirlediği için hafifçe ürperiyordük. Havanın serinliği ve rüzgar, bir gün sonra açılacak festival için düşündürücüydü. Havaalanı salonuna girer girmez, duvarlardaki afişleri, görevlilerin yakasındaki festival rozetleri,hediyelik eşya bölümündeki Katyuşa'lı bebekleriyle Moskova konuklarını karşılıyordu.Bu karşılaşma havaalanından şehre giderken de sürüyor, yol kenarlarına konulan büyük panolarla, pankartlarla 'Festival'e Hoşgeldiniz' deniliyordu. Leningrad ve Bakü'de de olduğu gibi havaalanları şehrin epeyce uzağında olduğu için, şehre kadar onca güzel şeyin tümünü görmeye çalıştıkça, taksi şöförü anlamış olacak arabayı yavaş sürmeye başladı. Moskova uzaktan görünürken de hafiften yağmur çiselemeye başladı. Yolun iki tarafında, iç kısımlarda büyük blok kümeleri birbirlerinden küçük ormanlarla ayrılarak uzayıp gidiyor. Balkonlarında çamaşırları, çiçekleri, çocuk arabalarıyla gezen kadınları ve çocuk bahçelerini seçebildiğimde, buraların şehrin dışında kurulmuş yerleşim yerleri olduğunu anladım. Daha sonra da bu yerleşim alanlarının merkezi planlama ile yapıldığını, metro hattının buralara da getirildiğini ve dev blokların birkaç ayda tamamlandığını öğrendim. Yağmur usulcacık sürerken Moskova'nın 'ikinci büyük çemberi' diye adlandırılan ve birbirine değişik isimlerle bağlanarak uzayıp giden caddesine girmiştik. Yolun iki yanı festival renkleri olan mavi, mor, kırmızı, sarı, yeşil bayraklarla donatılmış, festivalle ilgili ingilizce ve rusça yazılar her yerde görülmeye başlamıştı. Çimenlerin üzerine amblemler yapılmış, küçük büyük tüm meydanlar sembolik maketlerle düzenlenmişti. Binaların boşta kalan yan duvarlarına kadar, giriş ana kapıları da dahil değerlendirilebilecek her yer festival için değerlendirilmişti. Daha sonraki günlerde festival etkinliklerine katıldıkça, bu binaların bir kısmının özellikle böyle düzenlendiğini, ve festival etkinlikleri için kullanılmak üzere ayrıldığını gördüm. Artık arabayla şehir merkezine doğru yaklaştıkça, karşımıza çıkan rengarenk görüntüler, aniden karşımıza çıkan ve sevimli gülümseyen Katyuşa bir tek şeyi söylüyorlardı hep birlikte: Herşey festival için.

Festivali izlemek için gelen gazetecilere yardımcı olmak için düzenlenmiş 'Basın Merkezi'ne geldiğimde, Moskova bir ara sağanak şeklini alan yağmurla yıkanmış ve pırıl pırıl bir şehir görünümüne bürünmüştü Basın Merkezi'nde bulunan bir tv' den izlediğim kadarıyla, festival konuklarına Moskova tanıtılıyordu. Moskova'nın çevresini dolaşıp, içine de giren Moskova ırmağını motorla gezen grup sırayla söz alıyor ve o sırada geçilmek üzere olan yerleri tanıtıyordu. Basın Merkezi gazetecilere her türlü olanağı sağlamak üzere kurulmuştu. Birçok dile ayrılmış basın masaları, telex odaları, anında ülkesiyle görüşmek isteyenler için telefon kulübeleri ingilizce, almanca, fransızca, rusça ve ispanyolca danışma merkezleri, yardımcı görevliler, isteyenin isteyeceği kadar alacağı festival afişleri, açık büfeler ve basın mensuplarını festival süresi içinde görmek isteyeceği kişi ve yerleri ayarlayan özel sekreterler. Burdan kalacağım oteli de öğreniyorum. Gazeteciler için ayrılmış ünlü Moskova Oteli.

Otele geldiğimde bana hemen bir kart veriyorlar ve hangi dili yeğlediğimi soruyorlar. Bu kart üzerinde kocaman bir E harfi olan basın kartı. Festivalin ilerleyen günlerinde başka kartlar da görüyorum. ET radyo televizyoncu, D delege vb. Her gazeteci için özel ayrılmış kutulardan adımın yazılı olduğu kutuyu açtığımda, bilgilendirici materyaller, festival günlük gazetesini ve 174 sayfalık, sekiz günlük etkinlikleri kapsayan festival programını buluyorum Kapalı ortamlarda yapılacak etkinlikler için otelde özel olarak ayrılmış bir merkeze bir gün öncesinden başvurmak gerektiğini öğrenince ve programa şöyle bir göz atınca, her gece sıkı bir programa hazırlanmak gerektiğini düşünüyor insan. Programa ilişkin bir notu okuyunca, gazetecilerin sadece kültürel ve sportif etkinlikleri izleyebileceğini, politik programın bize kapalı olduğunu öğrendim. Aklıma takılan soru işareti, festivalin açılışında, El Salvador, Pakistan, Grenada, Şili gibi ülkelerin delegelerini görünce siliniverdi. Bu güzel bir güvenlik önlemiydi. Basın Merkezi'nden aldığım ve onsuz asla hiçbir şey izleyemeyeceğim geçit kartımı iyi bir yere sakladıktan sonra, Lenin Stadyumunda saat 17 deki açılış için yarını beklemekten başka yapacak şey kalmıyordu.

27 Temmuz günü saat 14'ü gösterirken Moskova'nın trafiğe kapatılmış,birbirilerine paralel caddelerinde festivale katılan delegelerin ve ülkeler müzik-spor gruplarının geçit töreni başlıyor. Binlerce trafik polisinin yanısıra gönüllü gençlerin polislere yardımcı olmak için özel kıyafetlerle yerlerini aldıklarını görüyoruz.. Tüm festival boyunca, etkinliklerin her aşamasında, açılıştan, otel görevlilerine kadar, görevlerinin niteliği kendilerine özgü kıyafetlerle belirlenen gönüllü yardımcılar, görevliler, üniversite öğrencileri, komsomol görevlileri her an yardıma hazırlar. Kıyafetlerde mavi, bej, beyaz ve mor göze çarpıyor. 1980 yılında Olimpiyatlar gibi uluslararası büyük bir organizasyonu başarıyla gerçekleştiren Sovyetler Birliği, 12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festival'i için de en ufak bir aksaklığa izin vermiyor.

Evet geçit töreni başlıyor. Günlerden Cumartesi, bütün Moskovalılar sokaklarda, ellerinde festival bayrakları var. Düzgün sıralarla bir birlerinden oldukça değişik kıyafetlerle, şarkılar söyleyerek, gösteriler yaparak geniş caddelerden Lenin Stadyumu'na doğru yürüyorlar. Ellerde rengarenk balonlar, bayraklar, delegelerin kafalarında festival şapkaları, ülkeleriden gelen binlerce genç, afişleri, flamaları, danslarıyla coşkuyla şarkılar söylüyorlar, ülkelerinin özgün sloganlarını bağırıyor, Moskovalılara el sallıyorlar. Gazeteciler bu değişik caddelerden başlayan yürüyüşlerin hepsini nasıl görüntüleyeceklerinin sıkıntısıyla koşturuyorlar. TV ve özel kameralar, naklen yayın arabaları görevlileri çoğu zaman işlerini bırakıp geçit törenini alkışlıyorlar. Dünkü yağmurun kuşkusuna karşılık otel personelinin "görürsünüz yarın güneş pırıl pırıl olacak" sözleri gerçek oluyor. Gerçekten yağmur ve bulutlaryerini 25 derece hava sıcaklığına ve tertemiz bir gökyüzüne bırakıyor. Özel aletlerle bulutlar dağıtılıyor ve güneş ortaya çıkıyor, bu bilimsel çalışmalarda ilerlemenin güzel bir örneği oluyor. Binlerce genç insan coşkuyla festivali selamlıyor. Savaşa karşı barış sloganları, havalara hep birlikte kalkan yumruklar, gökyüzüne uçurulan balonlar, gitarlardan yükselen ulusal ezgiler, dans gruplarının gösterileri stadyumun ana kapısına girerken de sürüyor. Stadyumdan geniş bir çevreye müzik yayını yapılıyor. Diğer bir yanda festival konuğu delegelerin, davetlilerin, gazetecilerin özel geçit kartına sahip ve festival amblemli arabaları, otobüsleri stadyumun arka ve yan kenarlarında önceden belirlenen yerlerini alıyorlar.

Gazetecilere festivalin açılışına yarım saat kala yerlerini almaları söyleniyor. Stadyumun merkezi sa-

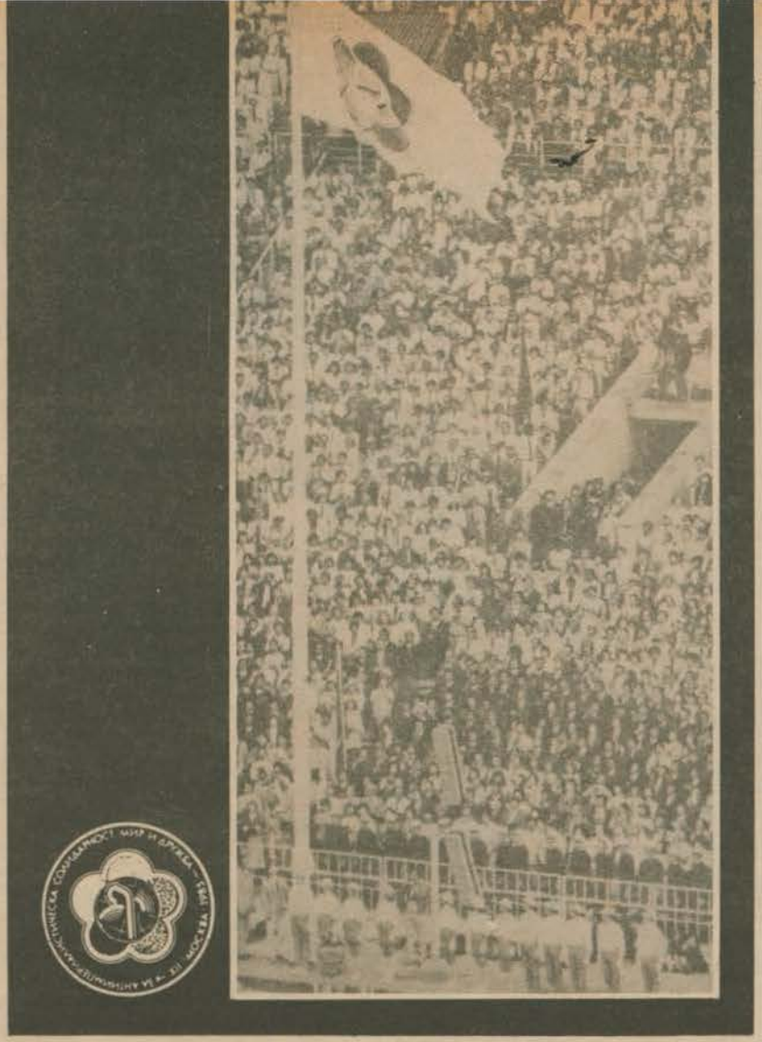

yılabilecek bir bölümü gazetecilere ayrılmış. Sol tarafımızda tv kameraları ve radyocular, fotomuhabirleri var. Arkamızda Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu davetlileri ve onların da arkasında Küba davetlileri. Kübalı gençler oldukça hareketli, başlarında hasır şapkaları, kırmızı fularları ve asker üniformasını andıran bej kıyafetleri ile sürekli slogan atıyorlar ve "Küba" diye bağırıyorlar. Bizle birlikte stadyumda yalnızca çok daha önce yerini alan ve stadın tam merkezi yerinde 'bayraklı tribün gösterisi' grubu var. Stadyumda festival şarkıları çalınıyor. Sağımızda ve solumuzda dev panolar var. Yüzbin kişilik stadyumun tribünleri hızla doluyor. Stadyumun iç çevresinde, gösteri alanı ile izleyicileri ayıran beyaz demirlerin iç kısımına, delegelerin önüne lacivert pantolon bluz, beyaz ayakkabı ve şapka giymiş bir sıra genç erkekler oturmuş. Yukarıdan bakıldığında oldukça güzel bir görüntü veriyor.

Saat tam onyediyi gösteriyor. Bayraklı tribün, gösterisine başlıyor Renkli biryıldız yaparlarken, anında stadın altı girişinden birden yüzlerce çocuk ellerinde balonlarıyla giriyorlar. Işıklı panolarda birkaç dilde 'Festivale Hoşgeldiniz' yazılıyor. Balonlar gökyüzüne bırakılırken stadyum binlerce kişisiyle birlikte coşkuyla ayağa fırlıyor. Stadın tam ortasında genç kızlar festival amblemi papatyayı oluşturuyorlar. Bayraklı tribün savaşı anlatmaya başlıyor. Mikrofon da müzik ve sözle ona eşlik ediyor, güneşin üzerinde siyah bombalar beliriyor. Sonra başparmağı güvercin şeklini almış eller yavaş yavaş bombaların üzerinde görülüyor ve tümüyle onları yok ediyor. İşte bu an dünya barışı, dostluğu ve kardeşliği tüm festival izleyicilerini yüreğinde bir kez daha anlamını buluyor, alkışlarıyla stadı dolduruyor. Festival papatyasının büyükçe bir maketi, beyazlar giymiş kızların omuzları üzerinde alana giriyor. Ellerinde çiçek demeti olan kızları, beyazlar giymiş ve bayraklar taşıyan erkekler izliyor. Onların da arkasında Uluslararası Festival Hazırlık komitesi izleyicileri selamlıyor. Ve artık festivale katılan ülkelerin delegelerinin alfabetik sırayla geçit töreni başlıyor. En önde bir önceki festivale ev sahipliği yapan Küba delegeleri giriyor alana. Sonra uluslararası alfabetik sırayla Avusturya, Cezayir, Angola, Afganistan geçmeye başlıyor. En önde bir genç kız ülkenin adını gösteren pankartı taşıyor, sonra ülkenin bayrağı ve delegeleri. Ülkeleri'n bir kısmı yerel kıyafetlerini seçerken, bir kısmı bir örnek açık renklerden oluşan kıyafetlerle geçiyorlar. BM'nin üye devlet sayısını düşündüğümüzde festivale katılan yüzelli ülkenin ne anlama geldiğini anlamak zor değil. Bu arada Latin Amerika ülkeleri ve ulusal kurtuluş savaşı veren ülkelerin delegeleri en çok ilgi görenler oluyor.

Ülkelerin geçit resminden sonra, Sovyet Komsomol'unun birinci sekreteri ve Sovyet Hazırlık Komitesi Başkanı Viktor Mişin konuşuyor, festivalin önemini anlatıyor ve dünya gençliğine 'hoşgeldiniz' diyor. Ondan sonra Uluslararası Hazırlık Komitesi Sekreteri Jean Claude Kennedy festival geleneğini anlatıyor. Festival bayrağının genç kız ve erkeklerce eller üzerinde taşınarak festival gönderine çekilmesiyle birlikte, stada bir araba içinde ellerinde meşale taşıyan bir genç kız ve genç erkek giriyor. Moskova'daki Kızıl Meydan da bulunan 'Sönmeyen Ateşten' alınıp dünyanın ilk kozmonotu sovyet Yuri Gagarin'in kızı Galya Gagarin ve genç işçi Pavel Ratnikov'un ellerinde taşınarak getirilen meşaleyle, asıl büyük festival meşalesinin ateşlemesiyle 12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali resmen başlamış oluyor. Bayraklı tribün de Moskova'nın görüntüsü beliriyor. Büyük festival meşalesi tribünün en üstünde yer aldığı için gerçekten görülmeye değer bir görüntü çıkıyor. Festival meşalesinin ateşlenmesinden sonra SBKP Genel Sekreteri Gorbaçov dakikalarca alkışlanarak konuşmasına başlıyor: Festivalin önemi üzerinde duran ve festivalin dünya barışını sağlamak yolunda dünya gençliğinin güçlü bir dayanışması olarak niteleyen Gorbaçov;

"Siz festivale katılan genç kız ve erkekler, insanlığın ilk yazını, kendi uluslarınızın ilerleyiş ve umutlarını canlandırıyorsunuz. Gelin insanlığın savaşsız, baskısız ve sömürüsüz bir dünya kurması için savaşalım. 12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali dayanışmaya, barışa ve halklar arasındaki dostluğa bağlılığın inandırıcı bir gösterisi olsun."
diyerek sözlerini tamamlıyor.

Artık hava yavaştan kararmaya başlarken zevkle izlenen gösteriler sürüyor. Bu gösterilere yirmibin genç sanatçı, öğrenci ve sporcunun katıldığı düşünülürse, sanıyorum gösterilerin zenginliği daha iyi anlaşılabilir. Saat sekize geliyor. Spor gösterilerinin yerini, Sovyetler Birliği'ndeki Cumhuriyetlerin ulusal dansları alıyor. Bayraklı trübin ve müzik yayını bu gösterileri anlatım yönünden tamamlıyorlar. Daha sonra festival renklerinin sırayla gösterisi başlıyor. Mavililer 'Gençlik Barışı', sarılar 'Yeni Bir Hiroşima' ya Hayır', yeşiller Çevremizi Koruyalım', kırmızılılar 'Protestonun Şarkısı', morlular 'Sömürgeciliğe Hayır' adıyla gösterilerini sürdürüyorlar. Kocaman bir dünya maketinin, stadtaki festival ambleminin tam ortasına getirilmesiyle festivalin bitmekte olduğunu anlıyoruz. Dünya dilimler halinde açılırken içinden sarı altın yaldızlı giysileriyle gençler yüzbin izleyiciye el sallayarak festival papatyasının ortasında bir papatya daha oluşturuyorlar. Saat, 21.30'u gösteriyor. Festivalin açılışı biterken, stadtaki yüzbinlerce insan bir ağızdan bağırıyor, balonlar uçuruyor ve mikrofonda çalan festival şarkılarına eşlik ediyorlar. Dünya Gençliği bir kez daha hep bir ağızdan haykırıyor:
"Anti Emperyalist Dayanışma, Barış ve Dostluk İçin"

(Sürecek)

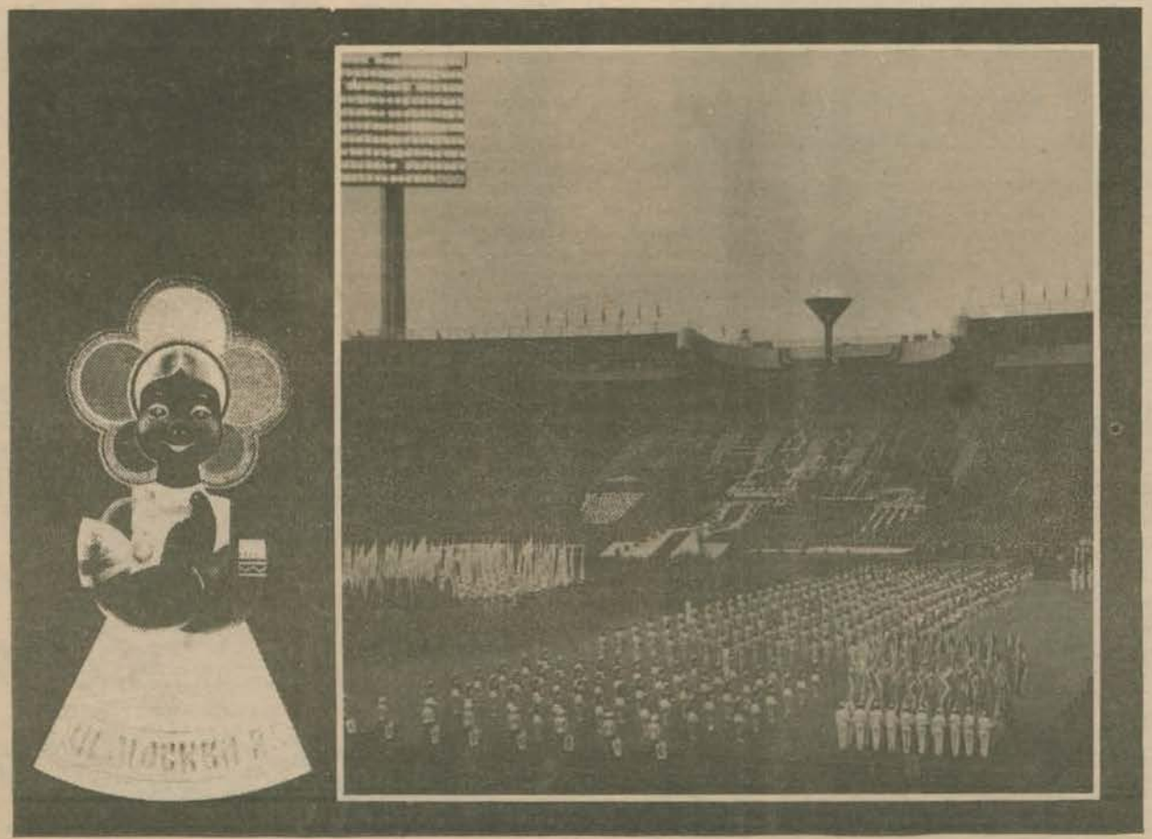

İşler atom reaktörleri, işler
yapma aylar geçer güneş doğarken
ve güneş doğarken hiç umut yok mu?
Umut, umut, umut
umut insandır ...
(Nazım Hikmet)

Her yıl Eylül ayının ilk günü geldiğinde dünyanın dört bir yanında barıştan yana güçler savaşın ve silahlanmanın karşısında alanlarda omuz omuza barış türkülerini daha gür sesle söylerler. Nükleer savaş tehditine, uzayın silahlandırılması tehlikesine karşı barış özlemlerini dile getirir, insanlığın barış içinde bir arada yaşaması için daha yoğun çaba harcamanın yollarını ararlar.

Her yıl Eylül ayının ilk günü geldiğinde her ulustan, dinden, inançtan milyonlarca yeni insan barışın kazanılması savaşına katılır. Günümüzün en büyük tehlikesine, nükleer savaş tehditlerine karşı barış için verilen savaşımlar yığınsal kampanyalara dönüşür. Bunlar sınır tanımaksızın tüm dünya halklarının ortak kampanyalarıdır. Ama gerek insanlığın sonu olacak nükleer savaşa, gerekse kapitalizmin pazar nedeniyle çıkardığı bölgesel savaşlara karşı doğrudan ve etkin eyleme girişen insanlık emperyalizmin geçmişten kalan ya da yeni yöntemlerle kazandığı sömürge ve yarı sömürgelerde, yeni sömürgeci yöntemleriyle sömürüsünü sürdürdüğü ülkelerde verilen haklı savaşları da büyük bir coşkuyla karşılamaktan çekinmiyor. Ulusların, halkların emperyalist baskı, zulüm ve sömürüye karşı sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı ulusal kurtuluş ve bağımsızlık savaşlarını destekliyor, toplumsal kurtuluşları için etkin bir dayanışma gösteriyor.

Artık insanlık barışın, özgürlük, eşitlik gibi en temel haklar olduğunu ve barışı savunmanın insanın yaşam hakkını savunmak olduğunu biliyor. İşte bunun içindir ki bugün Filistin'den, Nikaragua'ya Namibia'dan Yeni Kaledonya'ya dünyanın her yanında özgürlük bağımsızlık ve demokrasi için verilen haklı savaşlar, ulusal kurtuluş savaşları barış için verilen savaşımla özdeşleşiyorlar.

Barışı arayan korudur bu, o yere vardık,
bitkinlik ve boşluğun ardında çünkü çağ yürüyen
ve dudaklarımıza bir sözcük fırlatıyor: Bağımsızlık
Agostino Neto

...rih, sömürünün ve baskının günbegün gerilemesinin, insanların daha mutlu yaşam için ...raşlarının güzel ve birbirini izleyen örnekleriyle dolu. Bu örnekler ne yok edilebilir ne ...e yenilerinin oluşması engellenebilir.

Bu gün ağırlıkla Orta Amerika'yı merkez edinmiş olan ulusal kurtuluş hareketleri ve özgürlük ateşi, yeryüzünden baskının ve sömürünün silinmesinin ateşi oluyor.

BARIŞ İÇİN SAVAŞ VE HAKLI SAVAŞLAR

Yılmaz Uslu

...
Ne zaman desem: özgürlük!
Diyorlar ki
Öl!
Ama ben, ne susuyorum
ne de ölüyorum
Yaşıyorum
ve
direniyorum
(Otto Rene Castillo)

Dünyamız iki büyük savaş gördü. Bunlardan birincisi tam bir pazar savaşıydı. İnsanlık bu savaşın bitiminde birbirini izleyen iki önemli gelişimle karşılaştı. Birinci gelişimle yeni bir ekonomik sistem oluştu, bir ülkenin onlarca halkı yeni bir yaşamı seçti. İkinci gelişim ise, Türkiye'nin de içinde yer aldığı bir grup ülkenin bağımlılık ilişkiler ağından çıkıp, bağımsız ve bağlantısız bir yolda bildiklerince yürümeyi istediklerini tüm dünyaya duyurmalarıydı.

Bu ikinci gelişme, ki birinciden büyük ölçüde maddi ve manevi güç alıyordu, emperyalist sistemin o zamana kadar uyguladığı kaba sömürge yöntemlerinin sonunu getiriyordu. Artık ileri kapitalist düzeye ulaşmış bir takım ülkelerin finans çevreleri, ordularıyla gelişmemiş bir takım ülkeleri işgal edip, yeraltı ve yerüstü zenginliklerini o ülkelerin halklarını köle gibi çalıştırarak kendi ülkelerine taşıyamayacaklardı. Çünkü bir grup ulus sömürgeciliğe hayır demiş, acılı savaşlar vererek direnmelerini zafer antlaşmalarıyla taçlandırmış ve bağımsızlıklarını kazanmışlardı.

Ancak varlığını ve sürekli büyümesini önemli ölçüde dünyanın geri yörelerinin halklarını ve doğal zenginliklerini sömürmeye bağlanmış finans çevreleri için bu olumsuz gelişme bir değişimle geri çevrilebilirdi. Bazı ülkelerde işgal yumuşatılarak sürdürülürken, ülkenin doğal zenginlikleri doğrudan bu ülkelerde işlenebilir, bu yolla bu ülkelerde geri teknolojili fabrikalar kurulup, karasabandan daha ileri tarıma geçilir ve böylece "gelişen" ülkenin mamul maddelerinin sömürüsü gerçekleştirilebilirdi. Yani yarı sömürgeler oluşturulabilirdi. Nitekim bu yöntem de kullanıldı.

Böylece, evet pek de onurlu bir durum olmasa bile, kendilerini "koruyan" yabancı bir ordunun varlığıyla, bu ülkeler benzerleri arasından sıyrılıp gelişme yolunu tutabilirlerdi. Oralarda geri teknolojiyle de olsa, ucuz işgücüne de dayanan fabrikalar kurulabilir, tarıma yönelik ileri çalışma biçimleri gelişebilirdi.

Ancak bu politika da büyük ölçüde ikinci dünya savaşıyla tarihe gömüldü. Çünkü savaş, savaşı çıkaran nazizmin düşündüğünün dışında bir sonuçla bitti. Savaş içi gelişmeler, doğrudan savaşmasını, üstelik de belli bir ittifak içinde savaşmasını getirdi. Sonuç bu ülkeler için de beklenenin ve istenenin dışındaydı. Üstelik savaş sonrası, ülkelerinin bağımsızlığını isteyen balkanın sayısı da çığ gibi arttı.

Artık yeni bir politika gerekliydi, bulundu. Bu yeni sömürgecilikti. Ne kaba sömürge döneminde ne de yarı sömürge yöntemlerinde denenmeyen bir yol, bağımsız ülkelerin seçimle ya da darbeyle yönetime gelen bağımlı, işbirlikçi duruma getirilmiş yöneticileri tarafından yönetilmesi yoluydu bu. Ülkelerin kendi silahlı kuvvetlerinin korumasında uluslararası tekelci kapitalizm için sömürülmesini sağlıyordu. Bu yolun başarısı tek alanda sınırlı da değildi, daha önce bağımsızlığını kazanmış ve emperyalist sistem dışında kendi kendisine yaşayan bir takım ulusları da yeniden kazanmayı sağlıyordu. Artık ulus kendisinden olan yöneticileriyle ülkeyi yöneterek iç işlerini kendisi "belirleyerek" gelişiyor ve BM'de bir oyla temsil ediliyordu. Ama insanlarının işgücüleri, yeraltı ve yeriistü zenginlikleri "kapalı kapılar ardında" oturan ve hergün yaşamları hayranlıkla tv'den izlenen ülkelerin uluslararası tekellerinin kasalarına giderken halk bağımlılık ilişkilerinin getirdiği bunalımı yaşıyordu.

İşte Latin Amerika'nın borç içinde yüzen, enflasyonla yoksulluğun batağına düşen, Afrika'nın açlıktan kırılan ama her yeni yıl yeni bir hükümet darbesiyle ekonomik ve siyasi krizlerini atlatmaya çalışan ülkeleri, Pasifiğin ismiyle, diliyle, gelenekleriyle asimile edilmiş adalar ve diğer yanda sömürgeciliğin bu biçimine yeni sömürgeciliğe karşı gelişip büyüyen ulusal kurtuluş ve bağımsızlık savaşları.

Savaş sonrası Asya, Afrika ve Latin Amerika'da kurulan bir çok ülke, iki milyar insanın koloniyal sömürünün en vahşi biçimlerinden kurtuluşu demekti. Ama bu ülkeler hemen anladılar ki tek başına siyasal bağımsızlık yeterli değildi. Bilgi, eğitim, kültür ve öteki alanlarda en başta da ekonomik alanda sömürgecilikten kurtuluş, ekonomik bağımsızlık, toplumsal kurtuluş için gerekli ve zorunluydu. Bunun için daha derin ekonomik ve kültürel dönüşümler gerçekleştirilmeli emperyalizme ve yeni sömürgeci saldırılara karşı daha yoğun ve kararlı savaşım verilmeliydi.

Bağımsızlığını yeni kazanmış bu ülkelerin siyasal bağımsızlık sonrası ekonomik bağımsızlık için verdikleri ortak savaşımda Bağlantısızlar Hareketi oluştu ve gelişti. Bağlantısızlar Hareketi ABD'nin başını çektiği emperyalist güçlerin klasik "metropol" sitemini terk ederek, bağımsızlığını yeni kazanmış ülkelerin kapitalist gelişme yoluna sürüklemesine, dünya kapitalist sisteminde "eşitsiz değişim"in hep kaybeden, hep yoksullaşan tarafında kalmalarına, uluslararası tekellerin bu ülkelerin işgücünün ve maddi kaynaklarının sömürüsünü koruyan yeni sömürgecilik yöntemlerine karşı çıkarken yeni siyasal ilişkiler ve ileri toplumsal değişimler sürecinin bir parçası olacak ve yeni bir uluslararası ekonomik düzen ve ekonomik işbirliği istemlerini gündeme getirdi.

Günümüzde de Bağlantısızlar Hareketi, halkların bağımsızlığı, barış içinde birlikte yaşamaları, yeni bir ekonomik ve siyasal ilişkiler ağı kurulması için yoğun bir çaba içindeler.

Bağlantısızlar Hareketini yaratan tam bağımsızlığı kazanma çabası aynı zamanda milliyetçiliği de güçlendirdi. Milliyetçilik ulusal kurtuluş savaşında mücadeleye farklı sınıf ve kesimlerin katılımını ve mücadelenin daha genişleyerek, etkinleşmesine, sömürgeci emperyalist güçlere karşı anti-emperyalist, anti sömürgeci bağımsızlık, özgürlük ve toplumsal gelişme yolunu açmıştı. Bütün bu özellikleriyle sömürge ulusların milliyetçiliği sömürgeci burjuva milliyetçiliğinden ayrılmakta, ulusların ulusal kurtuluşu ve bağımsızlığı için ilerici bir öz taşımaktaydı.

Ulusların Ulusal Kurtuluş Savaşlarının başlangıcından bugüne gelen mücadelelerinde, toplumsal ve ekonomik sistemleri ne olursa olsun ülkelerin adalet, egemenlik, eşitlik ve ortak çıkarların dayalı işbirliği üzerinde şekillenecek ve gelişecek yeni bir uluslararası düzen istemlerine karşılık, emperyalist güçler varolan uluslararası kapitalist ekonomik sistemi ve kendilerine sağladığı ayrıcalıkları savunuyorlar. Daha da öte ekonomik sorunlarını (enflasyon, işsizlik, istikrarsızlık vb.), kapitalist sistemin bunalımlarını kendi işçi sınıflarına yıkarak sömürüye, "eşitsiz değişime" başkaldıran ülkelere ambargolar, ablukalar uyguluyorlar, işgal ediyorlar.

Ama bunlardan hiçbiri 70'li yıllarda Afrikada parlayan öncesinden Uzakdoğuda yanan ve bugün de olanca şiddetiyle Orta Amerikada süren ateşin sönmesini getirmiyor. Bugün ağırlıkla Orta Amerikada toprakları küçük ama savaşlarıyla büyük ülkelerde merkez edinmiş olan ulusal kurtuluş hareketleri ve özgürlük ateşi, yeryüzünden baskının ve sömürünün tümüyle silinmesi kararlılığının ateşi oluyor, giderek barış için verilen savaşla özdeşleşiyor.

Tarih sömürünün ve baskının günbegün gerilemesinin insanların daha mutlu yaşam için uğraşılarının güzel ve birbirini izleyen örnekleriyle doludur. Bu örnekler ne yok edilebilir ne de yenilerinin oluşması engellenebilir.

Artık insanlık barışın, özgürlük, eşitlik gibi en temel hakların olduğunu ve barışı savunmanın insanın yaşam hakkını savunmak olduğunu biliyorlar.

Karikatür: NUEZ

A. Tufan Aydın

Sömürgecilik ve Ulusal Kurtuluş Hareketleri

Çağımıza damgasını vuran en önemli olgulardan biri de, sömürgeciliğe karşı verilen ulusal kurtuluş mücadeleleri (UKM). Tarihte sömürgecilik, Roma İmparatorluğu gibi köleci devletlerde görülmesine karşın, asıl önemli konumunu coğrafi keşiflerin gündeme gelmesinden sonra elde etti. İlk sömürge imparatorluklarını, denizcilikteki gelişimlerine paralel olarak, Portekiz ve İspanya kurdu. Daha sonra bu "modaya" başta İngiltere, Fransa ve Hollanda olmak üzere diğer Batı Avrupa ülkeleri de uydular. Önceleri işgal edilen ülkelerin doğal zenginliklerinin kaba yağması ve insanların köle olarak kullanılması söz konusu iken, kapitalizmin gelişimi ile batıdan sömürgelere mamul mal ihracı, sömürgelerden Batıya hammadde aktarılması temel ekonomik ilişki haline geldi. 19. yüzyılın sonlarında Batı'nın ulaştığı tekelci aşama, biriken sermayenin ne yapılacağı sorusunu dayattı. Bunun üzerine sömürgeler sermaye ihracı edilen merkezler haline geldiler.

Böyle bir ekonomik zorunluluktan kaynaklanan sömürgeciliğe bir takım hukuki kılıflar kazandırılması için, Batı bazı girişimlerde bulundu. Berlin Konferansı örneğinde olduğu gibi, 1884—1885 yıllarında toplanan 14 Batılı devlet Afrika'yı aralarında açıkça paylaştılar. Bu paylaşmada en büyük pay, ekonomik olarak en güçlülerindi ve ekonomik güçler dengesi değiştikçe sömürgelerin bölüşümü yeniden gündeme geliyordu.

Batı, sömürülerini sürdürmek için, sömürgelerdeki tepkiler başta olmak üzere, gelişen koşullara göre değişik yöntemleri hayata geçirdi. Temel yöntem ekonomik olarak sömürgenin tahrip edilmesi, tamamen sömürgeci ülkenin ekonomik çıkarları doğrultusunda sömürge ülke ekonomisinin tek tip üretime yönlendirilmesiydi. Örneğin, İngiliz, Seylan (Sri Lanka)'da ormanlık arazileri çay plantasyonları, Mısır'daki verimli tahıl alanlarını pamuk tarlalarına dönüştürerek kendi çay ticareti ve dokumacılık sanayisinin gelişimine göre bağımlılık ilişkisi kurdu. Ayrıca bir hammaddedeposu ucuz işgücü kaynağı olarak da kullanılan sömürgelere yapılan yatırımlar köprü, demiryolu, liman gibi sömürgedeki ekonomik çıkarların geliştirilmesine yardımcı olan inşaatlar ya da halkın "refahı" için hiçbirşeylerdi. Söz konusu ekonomik sömürü, sömürgelere kendi çalışan sınıfları ile mücadelede büyük güç sağladı, kârın büyük bir kısmının değişik nedenlerle dışarı verilmesi sağlandı; yatırım yapılan sömürgelerin hem avantajlı hem de emsiz yerler olması sermaye birikimini eşi görülmemiş boyutlara ulaştırdı.

Batı ekonomik çıkarlarını korumak ve sömürgeciliği sürdürmek için ekonomi-dışı zoru sömürgelerde yöntem haline getirerek, kendi vali ve askerleri ile bizzat bu işi uyguladı, Ulusal Kurtuluş Mücadeleleri'nin gelişimine göre daha dolaylı yöntemlere başvurur oldu. Bu konuda en etkili yöntem ise hiç kuşkusuz bağımsızlıktan sonra bile izleri kolayca silinemeyecek kültürel asimilasyon politikasıydı. Sömürgecilerin "beşinci kolu" misyonerler ve eğitmenler tarafından yerli kültürün ve geleneklerin ilkel olduğu empoze edilerek, sömürge ülke insanları, sömürgecinin kültürüne göre eğitildi, dolayısıyla aşağılık kompleksi ile yüklü, kültürüne ve toplumuna yabancı insanlar yetişti. Öyle bir yabancılaşma yaşandı ki, Fransız sömürgesi Senegal milletvekili olan Senghor, *"Biz Fransız zencileri, Fransız kalmak istiyoruz."* diyebildi, bağımsızlık tartışmaları gündeme geldiğinde. Ancak her olgu gibi, bu yöntemin de istenmeyen ters tepkileri oldu; sömürgeciliğe manevi destek olmaları için eğitilen bazı sömürge aydınları, sömürgecilerin yurtlarından kovulmasında en önemli rolleri üstlendiler (Nehru, Nkrumah, Lumumba...).

SÖMÜRGECİLİĞE KARŞI DİRENİŞLER—ULUSAL KURTULUŞ HAREKETLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Sömürgeciliğe karşı ilk tepkiler, işgalle birlikte görülen tepkisel, aşiret düzeyinde hareketlerdi. (Batı Afrika'da Fanti ve Aşanti Konfederasyonlarının, Yeni Zelanda'da Maori'lerin hareketleri gibi.) Bunlar ve daha sonra görülen Etiyopyanizm ve Boxer hareketi gibi hareketler özünde geleneksel yapının bir tepkisini yansıtmaktaydı. Dağınık ve tepkisel hareketler oldukları için sömürgecilerce kolayca ezildi.

Sömürgeci ülkelerin Asya, Afrika ve Okyanusya'yı paylaşımı tekelci dönemde gelindiğinde hemen hemen tamamlanmıştı. Ancak sömürgelerden paylarını artırma isteyenleri Birinci Dünya Savaşını başlattı. Bu savaş ile birlikte sömürgelerde Ulusal Kurtuluş Hareketleri (UKH)'de başladı. Ama asıl belirleyici 1917'de Sovyetler Birliği'nin kurulmuş olmasıydı. Birinci Dünya Savaşı arasında İrlanda dışında hiç bir sömürgenin ayaklanmasına hatta tersine sömürgeci ülkeye destek sağlamasına karşın savaşın bitimi ile birlikte sömürge sisteminin ilk bunalımı başladı.

Ulusal Kurtuluş Savaşları'yla Türkiye, Afganistan ve Moğolistan bağımsızlıklarını kazanırken, Mısır, Suriye, Irak, Lübnan ve Endonezya'nın "mandat" denen sözde bağımsızlıkları tanındı. Savaş arası dönemde UKH'ndeki durgunluğa karşı özellikle Kuzey Afrika ve Asya'da UKM gelişmesini sürdürdü. Giderek kongre ve cephe biçiminde siyasi ve askeri örgütlenmeler kuruldu. Bu arada 1929 dünya bunalımı sömürgelerdeki UKH'ni hızlandırdı. Sömürgeciler bunalımı çözebilmek için yeni topraklar ele geçirmeye, yerlileri zorla çalıştırmaya, vergileri artırmaya çalıştılar. Bu girişimler sonucu, sömürgelerde baskının artması UKH ile sömürgeci yönetimler arasındaki ilişkilerin daha da kesinleşmesine yol açtı. Diğer yandan Almanya ve Japonya dünya pazarına girmek için mücadelelerini artırdılar ve İkinci Dünya Savaşı patlak verdi. Savaşla birlikte sömürge halklarının durumu iyice kötüleşti. Asyalı, Afrikalı gençler sömürgeci orduların saflarında onların çıkarları için öldüler. Bu arada savaşın serbest ticareti kısıtlaması sömürgelerde yerli üreticileri ve tacirleri geliştirdi. Sömürgecilerin savaşa ağırlık vermeleri yerli halktan yöneticilerin de çıkmasına yol açtı. Savaş çeşitli yönlerden sömürgeci sistemi yıprattı ve Alman Nazizminin ve Japon Militarizminin ezilmesi bir çok ülkede devrimin gündeme gelmesi, UKH'nin sömürgecilik ve emperyalizme karşı başarısının temeli oldu. Tüm bunlar sömürgelerdeki ulusal bilincin gelişmesine yol açtı. Bunun üzerine sömürgeciler bazı ülkelerde sözde bağımsız devletleri tanıdılar. Ama bunu kabul etmeyen uluslar mücadeleyi sürdürdü. Savaştan sonraki onüç yıl içinde Vietnam, Çin, Hindistan, Endonezya, Birmanya, Seylan gibi onyedi Asya ülkesi bağımsızlığını kazandı. 1966'dan sonra da on yıl içinde otuzdört Afrika ülkesinde UKH başarıya ulaştı.

ULUSAL KURTULUŞ HAREKETLERİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

UKH sömürgeciliğe karşı bağımsızlığın elde edilmesinde ve bağımsızlık sonrası gelişmelerin oluşmasında önemli ortak özelliklere sahipler. UKS'nın temel amacı yabancı boyunduruğuna son vermek, ulusal birliği sağlamak. Her ulusal hareket gibi özünde burjuva demokratik bir hareket olmasına karşın özellikle çağımızın ikinci yarısından sonra görülen UKH öncekilerden önemli farklılıklar taşıyor. Sonuç olarak bugün UKH'nin çoğu yalnızca işgalci ülkeye karşı değil, bütünüyle sömürgeciliğin, emperyalizmin varlığına karşı olma niteliğine sahipler. Ancak bu olguyu mutlaklaştırmak, her UKH'nin daha üzeri toplumsal düzenlemeler getirebileceğine inanmak, ülkelerdeki güçler dengesini hesaba katmamak anlamını taşımakta. Ama bununla birlikte hemen her UKH emperyalizmin sömürü isteminde gedikler açmasıyla ilerici bir öze sahiptir. Çağımızın UKH'nin, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başındaki burjuva demokratik hareketlerden bir dizi önemli farklılığı şimdiye kadar görülmemiş yığınsallık taşıması ve çok çeşitli sınıfları kucaklayabilmesi. Ayrıca mücadeleye katılan sınıfların gücü ve yığınsallığı, hangisinin önderlik konumunda olduğu mücadelenin başarısında ve mücadele sonrası gelişmelerde en önemli belirleyiciler oldu. Tarımsal üretime dayalı sömürünün en ağır yükünü ortaklarında hissetmeleri nedeniyle köylülük UKS'nın en geniş gücü olmuştur. Köylülük özellikle Çin, Cezayir, İran ve Angola gibi ülkelerde UKS'nın başarısında en önemli yer alan sınıf oldu. Sanayiin gelişmemesi, sömürgelerde niceliksel olarak işçilerin gelişimini engelledi. Ancak kapitalizmin geliştiği yörelerde, işçi sınıfı ve sendikaları kentlerde sömürgecilerle burun buruna bulunmaları, yerli yabancı işçi çelişkisini bizzat yaşamaları, maddi olarak çok kötü durumda bulunmaları nedeniyle köylülükten çok daha erken ve güçlü bir biçimde UKM'ne katılmışlardır. Yaptıkları grevler işverenlerin aynı zamanda sömürgeciler olması nedeniyle anti sömürgeci, siyasi bir niteliğe bürünmüştür. Örneğin Kenya, Gine, Nijer gibi ülkelerde yapılan grevlerin hemen siyasi bir niteliğe bürünmesi UKH'nin hızla gelişmesine yol açmıştır. Hindistan'da, Mısır'da, Cezayir'de işçi sınıfının örgütlediği grevlerin sömürgeci yönetimlerin yıkılmasında önemli katkıları olmuştur. Tüm bunlara karşılık Asya ve Afrika'da UKH'nin gelişmesinde ve başarısında aydınların işlevi inkâr edilemeyecek boyutlardaydı. Genellikle sömürgeci eğitimden geçmiş, kentlerde yaşayan, sömürgeci yönetim kademelerinde görev alan aydınların ülkelerinde ulusal bilincin uyanmasına katkıları, UKH'nin başarısını sağlayan bir faktördür.

ULUSAL KURTULUŞ HAREKETLERİNDE ÖRGÜTLENME—MÜCADELE BİÇİMLERİ

UKH'nin başarısında önemli etkenler, ulusal güçlerin örgütlü yapılar kurarak ve ülke koşullarına uygun mücadele biçimleri seçerek savaşı sürdürmeleri ve çeşitli ülkelerin demokratik ve ulusal hareketleri ile dayanışma içinde olmalarıdır. Sömürgeci ideologların düşüncelerinin tersine, hiç bir bağımsızlık mücadele edilmeden elde edilme-

miştir. Sömürgeci ülkenin bağımsızlığı tanıyarak ülkeyi terk etmesi gibi yaklaşımlar, o aşamaya kadar olan mücadele birikimini ve uluslararası ortamı gözardı etmektir. Mücadelenin başında önemli düşünsel farklılıkları olmaması nedeniyle örneğin Cezayir'de Ulusal Kurtuluş Cephesi, Nyesoland'da Afrika Ulusal Kongresi, Nijerya ve Kamerun Ulusal Konseyi, Çin'de Koumintang, Gine Bisau'da Paigc, Mozambik'te Frelimo gibi kongre ve cephe tipi örgütlenmeleri görüyoruz. Bu örgütler sömürge halkının ve ulusal iradenin temsilcisi olma savıyla kurulmuş, örgütsel olarak nisbeten gevşek yapılar. Bunlar daha sonra çeşitli siyasi ve ekonomik çıkarlar konusunda ayrıştı ve yerini parti örgütlenmelerine bıraktılar. Fas İstiklâl Partisi, Altın Kıyısı'nda Konvansiyon Halk Partisi, Tunus Yeni Destur Partisi, Hindistan'da Ulusal Kongre Partisi, Çin Komünist Partisi belirli sınıfsal temelde UKM'ni örgütleyen kongre ve cephelerden daha derinlemesine çalışmalar yapan yapılar. Sömürgelerdeki UKM gerek cephe ya da kongre gerekse parti adı altındaki örgütlerin öncülüğünde başarılı olsa da, genellikle sömürgeci ülke demokratik hareketi ve diğer ulusal demokratik hareketlerle dayanışma içinde oldular. Başarının önemli koşullarından biri olan bu dayanışma örneğin Cezayir ve Vietnam halkının mücadelesi yanında Fransız ve ABD işçilerinin dayanışma grevleri ve kamuoyu oluşturma kampanyaları şeklindedir.

UKM'nde örgütlenmeler yalnız siyasi alanda değil silahlı platformda da gündeme geldi. UKH özellikle sömürgeci baskının çok yoğun olduğu Kore, Çin, Vietnam, Kampuçya, Angola, Mozambik, Gine-Bisau, Cezayir, Libya gibi sömürgelerde silahlı mücadele biçimini aldı. Buna karşın Gine, Seylan, Hindistan, Filipinler, Togo, Kamerun, Nijerya gibi ülkelerde ise ağırlıklı olarak silahlı mücadele dışı biçimler etkindi. Ancak burada belirtilmesi gereken nokta şu: sorun herhangi bir mücadele biçiminin tercih edilip edilmemesi değil, ülkelerin tüm siyasi, ekonomik koşulları, siyasal güçler dengesini ve aralarındaki ilişkileri, siyasal ortamın uygun olup olmadığını değerlendirerek uygun mücadele biçimlerini seçmeleri.

Ulusal kurtuluş mücadelelerinin başarısında rol oynayan önemli bir etmen de milliyetçilik ideolojisi. Genelde bakıldığında milliyetçilik; ulusu, sosyal varlığın tarih dışı, sınıf dışı en yüksek biçimi olarak tanımlayan, bütün öteki biçimlerini geri plana iten bir ideoloji, politika ve psikoloji. Oysa ulusal çıkarlar olarak gösterilen şeyler, gerçekte belirli bir tarihsel dönemde, belirli bir toplumsal sınıf ya da kesimin çıkarları anlamına geliyor. 1917'ye kadar milliyetçiliğin, genelde uluslar arasındaki düşmanlık ve güvensizliği körüklemeyi amaçlayan gerici bir ideoloji olduğu, Batı'da sanayi devrimi sonrası sahip olduğu ilerici özü yitirdiği anlayışı geçerliydi. Ancak, 1917 sonrası, UKH'nin yükselmesi yukarda belirtilen sınıfsal öze karşın, sömürge ülkelerde anti-emperyalist ve anti-sömürgeci nitelik kazandığından sömürge ülke milliyetçiliğinin ilericiliğini gündeme getirdi. Ve UKM sırasında, toplumun çeşitli sınıf ve tabakalarının istemlerinin, kendini milliyetçilikte bulan bir hedefte birleşmiş olmaları, emperyalizm açısından "korkutucu", demokrasi güçlerince de "ilerici" olmasının temel nedenidir. Tüm kitleleri kapsayıcı nitelikteki bu milliyetçiliğin, günümüzdeki en iyi örneklerini halen eski sömürge statüsünde bulunan, Filistin, Batı Sahra, Namibia, Yeni Kaledonya gibi ülkelerdeki mücadelelerde görüyoruz.

Ancak gerek bu eski sömürge ülkelerindeki kurtuluş örgütleri (FKÖ, Polisario, Swapo, Kanak Halk Kurtuluş Cephesi...)'nin gerekse bağımsızlıklarını bu yüzyılda kazanmış ülkelerin önlerindeki en büyük sorun, ekonomik bağımsızlık sorunu. Eski yöntemlerle sömüremez hale getirilen sömürgeciler, artık yeni-sömürgecilik yöntemini gündeme getirerek, ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarını önleyebildikleri ülkelerin siyasi bağımsızlıklarını da ellerinden almaya çalışıyorlar. Ama bu kez *"kazın ayağı hiç de öyle değil"*. Artık mücadele yalnız eski sömürgeciliğe karşı ve salt siyasi bağımsızlığın elde edilmesi için değil, aynı zamanda yeni-sömürgeciliğe karşı ve ekonomik bağımsızlık için. Bu gerçeği görmeyen ulusların, günümüzde eski sömürgelerden pek farkı olmasa gerek...

KAYNAYAN BİR KITA: ASYA

Gürhan Uçkan

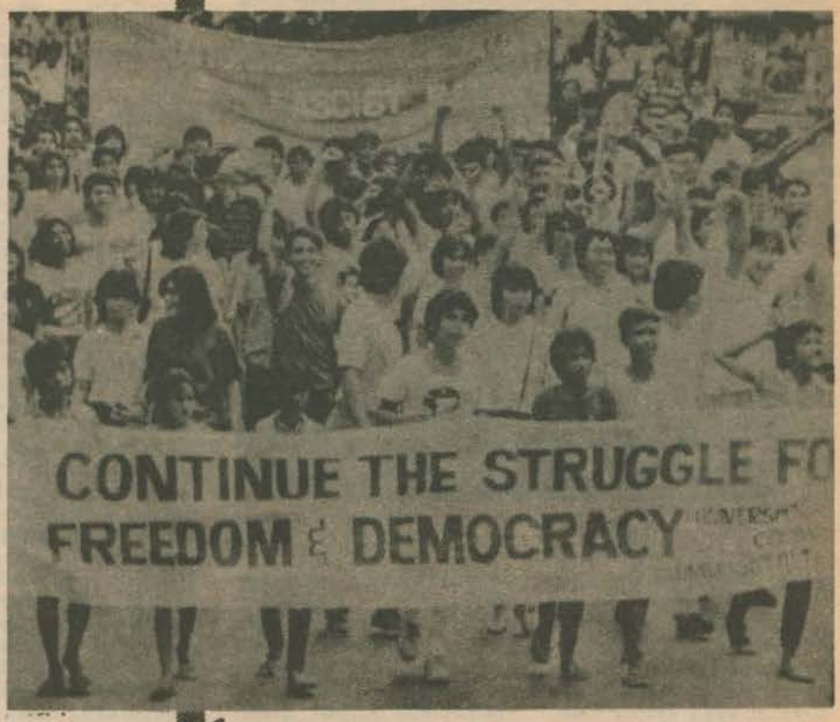

Filipinler Üniversitesi öğrencileri Manila'daki katliamları protesto ediyorlar.

Dağlarımız hep dimdik kalacak
Irmaklarımız hep böyle akacak
Halkımız hep özgür yaşayacak
Ve Amerikan işgalciler kovulunca
Bu vatan yeniden kurulacak
On kez daha güzel

Ho Chi Minh

Bu başlığı atınca gelinde anılmamayın Gülten Akın'ın güzelim dizelerini: "Asya ağır bir kuştur uzun uykularda
Pay verir bir yerlerinden uyusun diye boyuna..." (1)

Hep, ama hep pay verdi bu koca kıta biryerlerinden... Hep yaşamlarında ilk kez gördükleri insanlara açtılar en doğal zenginliklerini, hep bu uzak ülke insanlarına "topraklarında güneş batmayan imparatorluk" kurma olanağı verdiler... Taaa ki, ta ki birileri, ufak tefek, çekik gözlü, hafif mahçup birileri dur diyene kadar. İngilizler, Fransızlar, Hollandalılar, tümü payını aldı önce yağmadan sonra yarasını yalayarak kaçan kurt durumuna düşmekten... Ve adını bir kez daha, yine fazla gecikmeden anmak zorunda olduğumuz Amerika Birleşik Devletleri, 58 022 askerini yit ip, son yandaş ve soydaşlarını 30 Nisan 1975 sabahı Saygon (şimdiki Ho Chi Minh Kenti)'daki büyükelçilik binasının damından helikopterle Vietnam açıklarında bir an önce demir alma paniği içinde bekleyen gemilerine taşıdığı güne dek bu çekik gözlü insanlar, sayıları en az iki milyon olarak tahmin edilen kayıp vermiş ama zafere ulaşmışlardı. Sözünü ettiğimiz biç kuşkusuz yiğit Vietnam halkı. Eğer şimdi Endonezya'da, Filipinler'de, Güney Kore'de, Doğu Timor Cumhuriyeti'nde, Malezya'da, Siri Lanka'da sömürenler ile sömürülenler arasında kıyasıya savaş varsa ve ABD'nin dama taşı görevini yapan yerli yöneticiler birer birer çaresiz kalıyorlarsa, bunların tümünde herşeyden önce Vietnam'da yakılan ışığın payı vardır.

Son çeyreğini sıratle harcamakta olduğumuz bu yüzyılda Asya ülkeleri Rus-Japon savaşından sonra (1905) yepyeni bir ulusculuk kavramını tanıdılar. Ekim Devrimi'nden sonra ise, 1920-1930 arası bu ülkelerde ilk kez komünist partiler kurulmaya başladı. Devrin ve bölgenin en büyük ve gilclii emperyalisti olan Japonya'ya karşı görülen direniş eylemlerinde bu gelişmenin payı büyüktür. Nitekim II.Dünya Savaşı bitiminde görülen tüm ulusal kurtuluş hareketleri alaşagelinmiş kolonyal güçlere karşı olmuştu. Malaya'daki 1948-1955 başkaldırısı, Filipinler'deki HUK gerillasının eylemleri, Vietnam'daki Viet Minh zamanındaki direniş (1946-1954) aynı çizgede gerçekleşti. Vietnam'ın Dien Bien Phu'daki zaferi (1954), Fransa için ikinci bir önemli bozgunla aynı ana rastlar: Cezayir bozgunuyla. (Hani şu bizim yıllardır kendimizi affettirmeye çalıştığımız, Birleşmiş Milletler'de Fransa lehine kullandığımız oyun verildiği yıl!) Tarihçiler, Asya direniş hareketlerinde, Paris Komünü'nün (1871), Rus Devrimi'nin (1917) ve Çin Halk Cumhuriyetinin kuruluşunun (1949) büyük etkisi olduğunda görüş birliğindeler. Zamanla bunun, MPLA'nın Angola'da, FRELIMO'nun Mozambik'te ve PAIGC nin Fina-Bissa ve Yeşil Burun Adaları'ndaki zaferlerinde bir kez daha görüldüğü söylenebilir. Üstelik Afrika'daki bu zaferler, Vietnam direnişinin ışığından da yararlanma sonucu gerçekleş-

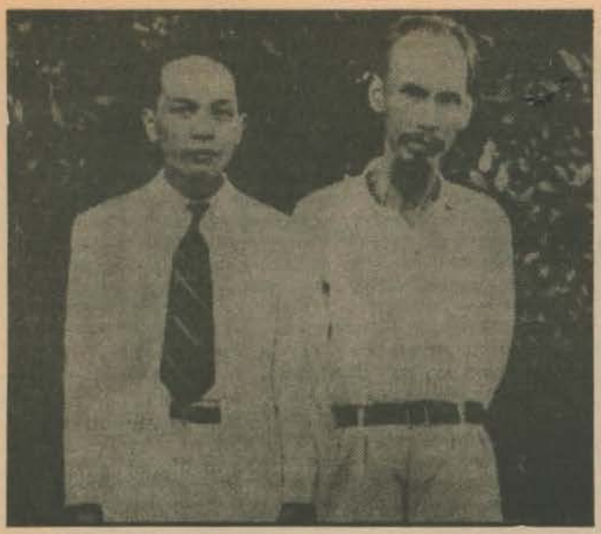

General Giap ve Ho Chi Minh

miştir. Bugün ABD'nin en büyük korkusunun, bu ışığın Tayland, Endonezya ve Filipinler'de de etkisi ve meyvasını vereceği olduğunu rahatlıkla düşünebiliriz. 1973'ün eylül ayında Cezayir'de yapılan tarafsızlar konferansında FNL'in başkanı Nguyen Huu Tho şunları söylüyordu:

"Kolonyal işgalciler, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerini sonsuza dek ellerinde tutacaklarını sanıyorlardı. Oysa ulusal bağımsızlık hareketleri, 30 yıl içinde bir fırtına gibi esip, kurulması yüzyıllar süren imparatorlukları kökünden sarsmışlardır. Madem kolonyalizm bir iki on yıl içinde ortadan kaldırılabildi, yeni kolonyalizm de önümüzdeki on yıllar içinde unutulmanın karanlığına düşecektir." (2) 30 Nisan 1975'de Saygon'dan helikopterlerle kaçmaya çalışan Amerikalılar acaba şu sözleri hiç anımsıyorlar mıydı? Şimdi hiç akıllarından çıkmıyor da...

Bugün Uzakdoğu'da kurtuluş hareketlerinin en alevli olduğu ülkeler, Filipinler, Endonezya, Tayland, Laos, Siri Lanka ve Doğu Timor adalarıdır. Güney Kore'deki kapitalist sömürü, adını saydığımız ülkelerden kesinlikle daha az derecede değil ama bu ülkenin coğrafi konumu, kurtuluş hareketlerinin kentlerde görülen direnişlerden ileri gitmemesine yol açıyor.

Uzakdoğu, ABD çıkarları açısından çok büyük öneme sahiptir. Hint Okyanusu'nu kontrol etmek isteyen gücün buraya açılan üç yolu elinde tutması gereklidir: Endonezya'nın bulunduğu doğu uç, Güney Afrika'nın elinde tuttuğu burun ve Süez kanalı. Bu amaçla ırkçı Güney Afrika, Fransa, İngiltere, Avustralya ve ABD çok yakın işbirliği içindedirler. ABD'nin kendi sınırları dışındaki askeri güçlerinin en yoğun olduğu bölge burasıdır ve en büyük üssü de Filipin Cumhuriyeti'nde kurmuştur. İngiliz filosu, Djibouti, Diego Suarez ve Reunion'daki Fransız üsleri, bölgedeki diğer Amerikan üsleri bu bölgeyi Batı çıkarlarını korumaya yönelik bir ağ gibi sarmışlardır. Biz çağımızda, Filipinler konusuna biraz daha yakından eğilmeyi gerekli görüyoruz.

ABD'nin Pasifik Okyanusundaki güçlerinin bundan önceki başkanı Amiral Robert Long, 1983'de yaptığı bir konuşmada Filipin Cumhuriyeti'nin stratejik önemini şöyle dile getirdi:

"Filipinler, Batı Pasifik Okyanusu'nun önemli hava ve deniz yollarının hemen yanında, Hint Okyanusu'nun girişinde ve Sovyetler'in Vietnam'daki tesislerinin çok yakınında bulunuyor. Dört saatlik bir uçuş ile, ya da beş günlük deniz yolculuğu sonucu Amerikan güçleri, Kore, Japonya, Singapur, Guyam ve Avustralya'ya varabilir. Filipinler'deki Amerikan güçleri, dünyanın bu bölgesindeki bunalımlara tepki gösterebilme açısından mükemmel bir konuma sahipler." (3)

Gerçekten ABD, Subic Bay deniz üssü ile Clar Air Force Base hava üssünde kesinlikle dilediğince davranma özgürlüğüne sahiptir. Filipin Cumhuriyeti başkanı Marcos, ABD'nin en sadık adamlarından biridir. Muhalefet lideri Benigno Aquino'nun devlet güçlerince öldürülmesinden sonra ABD çevrelerinde eleştiri'ye uğramışsa da, henüz gözden düşmüş olduğu söylenemez. Zaten sağlık nedeniyle başına bir şey gelse bile, ABD'nin bir başka sadık adamı onun yerine şimdiden saptamış olduğunu düşünmek güç değildir. (Bir anımsatma: Somoza Nikaragua'da devrilmeden önce bir Beyaz Saray yetkilisi onun için şöyle demişti: "Adam orospu çocuğunun biri ama bizim orospu çocuğumuz!) Bu sözlerin Marcos için de geçerli olduğundan eminiz.

Jose Dlokno, diktatör Marcos'a karşı barışçı yollarla direniş yapanların önderi bir avukattır. Uzmanlık konusu işçi haklarıdır. Ülkesinde demokrasiye dönüşün, Filipinler-ABD ilişkilerini bugünkü halini değiştirmeden olanak dışı olduğu görüşünü savunuyor. Nedenleri şöyle sıralıyor:

"1- Ordunun ekonomik kaynaklarının yüzde 85'ini sağlamak yoluyla ABD, orduyu altında tutmak demektir.

2- ABD, ülke politikasını, çok geniş bir ekonomik programı ve ülke çıkarlarına karşı borçlandırma politikasını elinde tuttuğu için istediği gibi yönlendiriyor.

3- Devletten sonra ülkenin ikinci büyük işvereni durumunda olduğu için ülkeyi kontrolu altında tutuyor.

4- ABD, ülkedeki eğitim yöntemini ve ülke kültürünü yöneterek Filipinlileri de egemenliği altında tutuyor. Eğitimin çok büyük bir bölümü ülkedeki Amerikan şirketlerinin gereksinmelerine göre düzenlenmiştir; okutulan kitapların büyük çoğunluğu ABD'de basılmaktadır ve içeriklerinde ABD olmadan Filipinlilerin değersiz ve uygarlıktan yoksun oldukları aşılanmaktadır Ancak ABD sayesinde Filipinler bir ulus haline gelmiştir denmektedir. Ülkedeki durum için kültürel ırza geçilme diyebiliriz. Halk, ABD tarafından beyin yıkanmasına uğratılıyor. Biz yeryüzünün en Amerikanlaşmış ulusuyuz. Kendi kişiliğimizden hemen hemen tümüyle yoksunuz.

5- ABD ülke politikasını elinde tutuyor. Marcos kendilerine bunu yapabilmeleri için her türlü özgürlüğü ve hakkı vermiştir. Marcos'un yeri, ABD çıkarlarını korudukça ve ülkedeki üslerine her hangi bir tehlikenin gelmesini önledikçe sağlamdır. ABD'nin onayını almadan ülkenin başına hiçbir hükümet gelemez. Yoksa ortaya, yeni bir Vietnam çıkar." (4)

Filipin Sosyal Demokrat Partisi PDSP, ülkenin en geniş örgütlenmiş politik partisidir. Anti-faşist cephe CPP/NDF ile birlikte yeraltı muhalefetini oluşturur. Her iki sol partinin çalışmaları, büyük baskı altında ve politikacılarının zaman zaman kaybolmaları, ya da yurtdışına gitmeleri gibi durumlara göre yürütülüyor. Moroler diye adlandırılan bir diğer direniş grubunu, özellikle Mindanao ve Sulu adalarındaki müslimanlar oluşturuyor. Bu grubun istekleri olan etnik haklar, ülke tarihinde başa geçen herkes tarafından silah zoruyla ezilmiştir. Moroların haklarını savunan tek parti PDSP'dir.

Filipinler'de yasal muhalefet hakkı olmadığı için, silahlı bir yasa dışı muhalefet de var. PDSP eğilimindeki Sandigan'lar, çok zor koşullar altında varlığını sürdüren ve temel amacı polis ve asker zorbalığına karşı savunma yapmak olan gerillalardır. New People's Army (NPA), ülkedeki en güçlü gerilla grubudur. 7-10 000 silahlı eylemciden oluştuğu ve ülke çapında 100 000 kadar sempatizanı olduğu tahmin ediliyor. NPA'nın daha çok Çin devriminden etkilendiği söylenebilir. Morolar, ülkedeki üçüncü gerilla örgütü oluyor. Bunların, özellikle savunma konularında NPA ile ortak çalıştığı bildiriliyor.

Asya kıtası, kıpır kıpır kaynayan bir kıta. Dergimizin sınırlı sayfalarında üzerine eğilinmesinden yarar olan birçok Asya ülkesini burada çalışmamıza alamıyoruz. Bir başka çalışmada, özellikle Güney Kore ile Endonezya'ya eğilmek gerekiyor. Ortadoğu konusu, çok geniş ve özgün bir konu. Dergimizi düzenli izleme olanağı bulan okurlarımız, 30 ve 31. sayılarınızda (Şubat-Mart 1984) bu konuya derinlemesine yer verdiğimizi anımsayacaklardır. ●

(1) Gülten Akın, Kırmızı Karanfil, May Y., 1971., s. 17.
(2) Sven Ekberg, "Vietnam och USA-imperialismen", Vietnam Viser Vagen, Unga Filosofera Förlag, Stockholm 1974.
(3) Cajsa Carlsson- Ulf-Göran Widqvist, Filippinerna - Reform Eller Revolution, Brevskolan, Stockholm, 1984., s. 39.
(4) A.g.y. s.41.

1968 yılında bir Viet-Kong mahkumunun yine bir Vietnam'lı tarafından idam edilişi.

Kanayan

Şimdi o kente bilet kesmek
Seni sevmekten zordur

Dağladık sancıyan yanımızı
Sulara gömdük anıları
Aşkı ve acıyı seçtik
Diyarbekir kına kokan bir akşamdı

İstedim adı ola olmadı
İçerden işleyen bir yara
Kanayan bir imge düştü payıma

Şifresi çözülemeniş bir haber gibi
Uzak bir düş oldu ellerin
Geceler uzadı dal üşüdü bitti şarkılar
Yine yağmurlar var sen yoksun
Daha kaç mevsim eskiteceğiz

Nerde kaldı sesin hangi teldesin

A.Hicri İzgören

ULUSLARARASI DAYANIŞMA ÖRNEKLERİ

Barry Feinberg Güney Afrika'da ırkçı rejime karşı savaş veren ANC'nin bir eylemcisi ve film yapımcısı. *Güneş Doğacak* adlı fil i 1983 de 13'üncü Moskova Film Şenliği'nde ikincilik ödülünü aldı. Aşağıda Kasım 1983 de "Sechaba" adlı dergide çıkan yazının bir özetini bulacaksınız.

Bugün Güney Afrika'da devlet denetimindeki TV sistemi ırkçı dizgenin ideolojisini ve hegemonyasını güçlendirmeye kullandığı en önemli araçlardan biridir. Film endüstrisi üzerinde, gittikçe kurumlaşan, mutlak kontrolü yüzünden film teknolojisinde siyahların yeteneklerinde çok az bir gelişme olmuştur. Buna karşın başarılı olabilenlerse, bir an önce ve sessizce, değer yargıları ırkçı rejimle aynı olan beyaz yapımcı şirketler tarafından yutulmuştur. Son zamanlarda, siyah nüfusun yoğun olduğu kentlerde siyahlarla ilgili programlara duyulan açlığı gidermede ve siyah köktenciliğini saf dışı bırakmak için sinema ve TV yapımlarında arasıra beyazların yerine siyahların görev almalarını yüreklendirmek ırkçı rejimin çok işine yaramıştır.

Irkçı anıta meydan okuyan ve rejimin sansür bıçaklarınca doğrandığı için daha hızlı gelişip yeşermek zorunda olan diğer "yeraltı" sanat biçimlerinin tersine film sanatı gizli bir varlık göstermemiştir. Teknolojisinin karmaşık, harcamaların çok oluşu yüzünden yerel ve resmi olmayan yapımların çoğu beyaz üniversitelerinin sinema bölümlerinde gerçekleştirilmek zorunda. Kaldı ki bu okullardaki ayrıcalıklı yaşam biçimi ve öğrenciler için düzenlenen çevreye uyum kursları da büyük bir engel oluşturmakta.

Dolayısıyle, Güney Afrika'da ezilen halkın gerçek temailcisi olarak bilinen ANC'nin sesini daha çok duyurabilmesi için yurt dışında yapılan filmlere bağlılık kaçınılmaz olmuştur.

Bu filmler uluslararası bir dayanışma örneği olmakla kalmıyor, Güney Afrika'da dağıtılabildikleri yerlerde ırkçılık ile ilgili gerçekleri ve rejimin yalanlarını ve dolanlarını gözler önüne sererken toplumsal yaşamın her alanında bu ırkçı dizgeye karşı direnişe ve eyleme geçmek seçeneğini gösterme açısından büyük önem taşıyorlar.

1976 da Soweto'daki ayaklanma Güney Afrika'da yeni bir savaşım başlattı ve bu savaşıma ilgi giderek uluslararası boyutlarda arttı. Bu yüzden yazımızda toplumsal belgesel filmlerin sayısında önemli bir artışın olduğu 1976—1982 dönemini ele alacağız. Bağımsız film yapımcılarının aralarında Güney Afrikalı sürgünler de var- yaptığı filmlerin hemen hemen hiçbiri İngiliz TV'nunda gösterilmedi. Çok azı başka ulusal televizyonlarda gösterildi, örneğin Hollanda'da.

Yayın kuruluşlarının yaptığı filmler arasında ayrılıklar var kuşkusuz. Örneğin, Anthony Thomas'ın 1977 de yaptığı *Üçleme*'si[1] siyasal açıdan yumuşak olmasına karşın ırkçı rejimin yönettiği sosyal yaşamda ve iş hayatındaki haksızlıkları sergilemede ilk örnek olması dolayısıyla önemli. Bu üç filmde Tate ve Lyle ve British Leyland şirketlerinin o güne değin bilinmeyen yatırımlarının boyutları ve siyah işçileri nasıl sömürdükleri yansıtılmaktaydı.

Gene bağımsız yapımcılardan genç bir Hollandalı, Roeland Kerbosch bir gazeteci ruhuyla Soweto sonrası Güney Afrika ile ilgili araştırmaya girişiyordu. Kerbosch, *Cehennemden Sesler*(1978; 50 dak.) adlı filmde ırkçılığın kurbanlarıyla yüzyüze görüşmeler yapıyor ve yine aynı yıl yaptığı *İçte ve Dışta Güney Afrika Irkçılığı*(45 dak.) adlı filmde bağımsızlık hareketinin de yardımlarıyla, o günlerde yeni salınmış Joe Gqabi ile konuşuyor ve Mazimbu'daki ANC okulunun ilk yıllarını yansıtıyordu.

Anthony Thomas ve Roeland Kerbosch'un yaptıkları, ANC ile işbirliğinin yararlarının görülmesi bakımından, çok önemliydi. Bu arada, eğitim ağının kuşatmasına karşın, Amerikan kamuoyu da ırkçılığa karşı verilen bu örgütlü savaşımdan ve ANC'nin askeri kanadından ilk haberdar edilenler arasındaydı. Bir CBS yapımı olan *Güney Afrika İçin Savaş* (1978; 50 dak.) adlı film genç ANC gerilla sa aşçılarının Soweto ayaklanmasından sonra sınırdan geçmeleriyle başlıyor, Angola'daki ANC askeri kampındaki eğitimden şaşırtıcı görüntülerle sürüyor (bu sahneler CBS için bir ANC kameramanı tarafından çekildi) ve Solomon Mahlangu'nun yasallaştırılan öldürülüşüne yol açan Goch sokağı çatışmasıyla son buluyordu. Film bu çatışmadan sağ kurtulan tek kişi George Masebuko ile bir görüşmeyi de içeriyor.

Bu sıralarda bir başka Hollandalı Frank Diamand'ın yönettiği ve gene ANC işbirliğiyle yapılan *Nelson Mandela'nın Portresi* (1978; 20dak) adlı film Mandela'nın yaşam öyküsünü kızı, dostları ve politikacı arkadaşlarıyla yapılan konuşmalara dayandırıyordu. Ruth First ile bir konuşmanın da yer aldığı film Mandela'nın serbest bırakılması kampanyasını başlattı ve geliştirdi ve film konunun güncelleştirilmesi için 1980 de yeniden kurgulandı.

Aynı yıl ANC siyasetine giderek artan ilgiyi yansıtan tarihsel bir film de Londra'da IDAF tarafından yapıldı. Belki geçmişten edinilen deneyimden artık bağımsızlık hareketinin siyasetini aydınlatmak amacına yönelik bir film yapmak kaçınılmaz olmuştu. *Isitwalandwe-Özgürlük Beratının Öyküsü*[2] bireysel olarak ANC üyelerinin ellerindeki oldukça gelişmiş görsel kaynaklar ve başka film yapma olanaklarıyla örgütlü bir dayanışma içinde çalışmalarını sağlayan ilk film oldu. Özellikle, bir ANC yapımı film için istenilen koşullar herşeyden önce ANC'nin kendi çabalarıyla yaratılıyor., ANC'ye uluslararası destek artıyor. Filmin yedi film festivaline seçilmesi, çeşitli ulusal TV'lerde yayınlanmasıyla gördüğü uluslararası ilgi ANC'ye daha sıkı bir bağlılığı vurgulayan bir başka filmin yapılmasını zorunlu kılıyordu. Aynı dönemde yapımcılığını Birleşmiş Milletlerin üstlendiği *Bir Kayaya Çarptınız* (1981; 28 dak.) adlı film 1956 da Pretoria'ya yapılan kadınlar yürüyüşü gibi tarihsel olayları ve önemli dönemleri inceliyor ve bağımsızlık savaşımına ışık tutmayı amaçlıyordu. Debbie May'in yönettiği filmin odak noktasını kadınların rolü oluşturuyor ve Annie Silinga ve Dora Tamana gibi ANC'nin deneyimli kadın üyeleriyle söyleşilere yer veriliyordu.

1980 sonuna doğru ANC geniş bir kitle desteğiyle ırkçı rejime tek gerçek seçenek olarak kabul ediliyordu. Bugün Güney Afrika'daki ırkçılığa karşı yapılan filmler bu gerçeği kabul etmeden direnişe ve bağımsızlık hareketine açık bir görüş getirememektedirler. ANC'nin etkin uluslararası dayanışma çalışmalarından yola çıkarak BBC tarafından yapılan *Güney Afrika—Son Kan Damlası* (1981; 50 dak.) adlı film ANC'nin yapısı ve Güney Afrika'da gördüğü ilgiyi yansıtan ilk İngiliz araştırmasıdır. O. Tambo ile ve Umkhonto ve Sizwe üyeleriyle söyleşilerin yeraldığı bu film Güney Afrika'ya girmiş ve *Kara Güzel* altında sahte bir izin edinmeyi başarmış ve video dükkanlarında rahatça yerini alabilmiştir.

Temmuz 1982 de Gaberone'da (Botswana) Güney Afrika toplumunun her kesiminden 600'den fazla sanat eylemcisi *"Kültür ve Direniş"* adlı bir konferansta biraraya geldiler. Ulusal bağımsızlığın tüm sanatların ana hedefi olması gerekliliği bu toplantıda vurgulandı ve yöresel kültür programları oluşturma ve "ülkenin bağımsızlığı için Güney Afrika halkıyla bütünleşme" kararı alındı. Sürgündeki kültür eylemcilerinin de katıldığı konferans Güney Afrikalı sanatçıları harekete geçirmek birleştirmek ve yeteneklerini bilinçli ve örgütlü bir şekilde ırkçı rejimi devirmek için kullanmada daha önce eşine rastlanmayan bir olanak olmuştur.

Güney Afrika halkının kültürel etkinliklerini ve ulusal bağımsızlık savaşımını birleştiren tarihi Gaberone konferansının önemini Fanon şöyle dile getiriyor: "Ulusal kültür için savaşmak ilkin ulusun bağımsızlığı için savaşmak anlamına gelir; işte bu temel taş bir kültürün inşa edilmesini olası kılacaktır" Kültürün ve ulusal bağımsızlığın birbirinden ayrılmaz olduğu gerçeği Aralık 1982 de Amsterdam'daki "Direnişin Kültürel Sesi" adlı toplantıda yinelenmiştir. Hollanda'daki ırkçılık düşmanı kuruluşlarca düzenlenen bu konferans Güney Afrikalı ve Hollandalı sanatçıları biraraya getirmiştir. Bu konferansın amacı 1981 de Hollanda hükümetinin ırkçı rejimle olan 30 yıllık kültürel anlaşmasını feshetmesi ardından "Güney Afrika ve Hollanda arasındaki kültürel ilişkileri iki taraflı olarak yeniden kurmak" idi. Bu gereksinmeyi örneklemek amacıyla da bağımsızlık hareketiyle tam bir işbirliği içinde Güney Afrika'da gizlice çekilen iki film gösterildi Amsterdam'da. Çok küçük bütçelerle yapılan bu iki film *Bir Halk Cumhuriyetine Doğru* (1981; 20 dak.) ve *Güneş Doğacak* (1982; 37 dak.) Güney Afrika rejimine karşı yapılan direnişin niteliği ile ilgiliydi. Regina Mundi Kilisesinde yapılan Soweto yıllık toplantısına polisin gaz bombalarıyla saldırı ve çeşitli gösteriler yer alıyordu ilkinde. Hapisteki ANC savaşçılarının aileleriyle görüşmelerin, dayanışma gösterilerinin ve Neil Aggett'in cenaze töreninin yer aldığı *Güneş Doğacak* salt Güney Afrika'daki savaşımı yansıtmada değil, bu savaşımın amacına ulaşması açısından yardım toplanması konusunda da önemli bir iş başardı ve ANC kültürel etkinliklerine harcanmak üzere çeşitli fonlarla para aktarmaya başladı.

Sonuç olarak, örgütlenmek, ve ülke dışında yapılan filmlerde ANC nin etkisinin niteliğini, boyutlarını geliştirmek ve artırmak e bu arada içerde ırkçılığa karşı film yapma konusunda destek bulma olanaklarını da araştırmak, ve herşeyden önemlisi, bağımsız bir ANC film birimi kurmak gerekmektedir. Bu birim kendi filmini kendisi yapacak, filmin biçimini de içeriğini de kendisi saptayacaktır. Aynı zamanda filmlerin içte ve dışta dağıtımının en etkili şekilde gerçekleştirilmesi ve amaca hizmet etmesi kontrol altında olacaktır. ●

1. Sandra Laing, 1977. Yönetmen Anthony Thomas, ATV yapımı, 50 dak. Irksal sınıflandırma ve beyaz çocukların beyinlerinin yıkanışını işliyor. Soweto'da Altı Gün, 1977, ATV yapımı, 50 dak. Siyahı okul çocuklarına beyaz polisin yaptığı baskı ve şiddet. Irkçılık ve İngiliz Kazığı, 1977, ATV yapımı, 50 dak. Güney Afrika'da İngiliz Şirketleri ve özellikle çalışma koşulları.

2. Isitlawandwe, 1980, 51 dak. Yönetmen: Barry Feinberg. O.Tambo, Nzo, Nkobi, Baetsewe, Huddleston ile yapılan konuşmalar.

Derleyen ve Çeviren:
YUSUF CEMALİ

GÜNÜMÜZDE YENİ SÖMÜRGECİLİK

Gülay San

Faşizmin yenilmesinden bu yana, dünyanın politik haritası, savaşlarının yükselmesi ile büyük ölçüde değişti. Bugün dünyanın yarısını, eskinin sömürgeleri ve yarı sömürgeleri olan, gelişmekte olan ülkeler (GOÜ) kaplamakta. *Eski sömürgeci sistemin çökmesine karşın*, emperyalizm yeni-sömürgecilik diye adlandırılan ekonomik, politik, ideolojik ve askeri yöntemlerle siyasi bağımsızlığını kazanmış ülkeleri birer yeni sömürge haline getirmeye çalışıyor.

EKONOMİK YÖNTEMLER

Siyasi bağımsızlığını kazanan ülkelerin kapitalist sistem içinde kalmalarını sağlamak amacıyla yeni sömürgecilik çok çeşitli ekonomik sömürü yöntemlerini gündeme getirerek, ekonomik bağımlılık yaratmayı, giderek siyasi olarak bağunlı kılmayı hedefliyor.

Yeni sömürgecilikte temel rol ekonomik baskı yöntemlerine yüklenmiş, günümüzde de *"yeni uluslararası işbölümü"* şeklini almıştır. GOÜ'ler herşeyden önce hammadde ve tarımsal ürün konusunda dünyada tekel sayılabilecek bir zenginliğe sahip olduklarından, büyük karların elde edilmesi için bunlar üzerinde denetim sağlanması temel hedef oluyor. Ayrıca *"tükenmez"* denilebilecek işgücü kaynaklarının olması, GOÜ'lerde ucuz işgücünün nedeni oluyor. Bu da teknolojik ve ekolojik olarak *"modası geçmiş"* bazı endüstrilerin GOÜ'lere aktarılmasını güdüleyen bir etmen. Bu arada çevresel sorunların da GOÜ'lere ihraç edilmesi, bu sorunların giderilmesi için gerekli donanım ve yatırımın da ihracını getireceği için bir kar ve bağımlılık nedeni oluşturmakta.

Yeni sömürgeciliğin bir *"uyarlaması"* olan bu işbölümü, eski tarımsal hammadde deposu ülkelerin, endüstriyel hammadde merkezleri haline dönüştürülmesini öngörüyor. Bu konuda en temel araç ise, yaklaşık 50 bin dalda faaliyet gösteren çok uluslu şirketler (ÇUŞ).

ÇUŞ'ler girişimlerini artık, GOÜ'lere, yarı-mamul mal ve parça başı üretim yapan, ucuz işgücünün ve el emeğinin sömürüldüğü Filipinler, Tayland, Hong Kong... gibi ülkelere kaydırıyorlar. Dünya çapında bir merkezi yapısı olan ve girdikleri ülkelerde sadece ekonomik değil, siyasi yaşamı da denetlemeye kalkan ÇUŞ'ler, GOÜ'lerin ekonomik bağımsızlıklarının önündeki en büyük engel. ÇUŞ'lerin bir özelliği de yalnızca varolan sömürü kaynakları ile yetinmek değil, olası kar kaynaklarını da araştırıp bulmak. ÇUŞ'lerin kar kaynakları şöyle özetlenebilir: GOÜ'lerde daha ucuz işçi ve uzman personel çalıştırılması, doğal zenginlik ve kaynakların serbestçe kullanılabilmesi, sosyal güvenlik ve çevresel önlemlerin GOÜ'lerde daha yetersiz olması, toprağın ucuzluğu vs. Ayrıca ÇUŞ'lerin, markalarını taşıyan bazı malların Asya, Afrika, Latin Amerika ülkelerinde üretilir olması, bu şirketlerin vergiden de kârlar elde etmesini sağlayan bir etken oluyor.

ÇUŞ'ler, GOÜ'lere yatırım yaparken, doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki yöntem kullanırlar. ÇUŞ'lerin tam mülkiyetindeki alanlarda yapılan bu yatırımlar, GOÜ'lere çok eşitsiz bir biçimde dağılmakta. Bazı "güvenilir" ülkelerde yoğunlaşmalar göze çarpıyor. Örneğin ABD ÇUŞ'lerinin doğrudan yatırımlarının yarısından çoğu, yalnızca on ülkeye yapılmıştır: Brezilya, Meksika, Venezuela, Arjantin, Bahama, Libya, Nijerya, Endonezya, Güney Kore, Filipinler. 1980'de ABD şirketlerinin, nüfusu 200 bini aşmayan Bahama'daki yatırımları 162 milyon dolarken nüfusu 650 milyonun üzerinde olan Hindistan'da bu rakam sadece 28 milyon dolar.

Yeni-sömürgeci bir ekonomik yöntem de, karşılıklı antlaşmalar çerçevesinde yapılan devlet *"yardımları"*. 1960'larda GOÜ'lere ihraç edilen kaynakların yüzde 60'na yakınını teşkil ederken günümüzde yüzde 34'e düşmesine karşın halen önemini koruyan bir bağımlılık kaynağı. Neden bağımlılık kaynağı? Çünkü yeni-sömürgeci bir devlet yardımı iki temel amacı güdüyor; birincisi yardım edilen ülkenin her ne olursa olsun kapitalist dünyada tutulması, ikincisi kaynaklarının daha etkin olarak sömürülmesi için bu ülkelerin ekonomilerinin *"modernleşmesi"*ne katkıda bulunması. (Her ne kadar GOÜ'lerden teknolojik olarak üstün olması, yeni-sömürgecilere üstünlük sağlıyorsa da, altyapı özelliklerinin çok geri olması da yatırımları engelleyen en önemli etmenler oluyor. Dahası, Batı verdiği yardımlara karşılık, çeşitli avantajlar ve ayrıcalıklar elde etmekte). Bunun sonucu olarak, uluslararası ekonomik ilişkilerde GOÜ'lerin eşitsiz konumu daha da belirginleşmeye başlar, verdikleri ödünlerin artmasına karşın kendilerine verilenlerin bir *"bahşetme"* baline dönüşmesi gündeme gelir.

Günümüzde, giderek azalan bu karşılıklı yardımların yerini, *Uluslararası Kalkınma ve Gelişme Bankası, Avrupa Yatırım Bankası, Uluslar - arası Kalkınma Fonu, Avrupa Gelişme Fonu* gibi uluslararası finans kuruluşların yaptığı yardımlar almakta. Bu finans kuruluşlarının rolünün artması yeni sömürgeciliğin giderek kollektif bir nitelik kazandığı gerçeğinin bir kanıtı sayılabilir.

Böylece dünya finans kapitalinin bir ağ gibi sardığı bu ülkelerin dış borçlarında son zamanlarda çokbüyük artışlar gözleniyor. 1955'de altı milyar dolar olan GOÜ'lerin borç tutarı, 1970'de 75 milyar dolara, 1980'de 450 milyar dolara, bugün ise 640 milyar dolara yükseldi. Başka bir deyişle varolan dış borcun yaklaşık yüzde 85'i 1970'den sonra oluştu. Ve bu borcun da üçte bire yakını *"yeni sanayi ülkelerine"* ait. Dış borçlanmanın böyle büyük boyutlara ulaşması, GOÜ'lerin giderek eşitsiz duruma gelen konumlarını yansıtmakta. Ekonomiyi ihracat temeline oturturken, bundan yüksek karlar elde ederken, GOÜ'ler sosyal ve ekonomik kalkınmaları için gerekli fonları sağlayamamaları nedeniyle daha fazla ve daha eşitsiz kredi elde etmek sonucu yeni sömürgeci bağımlılık ilişkileriyle daha çok sarılıyorlar. Sözkonusu krediler, GOÜ'lerin ekonomik bağımlılığının pekiştirilmesi ve yağması sisteminin *"çimentosu"*dur. Kredilerin verilmesi için, sağlanan ayrıcalıklar borçları *"geometrik dizi"* şeklinde artırmakta. Ayrıca, IMF gibi kuruluşlar aracılığıyla borçların daha merkezi olarak, *"ihsan edilmesi"*, borçlu devletlerin ulusal egemenliklerini açıkça ihlal eden durumlar yaratıyor. Başta IMF olmak üzere bu finans kuruluşlarının, GOÜ'lere yaptıkları *"katkı"*lar sonucu elde ettikleri *"basit"* ödünler, herkesin artık ezberlediği hükümetlerin kamu yararına ayrılan ödenekleri azaltması, sosyal gereksinmeler için yapılan harcamaların kısılması, ulusal endüstrilerin gümrüklerle korunmasının kaldırılması, dışsal özel sermayenin ülkeye çekilmesi için *"gerekenler"*in yapılması, tüketim mallarının fiyatlarının artırıl-

Karikatür: NUEZ

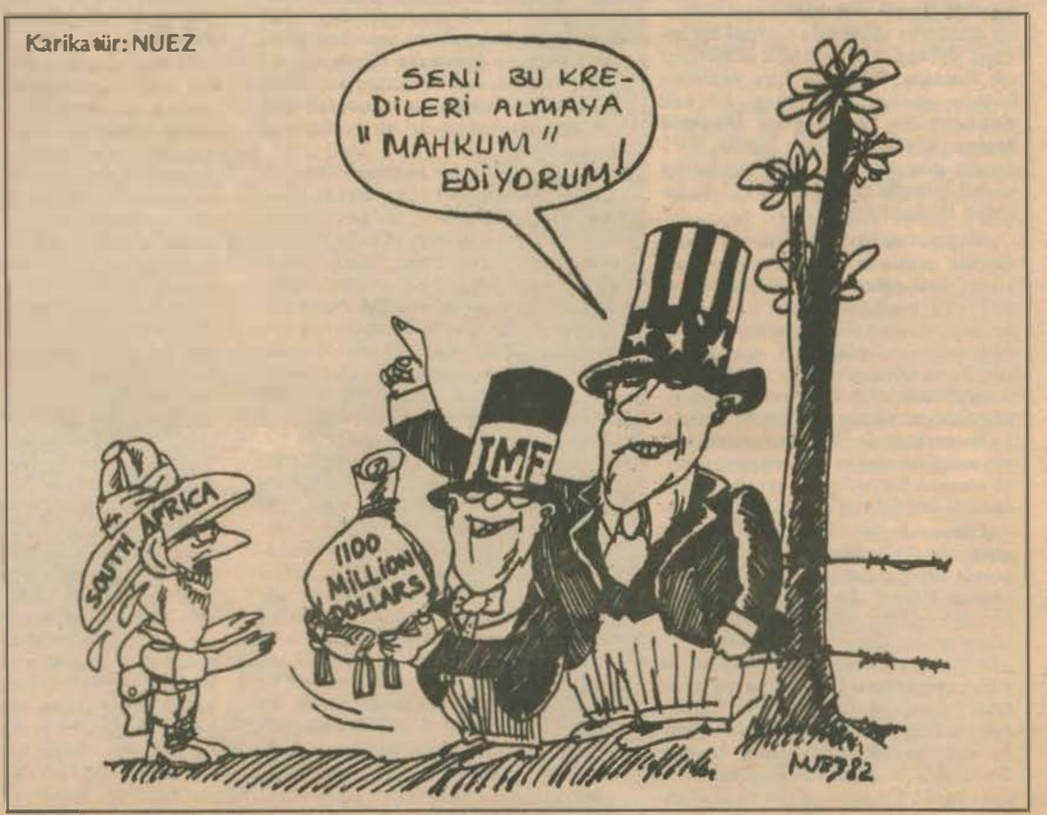

Avrupa silah sanayiindeki gelişmeler Afrika'nın kolonileştirilmesini ve direnişinin bastırılmasını kolaylaştırdı.

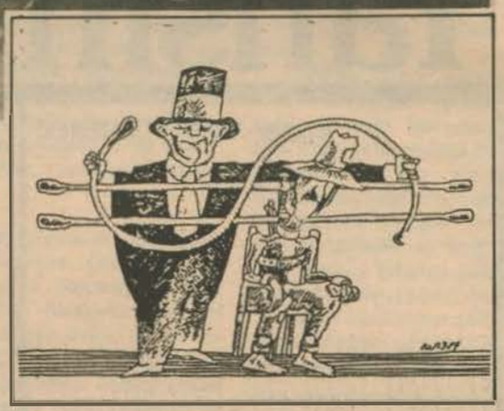

masi, vb. gibi özetlenebilir.

Yeni-sömürgecilik, gelişmiş kapitalist ülkeler ile GOÜ arasındaki ticarete de damgasını vuruyor Genelde Batılı tekeller tarafından denetlenen bu ticaret sonucu, 1978'de gelişmekte olan ülkelerde alınan 30 milyar dolarlık hammadde karşılığı 200 milyar dolarlık satış yaptılar. Ayrıca Batının ithal ettiği mallar için GOÜ'lerin temel endüstrileri üzerinde yaptıkları engelleme ve kısıtlamalar günümüzde oldukça yaygın bir olgu haline geldi. Ve yeni sömürgeciliğin "Babası" ABD, diğer ülkelerde giderek tasfiyeye yöneldiği korumacılığı kendisi için uluslararası ilişkilerde doğrudan müdahale aracı olarak daha fazla kullanıyor.

Yeni-sömürgeci sistemin bir özelliği de *"teknolojik emperyalizm"* de denilebilen, tekellerin bilimsel ve teknolojik üstünlüklerine dayanarak ek kârlar sağlamak amacıyla GOÜ'lere empoze ettikleri bağımlılık biçimi.

Beyin göçü ise GOÜ'lere çok daha büyük kayba neden oluyor. GOÜ'ler için hayati önemi olan genç uzmanlar, batılı tekeller tarafından "depolanmakta". Son onbeş yıl içinde çoğu ABD, Kanada, İngiltere'de iş bulan yaklaşık 300 bin uzman ülkelerini terketti.

Yukarıda belirtilmeye çalışılan yöntemler sayesinde, yeni-sömürgeci sistemin elde ettiği toplam kâr 100 milyar dolayında.

ASKERİ–POLİTİK–İDEOLOJİK YÖNTEMLER

Siyasi bağımsızlığını kazanan ülkelerin ekonomik sömürüsü için, kapitalist sistem içinde kalması yeni sömürgecilik açısından zorunludur. Bu sistemden çıkma istemlerinin ideolojik olarak engellenmesine, askeri olarak cezalandırılmasına kadar her türlü girişimlerin gündeme getirilmektedir. Yeni sömürgecilik, üçüncü dünya ülkelerinde ekonomik yayılmayı yoğunlaştırırken, askeri, politik ve ideolojik alanlarda daha aktif olarak saldırıyor.

Yeni sömürgeciliğin temel askeri ve politik araçlarının başında, saldırgan askeri emperyalist bloklar geliyor. Bunlardan *"birinin"* kuruluş andlaşmasında, *"üye ülkelerin toprak bütünlüğünün korunması"* söz konusu iken, 1970'lerden itibaren *"üye ülkelerin toprak ve siyasal bütünlüğünün korunmasından"* açık açık söz edilmeye başlandı. Bu ibarenin anlamını kavramak için, üye ülkelerde sol partilerin iktidara gelmesi konusunda gösterilen duyarlılığın, 1977'de Kongo Ulusal Kurtuluş Cephesi'ne karşı yapılan ortak hareketin, Falkland'ın *"kurtarılması"* konusundaki tavrın anımsanması yeterli olur. Avrupa'da, Kuzey Atlantik'te, Latin Amerika'da, G.Afrika'da hayata geçirilen bölgesel denetim *"araçları"*nın yanı sıra; Güney Doğu Asya'da Vietnam'dan başlayan *"yangın"*ın söndürülmesini amaçlayan ASEAN, Ortadoğu'da henüz ismi belirlenmeyen bölgesel bir savunma ittifakı gündemde.

Bölgesel olarak askeri üslerden köprübaşları kurma ve bir savunma hattı oluşturma girişimleri sonucu, *"sağlam bir iç sınır"* oluşturuldu. ABD—Japonya—Guam—Mikronezya ve Marian Adaları—Avusturalya ve Yeni Zelanda—Diego Garcia Adası—G.A.C.—Brezilya—Panama—Kanada—Azor Adaları—B.Avrupa—Mısır—İsrail. Bu *"iç sınır"*da çok önemi olan, İran'ın yeri, Kıbrıs veya başka bir ülke ile doldurulmaya çalışılıyor. İç sınırın dışında da, bir *"İleri savunma mevzileri"* var; Filipinler, Tayland, Endonezya, Pakistan, Suudi Arabistan, Fas, vb.

Ancak en etkili yöntem olarak, gelişmiş kapitalist ülkeler ve GOÜ'lerde silahlanma harcamalarının artması, ekonominin askerileştirilmesi, militarizmin yaygınlaşması gösterilebilir. Silahlanma için harcamaların artması, ekonominin yükünü ağırlaştırıp, bunalımı derinleştirdiği gibi, savaş tehlikesini korkunç boyutlara ulaştırmakta.

Yeni sömürgeciler, ekonomik politik yayılmalarını haklı çıkarmak için kitle iletişim araçları aracılığı ile, kitleleri yönlendirmenin gerekliliğini çok iyi kavramışlar. Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin zenginliklerinin yağmalanması, *"uluslararası dayanışma"* maskesi ile, *"saf ve sevimli"* mizansenlerle *"yutturulmaya"* çabalanmakta. "Genel insanlık mirası" teorisi ile, tüm halkların sahip oldukları doğal zenginliklerin ve ekonomik-teknolojik olanakların *"ortak kullanıma"* açık olması gerektiği empoze edilmekte, GOÜ'lerin ekonomik kalkınmaları için, egemenliklerinin *"kurban"* edilmelerinin zorunluluğu *"üzülerek"* anlatılmakta. Kapitalizmin tüm uluslar için *'tek yol'* olduğu, Batı'lı tekellerin denetiminde olan kitle iletişim araçları ile yayılıyor. Kapitalist yaşam biçiminin ve ahlakının *"popülarize"* edilerek sunulduğu, *"üçüncü dünya"* radyo-televizyonlarında yayınların yaklaşık yüzde 90'ı Batı kaynaklı.

Burada belirtilmeden geçilmemesi gereken, yeni sömürgecilik'te önemli yeri olan bir kuruluş var: *Üçlü (Trilateral) Komisyon*. 1973'de Carter'ın *"güvenlik sorunları danışmanı"* Brzezinski'nin mimarlığını, Rockefeller'in kuruculuğunu yaptığı kuruluş, Bağlantısız Ülkeler ve Sosyalist Dünya'ya karşı aralarındaki çelişkileri aşıp, ortak bir siyaset izlemek, yeni sömürgeciliğin ideolojik temellerini oluşturmak amacıyla ABD, AET ve Japonya'nın önde gelen sanayici, maliyeci, siyaset adamları ve öğretim üyelerinin kurdukları gayri resmi bir topluluk. *"Partiler üstü"*, *"hükümetler üstü"*, *"çok uluslu"* bir siyasal beyin takımının oluşturduğu, bu *"karşı-devrimci enternasyonal"* günlük siyasetle değil, genel siyasi strateji ile uğraşmakta ve temel olarak GOÜ'lerde ulusal kurtuluş devrimlerinin daha da derinleştirilmesini, *"dış kaynaklı ideolojiler"*e kapılmaları engellemeyi amaçlamakta.

ŞİMDİ NE OLACAK?

Yeni sömürgecilik, ulusal kurtuluş savaşları ile bağımsızlıklarını kazanmış ülkelerde ekonomik sömürünün sürmesi için; başvurulan askeri bloklar ve politik ilişkiler ağı içerisinde GOÜ'lerin yönlendirilmesi, kukla rejimleri'n kurulması, devletlerin birbirlerine karşı kışkırtılması, doğrudan ve dolaylı olarak müdahaleler yapılması, kitle iletişim araçları ile yeni sömürgecilik çerçevesinde ideolojik saldırılar düzenlenmesi gibi, yöntemleri kapsıyor.

Yeni sömürgeciliğin tasfiye edilmesi, ekonomik bağımsızlıkla hemen hemen eş anlamlı. Bunun bir bileşeni, belirli endüstri alanlarında gelişme ise, diğer bileşen *"yeni sömürgeci açlık tehdidi"* politikasına karşı mücadelede başarılı olabilmek için tarım ve gıda üretimi alanında yeterli düzeye ulaşılmasıdır. Bu, salt dış ekonomik ve siyasal güçlerle çelişkiyi değil, aynı zamanda çok daha önemli bir biçimde, belirli kârlar karşılığı ulusal çıkarlara ihanet eden yerel sömürücülerin ayrıcalıklarına ve *"modası geçmiş"* sosyal-ekonomik ilişkiler sistemine karşı mücadeleyi de kaçınılmaz kılmaktadır. Mücadelenin temel hedefi, uluslararası tekeller ve yerel *"ortaklar"* olarak özetlenebilir.

Ekonomik alanda yeni sömürgeciliğe karşı mücadele, mutlaka askeri, siyasal ve ideolojik alanlarda yukarda belirtilen yöntemlere karşı da bir mücadeleyi gerektirmekte.

Yeni sömürgeciliğin ekonomik alanda ve diğer alanlarda yenilgiye uğratılmasının bir önkoşulu da, genç devletlerin ve dünya demokrasi güçlerinin dayanışmasıdır. Sonuç olarak, ekonomik bağımsızlık elde edilmeden, siyasi bağımsızlığın hiçbir anlamı yoktur. ●

Payına Düşen

Yaşamanın öteki adı
Bölüşmek olmalı yaşananı

Bakıyorsun bir sokak düşüyor payına
Sokakta küçücük bir kızın
Kocaman gülüşü takıp ardına
Bozo yeğeninin sarışın gülüşünü getiriyor
O gülüş ki
Yeryüzü gözesinde dalbudak sevda
İç içebildiğince
Avuç avuç
Şöyle döke döke
Üstüne başına
Ve seviyorsun birdenbire o sokağı
Payını

A.Tekin

Dışa Bağımlı Politika ve Yansımaları

Mehmet Yıldırım

Politika kavramı tavır alma kavramını çağrıştırır insana. Bir ülkenin dış politikasından konuşulduğunda ise, o ülkenin dış olaylara, ülkelere ve diğer gelişmelere aldığı tavır anlaşılmaktadır. Her somut olgu, nesnel (ekonomik) koşulların bir yansıması, ürünü olduğu için dış politika sorunu da doğal olarak alt-yapı sorunundan ayrı düşünülemez. Bunun için genel anlamıyla dış politika; toplumun her kesiminin değil, ekonomik yaşamda egemen olan kesimlerin çıkarlarını 'herkesin devleti' adı altında savunmaktadır. Örneğin ABD'nin Vietnam savaşı ABD halkının istemlerini değil, başta silah ve demir-çelik tröstleri olmak üzere, uluslararası tekellerin çıkarlarına ve dünya ekonomisinin paylaşımında kendi çelişkilerinin uzlaştırılmasına hizmet ediyordu. Bu kanlı senaryonun özü, halkların kendi geleceklerini belirleme haklarını, demokratik güçleri, halkların ve temelde emekçi kitlelerin istemlerini yok etme ereğini içeriyordu.

Ülkemizin emperyalizmle tanışıklığı Vietnam gibi ders verici ulusal kurtuluş savaşını da içeren 60 yıllık süreç içinde sürüyor. Türkiye'nin dış politika gündeminde Kıbrıs sorunu, Yunanistan, NATO, AET, ABD, gelişmekte olan ülkeler, SSCB, Arap ülkeleriyle ilişkiler ve diğer önemli sorunlar olmakla birlikte yazımız ilgili konularda dış politikamızın nasıl bir çizgiyle halkın çoğunluğunun çıkarını yansıtacağı sorusunu tartışmaktan öte dünden bugüne değişen ve güçlenen dış politika eğilimimizi -bugünden sonrası için belirleyici bir önveri olarak- sunma çabasıdır.

TARİHSEL GELİŞME

Yarı-sömürgeleştirilme süreci tamamlanmış olarak I. Dünya Savaşına giren Osmanlı Devleti savaştan yenik çıkar. Devletin tümden paylaşılması karşısında ulusal çıkarları savunan Anadolu ulusal burjuvazisinin önderliğinde Türk halkı işçi-köylü-aydın-liberal toprak ağaları bağlaşıklığıyla ulusal kurtuluş savaşında tarih sahnesine çıkar. ABD ile ilk dolaysız ilişkimiz Ankara Hükümeti'nin silah istemi üzerine olur ve ABD yetkilileri bu isteği "Yeni Türk Hükümeti deyiminden Ankara'daki milliyetçi hükümeti anlamak gerekiyorsa, o zaman bu silahların Türkiye'ye değil de Bolşevik Rusya'ya gideceğini düşünebiliriz"[1] diyerek reddeder. Tarih 1 Haziran 1921'dir.

Oysa Türkiye'yi ilk tanıyan ülke SSCB olur ve Türkiye'nin silah istemine olumlu yanıt verir. Bunun üzerine Mustafa Kemal SSCB Dışişleri Halk Komiserliğine gönderdiği yanıtta "Yalnızca kendi zincirlerini kırmakla yetinmeyip, tüm dünyanın kurtarılması için iki yılı aşkın bir süredir eşi görülmemiş bir mücadele veren ve ezginin dünya yüzünden sonsuza dek silinmesi için duyulmamış acıları büyük bir şevkle çeken Rus halkına, Türk halkının duyduğu hayranlık duygusunu size iletmek bana en yüce mutluluğu veriyor"[2] diyordu.

Aynı emperyalist düşmanlara karşı savaşan iki ülkenin yakın ilişkilerde bulunması çok doğaldı. Bunun için SSCB askeri, ticari, ekonomik ve diğer alanlarda Türkiye'ye yardım ediyordu. Emperyalizmin güdümünde olmayan kendi başına ayakları üzerinde durabilen bir Türkiye Türk halkının olduğu kadar Sovyet halklarının istemine uygundu ve SSCB'nin desteği gerek Türk halkının gerek sömürü altında yaşayan diğer halkların ulusal kurtuluş savaşlarının çıkarına hizmet ediyordu.

Öte yandan I. Dünya Savaşı'na girmediği halde ağırlığını koyan, Wilson prensipleriyle Ermenistan'ın Adana dahil korunmasını isteyen ABD hükümeti Ermeni mandası bahanesiyle açıktan açığa Doğu Anadolu'yu istiyor, bu arada da Ermenilere silah yardımı yapıyordu.[3] Ancak Ermeniler 1920 Taşnak-Türk savaşı sırasında ABD'nin ihanetine uğrar. ABD "Ermenistan Cumhuriyetini tanımış olmasına karşın, hiçbir zaman Ermeni halkını koruma ve askeri destekte bulunma anlaşmasına gelecek herhangi bir yükümlülüğü üzerine almamıştır" diyerek Ermenilerin silah istemini reddeder. Sonuçta Taşnak Hükümeti barış istemek zorunda kalır. Kurtuluş Savaşı sonrası Lozan anlaşmasıyla Türkiye bağımsızlığını kazanırken Lozanı tanımayan, "Ermeni devletine yer vermediği gerekçesiyle hala da onaylamamış"[4] olan ve 15 yıl süreyle elçiliğini İstanbul'dan Ankara'ya taşımayan[5] ABD ile ilişkilerimiz 30'lu yılların sonlarına gelindiğinde hızla gelişmeye başlar. Diğer yandan 1925'te SSCB ile 'Dostluk ve Tarafsızlık' anlaşması imzalanır. Böylece iki ülke dış politikada hemen hemen birlikte hareket ederler. Türkiye ilk uluslararası konferansına 1928

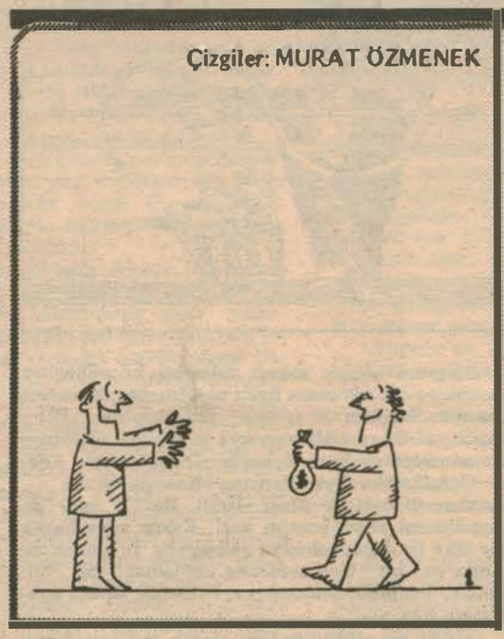

Mart'ında Cenevre'de yapılan Silahsızlanma Konferansına SSCB'nin girişimleriyle katılır. Türkiye, pek çok ülkeyle ticari, kültürel ve benzeri anlaşmalar imzalarken, Kurtuluş savaşında çarpıştığı ülkelerle bile karşılıklı iyiniyet koşuluyla çeşitli alanlarda işbirliğine girmenin yollarını ararken,

1925 İzmir İktisat Kongresiyle iç birikime dayalı ekonomik bağımsızlığı temel alan kapitalist kalkınma yolunu benimseyerek ulusal burjuvaziyi palazlandırmaya yönelik ulusal sanayisini kurmaya girişir. Devletçilik ulusal kalkınmanın kaldıracı olacaktır. Ancak Sovyet uzmanları tarafından yapılan sanayi sayımı iç sermaye birikiminin yetersizliğini ortaya çıkarır. Batı ilgilenmezken 8 milyon altın dolarlık sovyet kredisiyle Kayseri ve Nazilli tekstil fabrikaları gibi ülkenin en büyük işletmeleri kurulur.

Buna rağmen devletçilik politikası başarılı olamaz. Yabancı sermayenin gücü törpülenmekle birlikte konumu, çıkarları yabancı sermayenin çıkarlarıyla çakışan kesimlerin büyüyüp, boy atmasıyla güçlenir. Ekonomik temelde egemenliğini yitiren feodalitenin iktidar ilişkilerinde gücünü korunması ve diğer gelişmeler ekonomide devletçiliğin zayıflamasına yol açar. Yabancı sermaye ve yandaşları ekonomik alanda ve devlet kademelerinde egemen olmaya, dış politikada da büyük kapitalist ülkelerle ilişkiler gelişmeye, bağımlılık ilişkilerine dönüşmeye, doğal olarak SSCB ile ilişkiler sekteye uğramaya, Türkiye iki sistem arasında yerini daha tutucu olarak koymaya başlar. Artık dış politika ile ilgili hükümet bildirilerinde hep ilk sırayı alan Türk-Sovyet dostluğu yerini İngiliz ve Amerikan dostluğuna bırakır.

II. Dünya savaşının başlamasıyla Türkiye Hitler Almanyasıyla 10 yıl süreli dostluk ve saldırmazlık anlaşması imzalar ve gizli tutar. Tarih 19. Haziran 1941. Bu yıllarda SSCB ile ilişkiler 1942-44 yıllarında başbakan olan Şükrü Saraçoğlu'nun "bir Türk olarak Rusya'nın ortadan kalkmasını hararetle istediği" gibi "sebeplerle" giderek daha da kötüleşir. 22 Haziran 1941'de Almanya SSCB'ye saldırır. TASS, SSCB'nin Türkiye'den boğazları istediğini yazan Türk basınındaki haberleri yalanlar. Diğer yandan savaşa katılmayan Türkiye de savaş sanayi tekelleşmeyi ve toprağın büyük işletmelerce ele geçirilmesini hızlandırır. Savaşın son günlerinde Almanya'ya sembolik olarak savaş ilan eden Türkiye böylece Milletler Cemiyeti'nin kurucu üyesi olur.

Türk-ABD ilişkilerinde 17 Temmuz 1947 bir dönüm noktası olur. Bu tarihte "Türkiye ile ABD arasında bir yardım anlaşması imzalanmış ve bugüne dek gelen bir özel ilişkiler ve askeri yardımlar yapısı kurulmuştur. Truman Doktrini diye adlandırılan bu program, ABD'nin SSCB'ne karşı çevreleme siyasetinin ve soğuk savaşın da başlangıcını simgelemekteydi."[6] Sosyalist sisteme karşı tutumunu iyice somutlayan Türkiye aynı yıllarda NATO'ya da girer. Bunun için Türk Hükümeti TBMM'ne danışmadan Kore'ye asker yollar.

Eski başbakanlardan S. Demirel'in belirttiği gibi Truman doktrini ile başlayan ilişkiler "1947-64 arası Türkiye'nin ABD'ne bağlılığını göstermiştir. Türkiye o kadar sadakat göstermiştir ki, bir çatışma halinde ilk hedef olmayı *kabullenmiştir*. Ortak savunma tasarısı adında bu temalarda olmuştur."[7] (altını biz çiz-

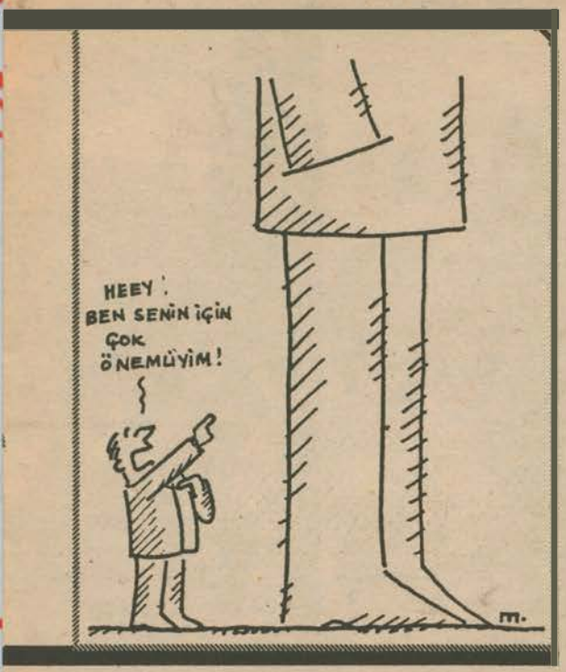

dik) petrol, alüminyum, demir-çelik sanayiinin kurulması için gerekli yardımı Türkiye'ye Yardım Konsorsiyomu ve diğer batılı kaynaklar "bu projelerle ilgilenmediklerini belirterek" reddetmişler ve gerekli kaynak birkez dahaSovyet kredisi'yle sağlanmıştır. Türkiye 18 Nisan 1955'te "Avrupa ve Amerika devletlerinin yeni sömürgecilik yöntemlerine dayanan uluslararası politikalarına Asya-Afrika ülkelerinin ilk karşı çıkışı"[8] olan Bandung Konferansına gider." Orada emperyalist ABD'den yana olup Yahudi haklarına destekleyici çıkarken" , azgelişmiş ülkeler karşısında saygınlığını yitirir. Bunun için Mehmed Kemal "bütün arap alemini gücendirmiştik, bu devletin politikası mıydı, birkaç kuruşluk yardımın karşılığı mıydı?"[9] demekteydi.

İsrail devletini bir hafta içinde tanıyan, 1958 de ABD'nin Beyrut çıkarmasında İskenderun limanının ABD deniz piyadelerince kullanılmasına izin veren Türkiye, "1958 yılı Temmuz ayında Irak'ta kurulan yeni rejime karşı askeri müdahalede, bulunmasını da -BM'den- isteyecektir."[10]

1960 Mayıs'ı ABD ile ortak savunma dizgemizin ülke güvenliği açısından ne denli sakıncalı olduğunu gösteren bir olaya tanık olur. TASS Türkiye'deki ABD üslerinden birinden kalkan bir U-2 casus uçağının Sovyet hava sahası içinde düşürüldüğünü açıklar. 1962 Küba bunalımında ise ülkemizde Jüpiter füzelerinin varlığı Türkiye'yi sıcak savaşın içine itebilecek bir tehlike oluşturur. Bunun üzerine neyseki füzeler sökülür. Aynı yıl BM'de Cezayir'in bağımsızlığını tanıyan karar içinde Türkiye red oyu kullanır. Cezayir de Türkiye'deki büyükelçiliğini 20 küsur yıl sonra açar.

1964 Kıbrıs bunalımında Türk-ABD ilişkileri açısından acı bir ders daha alınır. Johnson Mektubu olarak da bilinen belgede ABD Başkanı, Truman Doktrini'nin 4. maddesine dayanarak "Türkiye'nin Kıbrıs'a yapacağı müdahalede ABD tarafından temin edilmiş askeri malzemenin kullanılmasına ABD tarafından muvafakat verilemeyeceğini tüm samimiyetimle ifade etmek isterim"[11] demekte, Sovyetler'in olası bir müdahalesinde NATO'nun kayıtsızkalacağını da ima etmekteydi. 1974 Kıbrıs çıkartmasında ise ABD aynı maddeye dayanarak ambargo uygular. Türkiye' nin bir iç sorunu olan haşhaş ekimine de karışır. Türkiye de ABD üslerini kapatır. Ancak tüm bunlara karşın Türk-ABD ilişkileri bozulmaz.

Son yıllarda da dış politikada ABD ile koşut bir çizgi izlendi. Bunlar arasında 1980 Moskova Olimpiyatlarının boykotu, Polonya halkı ile "hür" dünyanın dayanışma günü, 1 Eylül 1983'te Sovyetler Birliği tarafından düşürülen Güney Kore uçağı olayı üzerine yapılan yaptırımlara katılma, 1983 Beyrut Direnişi'nde İsrail'i kınayan BM kararında çekimser kalma ve diğerleri sayılabilir. Bütün bunlara rağmen 'Ermeni Soykırımı Günü'nün bir seçim propagandası olduğuna inanan Türk yetkilileri ABD yönetimine üzüntülerini bildirmekle yetindiler. Washington büyükelçimiz Şükrü Elekdağ 15 Ekim1984'te İstanbul'da başlayan Türk—ABD İş Konferansında "Türkiye, disiplinli ordusu ve stratejik konumu ile komünist dünyası ile Arap yarımadası ve Doğu Akdeniz arasında set rolünü oynar. Bu engel yıkılır ya da geçilirse Varşova Paktı, Arap yarımadasındaki petrol bölgelerini ele geçirebilir. Türkiye 45 Sovyet ve Varşova Paktı birliğini hareketsiz tutmaktadır. Ilımlı arap ülkeleri, büyük ölçüde, Sovyetlerin Orta Doğu'da doğrudan siyasi ve askeri etkinliği önünde duran Türkiye sayesinde, ABD ile yakın ilişkiler kurma *olanağına* kavuşmaktadır"[12] (altını biz çizdik) demekteydi.

Görüldüğü gibi Türkiye'nin Batı'yı bunca kayırmasına karşın, Batı için aynı şeyi söyleyebilmek olanaksız. Üstüne üstlük NATO başkumandanı Gn. Rogers, daha da ileri giderek "her Türk vatandaşından 4 bin TL'lık bir ek özveri talep ederek *silahlanmaya katkıda bulunmasını* istemekte" dir.[13] (altını biz çizdik) Rogers'in ABD silah tekellerinin 1982'de 1981'e oranla %82 daha fazla kâr ettikleri düşünülürse, daha çok silah tekellerini kayırdığını düşünebiliriz.

SONUÇ

Tarih, dışa bağımlı siyasetin acı sonuçlarını dış politikanın hata kabul etmeyen bir olgu olduğunu gösteriyor. Çünkü artık yanlış hesap Pentagon'dan, CIA'dan, IMF'den dönmüyor.

Tarih dünya barışı, ulusların sömürüden kurtuluşu, halkların kardeşliği uğruna savaşımın unutulmayacağını gösterdi. Genç Türk Devleti haklı Kurtuluş Savaşıyla; barışçı politikasıyla, tüm dünyanın saygısını kazanmıştı. Pek çok gelişmekte olan ülke bağımsızlık savaşlarında kendisine Türkiye'yi örnek almıştı. Tarih; çağdaş olmanın, geçmişe ve bugüne önyargısız ve eleştirel gözle bakabilmenin gerekliliğini *asl'olanın*, hataya, yanlışa, savaşa en az olanak veren düzene, topluma, politikaya ulaşmak olduğunu ortaya koyuyor. Bu da cesur olmayı, cesur kararlar almayı zorunlu kılıyor. Hem ulusal çıkarlarımızın hem de dünya barışının ve dünya halklarının çıkarlarının Batı, NATO, ABD -adı ne olursa olsun- çıkarlarının önüne konulmasının zamanı gelmiş ve geçmektedir. Türkiye, halkı bir yığın sorunlarla bunalırken ulusal gelirinin en büyük bölümünü silahlanmaya ayırmak, Varşova Paktı'nın en amansız karşıtlarından biri, ABD ve NATO'nun en sadık müttefiki olmak zorunda değildir.

Evet, *dünya barışı için Türkiye'nin yapabileceği çok şey var. Bunun için Türk halkının üzerine düşen görevler var.*

1- Haluk Gerger -Bilim ve Sanat- Sayı 42
2- Ekim Devrimi Sonrası Türkiye Tarihi -Bilim Yay. sy 61.
3- Uğur Mumcu- Cumhuriyet Gazetesi- 27.9.1984
4- Yeni Asır Gazetesi - 16.9.1984
5- Mehmed Kemal-Cumhuriyet Gazetesi- 27.9.1984
6- Haluk Gerger-Bilim ve Sanat-Sayı 42
7- Cumhuriyet Gazetesi-23.9.1984
8- Cumhuriyet Ansiklopedisi, Cilt 2-syf 611
9- Mehmed Kemal-Cumhuriyet Gazetesi-27.9.1984
10-Stefanos Yerasimos age-syf 398
11-Haluk Gerger-Bilim ve Sanat - sayı 42
12-Cumhuriyet Gazetesi-16.10.1984
13-Bilim ve Sanat-sayı 45

Baskı: UMUT GERMEÇ

Yalnız Değilim

Odalara sığmadığım zaman
dolanır göğün üstünde atmaca
çırpınır ağlarda balık
dalgalanır gider güverte

Ot bürümüş bahçelerde uyanır bir yoz çiçek
tutar ellerimi sıcak
tam sendelerken yorgunken
eski uzak bir şarkıyla gelir sesi
duyarın yalnız değilim.

Yalnız değilim
bir yürek ağrısıyla gelir sesi
tam boğulurken yorgunken
yanar tenimde yaşamak
toprak kınıldar-zorlar kabuğunu böcek

Soğur demirin ateşi
kana belenir bir adam
gardiyan kitler kendini
odalara sığmadığın zaman.

Zerrin Taşpınar Şahin

EL SALVADOR

KRİZİN ÜSTESİNDEN GELEBİLECEK TEK GÜÇ

El Salvador'da 31 martta meclisteki 60 üyelik ile 262 şehir ve köy belediye başkanlığı için seçimler yapıldı. 1984'de ilan edildiğinden bu yana her ay uzatılan sıkıyönetim altında yapılan seçimler yalnızca sağ partilere açıktı (Ulusal Cumhuriyet Birlik ARENA, Ulusal Uzlaşma Partisi NCP, Hristiyan Demokrat Parti CDP). Ve seçimin galibi CDP "El Salvador'da son üç yıl içindeki dördüncü demokratik seçimi organize edip kazandığı" ve "demokrasi yolunda ilerlediği" için, Reagan yönetimi tarafından kesin seçim sonuçları açıklanmadan tam üç hafta önce kutlandı.

Çeşitli sağ partilerin çekişmeleri, NCP'nin Yargıtay Başkanlığını, ARENA'nın genel vergi düzenlemelerinde kontrolü eline geçirmesiyle sonuçlandı. Ve Duarte, FDR-FMLN (Devrimci Demokrat Cephe-Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi) ile diyalog kurmayı savunan seçim kampanyasına karşın az bir farkla seçimi kazanabilidi. Yerine getirmediği ilk söz de yine diyalogun gerçekleştirilmesi oldu.

El Salvador'da iktidarın politikası iki yönlü: Reformizm (ki şimdiye dek pek yer verilmemiştir) ve Faşizm (kendisini daha çok politik cinayetlerde gösteriyor). Bu cinayetlerin en çarpıcı örneği, Oscar Armolfo Romero'nun, D'Aubission'un (ARENA'nın başkanı) emriyle öldürülmesi. Cinayetin beşinci yılında yaklaşık elli bin kişi San Salvador'un caddelerini doldurarak, bu ve benzer cinayetlerin açıklığa kavuşturulmasını ve suçluların adalet önüne çıkarılmaları gereğini dile getirdiler.

İktidarın faşist karakteri, 1932'deki kıyımın doğal uzantıları olarakkendisini gösteriyor. 1932'de, Augusto Cesar Sandino'nun ordularına katılmış olan Salvador'lu Önder Augustin Farabundo Marti tarafından yönetilen devrimci güçlerin ayaklanması 30 bin kişinin yaşamına malolmuştu. Salvador halkı, buna karşın 1944'de Genetal Martinez'in tiranlığına son verdi.

ABD terminolojisine göre "reformların ve diğer programların tamamlanması" amacıyla yapılan askeri ve ekonomik yardım yoğun olarak sürüyor. El Salvador, ABD'den son beş yıl içinde, yüz milyonu askeri operasyonlarda kullanılmak üzere yaklaşık 1360 milyon dolar aldı. 1975'den 1984'e dek yalnızca askeri yardımın miktarı 35 kez arttı. Ve geçen yıl da 196 milyon dolarlık artış gösterdi.

Ancak, askeri yardımın ulaştığı korkunç boyutlar yönetimi FDR—FMLN'yle yürüttüğü savaşta başarıya götürmedi. Aksine yönetim güçleri ülkenin pek çok yerinde daha da geriledi. FDR-FMLN, kendi kontrolündeki bölgelerde yalnızca güvenliği sağlamakla kalmıyor, üretim ve diğer hizmetlerin organizasyonunu da gerçekleştiriyor. Bu bölgelerin halkı kendi yönetici organlarını da seçiyor.

FDR-FMLN ülkede barışı sağlamanın yolu olarak diyalog kurmayı, her iki taraf tutuklularının ve sivil halkın yaşam güvencelerinin sağlanarak "beş yıldır süren çelişkiyi insancıllaştırmak" konusunda hükümetle bir anlaşmaya varmak istiyor. Tüm bu önerilerin karşılığını bulması, Duarte'nin ABD tarafından uysallaştırılmış politikası sonucu iyice güçleşmiş durumda.

Halkın her geçen gün yeni kesimleri, FDR-FMLN tarafından başlatılan mücadelede yerini almaktadır. Sıkıyönetime ve teröre, sendika liderlerinin kaçırılmalarına, tutuklanmalarına ve öldürülmelerine karşın sendika hareketi, işçilerin mücadelesini örgütlemeye devam ediyor. 1984 süresince 350 binden fazla kişinin katıldığı, 40'ı özel sektör, 72'si kamusektöründe olmak üzere 112 endüstriyel eylem ve grev gerçekleştirildi. Muhalefet'in önüne koyduğu hedefler kısaca şöyle sıralanabilir: Ücret artışları, işyerlerinin askerlerden arındırılması, işsizliğe karşı önlemler, insan haklarına saygı, garantili sendikal haklar, düşünce suçlularının serbest bırakılması ve FDR-FMLN ile sürekli diyalog kurulması. Salvador halkı adına Monsignor Romero (faaliyetleri yüzünden ölüme mahkum edilmişti) geçmişin trajik deneylerini hatırlatarak şunları söylüyor:

"Ülkemiz bugün köklü bir ekonomik ve politik kriz içindedir. Fakat hiç kuşku yoktur ki, her geçen gün bu krizin nedenleri hakkında daha da uyanıklaşan halkımız, El Salvador'un liderliğini ilkide kendi üzerine almak için örgütlenmeye başlamıştır. Çünkü krizin üstesinden gelebilecek tek kuvvet halkımızdır."

Orta Amerika'da cuntalar, sonları çözecek ya da azaltacak bir ekonomi-politik sistem oluşturamadı.

HONDURAS GÜVENİLMEZ KALE

ABD Orta Amerika'yı "Vietnamlaştırmak" istediğinde öncelikle Honduras ve Kosta Rika'da başarı kazandı. İki ülke de kendi egemen sınıflarının çürüklüğü ve başarısızlığı yüzünden Beyaz Saray'ın karşı devrimci stratejisinde bütünleştirilmeye ve taraflarını bırakmaya zorlandılar.

Honduras ekonomisi uzun bir süre muz çevresinde döndü. Ülke "muz cumhuriyeti" olarak tanımlandı. Ülkenin muz ticaretini ellerinde bulunduran Standart Fruit ve United Fruit halkı köle ücretleriyle çalıştırıyorlardı. Sonuçta Standart Fruit, rakibi United Fruit tarafından yutuldu. United Fruit, yerel politikalar üzerindeki baskısını gerektiğinde vahşi yöntemlere başvurarak sürdürdü. Örneğin 1963'de Başkan Ramon Villeda Morales'in bükümeti çalışma yasalarında yaptığı ürkek düzenlemelerden dolayı askeri bir darbe ile devrildi. Yine 1954'de Honduras Guatemala hükümetine karşı sömürgeci bir müdahalede kullanıldı.

Guetamala'yı işgal için kullanılan Honduras, 30 yıl sonra bugün de Nikaragua'ya karşı ilan edilmemiş bir savaşta kullanılmak üzere. Ancak Sandinist Nikaragua halkının, Guatamala'ya benzemediği açık. 1983 yılında, halkın da desteği ile Managua'yı ele geçirme planları yapan CIA hedeflerini gerçekleştiremedi.

Honduras Nikaragua'yı işgal etmek için hazır. Nikaragua'ya karadan ve denizden yapılacak bir saldırı aynı zamanda kesin bir direnişle karşılaşacak ve savaş Nikaragu toprakları ile sınırlı kalmayacak ve bu durumda saldırganlar El Salvador'da bulunan ve Nikaragua ile dayanışma içinde olan FMLN (Farabundo Marti Ulusal Özgürlük Cephesi) ve Demokratik Cepheyi hesaba katmak zorunda kalacaklar. Honduras'ın iki devrimci örgütü Halk Özgürlük Hareketi (MPL) ve Morazanista Ulusal Özgürlük Cephesi'nin, gerillalarla ilişkiye geçenlerin saptanması durumunda işkence görmelerine karşın halktan önemli ölçüde destek görmeleri bu olasılığı güçlendiren nedenlerden biri.

Honduras'taki rejim yarı liberal görünüşlü bir yarı diktatörlük. Üzünde çürük subaylarca yönetilen ordu politik iktidarda bir tekel durumunda. 1957 yılında liberal başkanın devrilmesinden sonra ilk kez 1980 yılında seçimler yapılmış. Ancak Honduras Yurtsever Cephesi (HP) nin seçimlere katılması engellendi, reformlar politikdurumda bir değişiklik yaratmadan geçiştirildi. Hükümetteki duhlı liberaller de Vietnam günlerinin kıdemli diplomatı, ABD büyükelçisi John Negroponte'den emir alan General Alvarez'in yaptıklarına ses çıkarmadılar..

General Alvarez'in vahşi uygulamaları Ona güçlü bazı düşmanlar kazandırdı. Son olarak ABD yetkililerinin ilgisini çekmek isteyen Başkan Cordova, Alvarez'in Standart Fruit adına köylüleri topraklarından kovduğunu kanıtladı ve General Alvarez, General Valter Lopez Reyes ile değiştirildi. Bu arada Honduras silahlı kuvvetlerinin bileşimi de hiç güven verici değil. 1969 yılındaki bir El Salvador saldırısının sonucunda bugün Honduras ordusunda yoğun eğitime alınan 1000 El Salvador'lu askere karşın 500 Honduras'lı asker bulunuyor.

Başkan Cordova ve General Lopez Reyes, Honduras'ın komşuları tarafından yapılacak bir saldırıda ABD'den yardım almak konusunda Pentagon ile anlaştılar. Aynı koşul El Salvador için de geçerli.

Sonuçta tüm bunlar Honduras'ın, ABD'nin orta Amerika'daki emperyalist zincirinin zayıf bir halkası olduğunu gösteriyor.

CONTAD

Contadora, Orta Amerika'da; Meksika, Panama, Kolombiya ve Venezuella'nın oluşturdukları bölgesel bir birlik. İki yıl önce bölgenin sosyal ve ekonomik çıkarları yanında, artan gerilimlerin zorlaması ile bölgenin siyasal atmosferini de dikkate alarak bölge ülkelerince böylesi bir birliktelik yaratılmak zorunda kalınmıştı. Şimdilerde, yaşanan zor günlerin bölgeyi olası bir savaşın eşiğine getirmesi Contadora'ya oldukca önemli işlevler yüklüyor.

Geçtiğimiz günlerde gurup ülkeleri Panama'da toplanarak bölge güvenliğini ele aldılar. Sonuçta Contadora Barış ve İşbirliği Sözleşmesi adı altında görüş birliği somutlaştırıldı. Bu sözleşme geçen yıl eylül aylarında yapılan ilk toplantılarda gündeme getirilmiş, üzerinde ayrıntılı çalışmalar yapıldıktan sonra 21 temel madde haline getirilmişti. Şimdi bölge ülkeleri bu anlaşmaya imza atarak bölge güvenliği için bir adım daha atıyorlar.

Basına ve uluslararası gözlemcilere göre bölge ülkelerinin bu anlaşma dışında tek seçenekleri: savaş. Bu da anlaşmanın önemini daha iyi kavratıyor. Öte yandan ABD' Nikaragua'ya askeri bir saldırıyı hedeflediği şu günlerde böyle bir anlaşmaya karşı çıkıyor. Çeşitli ülkeler aracılığıyla

anlaşma maddel yapılmasını sağl Bu arada Nikar ortaya çıkmasın ra, hiç bir değiş zin belgeye imz ladı.

Görünen o ki, Orta Amerika ülkeleri kendi çıkarları ile ABD'nin çıkarlarının çatıştığını görebiliyorlar.

GUATEMALA "MÜCADELENİN ÖNEMLİ ADIMI"

Guatemala'da demokratikleşme, 1944'de halkın en temel haklarını elde etmek isteğinde anlamını bulan Juan Jose Arevalo ile başlamıştı. Böylece, 123 yıldır süren diktatörlüklerin sonu gelmiş olacaktı. 1944-54 arasında işleyebilen on yıllık demokrasinin ikinci başkanı Jacobo Arbenz Guzman da büyük çoğunlukla seçildi.

O yıllarda önemli ve büyük kaynaklar yabancıların elindeydi. United Fruit Company başlıca limanların, posta idaresinin, elektrik santrallerinin, demiryollarının ve binlerce hektar toprağın sahibi durumundaydı. Kırk binden fazla Guatemala'lı bu tekelde çalışmaktaydı. Nüfusun yüzde doksanı ekilebilir toprakların yüzde onbeşine sahipken, yüzde ikilik bölümü topraklarınyüzde yetmişikisini ellerinde bulundurmaktaydı. Büyük plantasyonlarda çalışan yerliler bir yıllık vergilerini ödeyebilmek için en az yüzelli gün çalışmak zorundaydılar.

Bunlar demokrasiye geçiş süreciyle aynı anda yaşanıyorlardı. Tarım reformu, toprak işletmeciliği kanunu, örgütlenme, söz ve katılma özgürlüklerini düzenleyen yasalar, yeni bir yönetime doğru gidişin göstergeleriydi.

1953'de vergilerini ödemediği için, Orta Amerika Uluslararası Demiryolları'nın malvarlığına el konmuş ve United Fruit Company den yüzaltmışiki bin hektar tutarındaki toprak geri istenmişti. Bu girişimler Birleşik Devletler Senatosu'nun, Arbenz hükümeti ve Guatemala demokrasisinin geleceği için bir karar vermesine yeterli oldu. Ve Eisenhower'in emriyle "Başarı Operasyonu" uygulamaya konuldu. Tıpkı bugün olduğu gibi, o günlerde de sadık müttefik Honduras Hükümeti, karşı devrimcilere kollarını açmakkonusunda tereddüt etmedi. "Doğal çıkar"larını korumakla görevli Amerikan bahriyelileri Guatemalalı paralı askerlerle birleşmekte gecikmediler. Ve 1954'de, yüzbinden fazla insanın öldüğü, bir o kadarının ülkeden ayrılırken bir milyon insanın evsiz kaldığı ve seksenbeş bin kişinin kaçırıldığı ya da kaybolduğu "Başarı Operasyonu"nu başarıyla gerçekleştirdiler.

Ogünden berişiddet tam anlamıyla yönetim tarafından iktidarı elinde tutmak ve anahtar rolünü ordunun oynadığı yeni tip devleti oluşturmakiçin kullanılıyor. Yine de ordu, sorunları çözecek ya da azaltacak bir ekonomik-politik sistemi oluşturamadı.

Guatemala'nın en büyük özelliği karmaşık etnik yapısı. Nüfustaki bu bölünme, rejimin en büyük baskı ve istismar konusu. Ülkede okuma yazma bilmeyenlerin nüfusa oranı yüzde ellidört iken, bu oran yerlilerde yüzde doksanaltı dolayında. Ortalama yaşam süresi ise otuzsekiz yıl. Doktorların yüzde sekseninin başkentte toplanmış olması yüzünden her yirmiüç bin kişiye bir doktordüşüyor. Çalışabilir nüfusun yaklaşık yüzde kırkbiri de işsiz. Nüfusun yüzdeyetmişinin ortalama geliri yılda kırkiki dolar ve ülke topraklarının da yüzde sekseni nüfusun yalnızca yüzde birlikbirbölümünün elinde.

Baskıcı sistemin içindebulunduğu bunalım, yönetimi şiddet kullanarak iktidarda kalmaya ve dış yardıma yöneltiyor. Amerika ve İsrail'den alınan yardım ise dengesizliği artırmaktan başka bir işe yaramıyor.

Yönetime karşı başarıya ulaşmada birıraya gelen güçler "Guatemala Ulusal Devrimci Cephesi (URNG)"ni oluşturdular. 1982'de kurulan birlik, Guatemala'daki mücadelede önemli bir adımı simgeliyor. URNG güçleri bu gün, Mejia Victores yönetimi güçlerine ve karşı devrimci gerilla gruplarına karşı da savaşım içinde.

ORA'NIN YENİ ÇABALARI

...erinde değişiklik ...maya çalışıyor. ...gua anlaşmanın ...dan hemen son... ...şiklik istemeksi... ...atacağını açık-

Görünen o ki Orta Amerika ülkeleri kendi çıkarları ile ABD'nin çatıştığını görebiliyorlar. Bu çabaların işe yarayıp yaramayacağını zaman gösterecek.

GRENADA

MEYDAN OKUMANIN TARİHİ

Harita üzerinde Grenada adına görülebilecek tek şey Karaib adalar zincirinin güney ucundaki bir küçük nokta. Ancak 13 Mart 1979'da bu küçük noktada gelişen devrim o günden bu yana çok uzak ve geniş alanlara politik dalgacıklar yolluyor.

Turistler için zengin tropik bitki örtüsü, uzun ak sahiller ve denizin mavisi ya da evlerin kırmızı çatıları arasından yükselen lüks oteller gibi görünse de Grenada ve iki kardeş adası Carriacou ile Petit Martinique, yakın geçmişteki olaylarla daha da zenginleşen bir tarihe sahipler.

1783 Versailles Antlaşması ile İngiltere'nin adayı korumacılığı altına almasına dek Grenada bir kaç kez İngiltere ile Fransa arasında el değiştirdi. Grenada'nın ilk sakinleri Trinidad ve Venezuella kıyılarından gelen Carib ve Arawak yerlileriydi. Yerliler adayı sömürgeleştirmek isteyen İngiliz ve Fransızlara karşı yıllarca başarılı savaşımlar verdiler. 1652 yılında Cariblerden kırk kişilik bir grup Fransızlar tarafından kuzeye sürülmek istenirken, teslim olmak yerine kendilerini denize attılar. Bu kahramanlık olayının anısına, Grenada halkı Sauteur (kendini atan) adı verilen bir bölgede ulusal törenler düzenliyor.

Adanın yerli halkının yerine geçmesi için Afrika'dan getirilen köleler de adanın tarihinde önemli rol oynadılar 18. yüzyıl sonlarına doğru Julien Fedon adlı melez bir çiftçi önderliğindeki köle ve serbest köle grubunun sömürgecilere karşı bir yıl süren isyanları, adaya takviye İngilizlerin gelmesi ile kan dökerek bastırıldı. İsyanın savaşta olmayan lideıleri halkın önünde asıldılar, pek çok isyancı da Caribler örneğinde olduğu gibi kendilerini denize attılar.

1837'de köleliğin kaldırılması ile İngiliz sömürgeciler yerli halkı işçi olarak düşük ücretle çalıştırmaya başladılar. Sömürgeciliğin izleriGrenada halkının giysi ve yemek kültüründe ve özellikle de mimarisinde şehir planlarında göze çarpar.

1967 yılında İngiltere tarafından adanın iç işlerinde bağımsızlığının' verilmesinden sonra 1974 yılında İngiltere'den bağımsızlığı resmi olarak ilan edildi. Ancak 1979 yılına kadar halk gerçek bir diktatörlük yönetiminde yaşadı. 1979 yılında Maurice Bishop ve onun devrimci grubu diktatör Eric Gairy'e karşı New Jewel Movement'ı yarattılar ve muhalefeti örgütlediler. 13 mart 1979'da Bishop ve arkadaşları ana ordu kışlasını ele geçirdiklerinde Gairy çoktan ABD'ye uçmuştu. Devrimciler yerel radyo istasyonunu ele geçirerek halkı, devrimi yaşatmaya çağırdılar.

Bu tarihten sonra Grenada liderleri ve halk üç asırlık sömürgeciliğin ve 12 diktatörlüğün izlerini silmek üzere çalışmaya girişti. Halkın yaşam standardı önemli ölçüde yükseldi, işsizlik şaşırtıcı biçimde azaldı, okuma yazma kampanyası açıldı, eğitim ve sağlık hizmetleri parasız sağlanmaya başladı.

Ne var ki, küçücük bir adacık da olsa bir ülkenin, bir halkın "dev"in bir adım altında bu işleri yapması, bele de 'bağımsız' olarak yapması büyük bir suçtu. Cezası yakın geçmişimizde bildiğimiz hazin işgalle kesildi.

İşgalin üzerinden bir yıl geçmesine rağmen, Amerikan askerleri hala Grenada'da tutuluyor. 700'e yakın Amerikan askeri Grenada ve diğer Doğu Karaip adalarında bulunuyor. Bu durum, şüphesi olanlara, hiçbir şüpheye yer bırakmayacak derecede göstermiştir ki, ABD'nin eylemi bir işgal olayıdır. "ABD Grenada çıkartmasını Amerikalı öğrencilerin güvenliği içbı yapmıştır" iddiasının maskesi düşmüştür.

Doğaldır ki, işgalcilere karşı bir muhalefet hareketi vardır ve Grenada bunalımı, Grenada halkı tarafından çözülmelidir, çözülecektir. İşgalciler halka yardım çabası göstermemekten öte, 4 yıl boyunca yapılanları, 7 aylık devrimci gelişmenin getirdiklerini durdurma ve geriletme azmindedir.

13 Mart 1979 da Maurice Bishop önderliğinde başlatılan ve 19 ekim 1983'e kadar devam eden devrim sürecinde, Grenada halk yıllardır ne için savaşım verdiklerinin bilincine vardılar. Bu yıllarda, Gairy'nin geçmişte kalan diktatoryası lanetle hatırlandı.

25 Ekim 1983 den bir yıl sonra bugün Grenada halkı, meşru hakları için savaşımına devam ediyor. Savaşım, Maurice Bishop ve devrim sırasında ulaşılan başarıların öğretisiyle ivme kazanıyor. Hergün daha çok insan savaşım çabalarına omuz veriyor.

FERNANDO FERNANDEZ: "Öyle bir gençlik ki, gururlandırıyor..."

"22 Haziran'da, yani bugün kentimiz Diriamba'yı Somoza'nın elinden kurtararak, güzel özgürlüğümüze kavuşmuştuk" diye söze başladı, bu kentin Belediye Başkanı Fernando Fernandez. Bir haftaya yakın Mainz kentinde konuk olarak kalmakta.

Daha resmi makamlardan gelmemiş nedense. Ancak Mainz ve Diriamba kentlerinin kardeş kent ilan edilmesini isteyen bir grup alman, bir dernek kurarak, iki halkın dostça ilişkilerinin gelişmesinde önemli bir girişimde bulunmuşlar. "Tüm Mainz halkı Nikaragua'ya hoşgelsin," diye karşı bir ziyaret öneriyor, F.Fernandez.

Mainz Belediyesi bu girişim karşısında sessiz kalamıyor. İlk etapta şehir meclisi 35.000 alman markı yardımı onaylıyor.

Bu günde ülkesinin dışında olması ilk kez kurtuluş şenliklerine katılmması F. Fernandez'i üzmesine karşın, Avrupa'da ülkesine gösterilen bu ilgi, sevgi ve kardeşlik bağlarını güçlendirecek küçük ama anlamlı girişimler, biraz da olsa duygularını yatıştırmasında yardımcı oluyor.

Mainz kentinde kendisine ve ülkesine gösterilen büyük ilgiye teşekkür ediyor. Farklı politik ve sosyal grupların göstermiş oldukları bu ilgiye: "..duygusallığın yanısıra politik bir karakter de taşıyor." diye haklı bir yorum getiriyor.

Sürekli alkışlar.. kucaklaşmalar...

Çeşmenligini yapan gence, F. Fernandez ile bir küçük görüşme yapabilmem için bana yardımcı olmasını rica ediyorum. Hemen kabul ediliyor. Kendisine, YARIN dergisi için görüşme yapmak istediğimi, derginin niteliğini, adının ne anlama geldiğini anlatıyorum. Büyük bir saygıyla dinliyor. Ve her cümlesinin sonunda "Bueno" diye yanıtlıyor.

Kendi kişiliği ve özgeçmişi hakkında ki sorumu şöyle yanıtlıyor: "Öncelikle, kendi kişiliğim ve özgeçmişim hakkında birşeyler söylemenin bana çok zor geldiğini belirtmeliyim. Sanırım, benim özgeçmişimden çok ülkemizin içinde bulunduğu gelişme, süreç önemli. Ancak şunları söyleyebilirim: Diriamba kentinin altı yıldan bu yana Belediye Başkanlığı görevini yürütüyorum FSLN üyesiyim ve yönetici kadrolarında çalışıyorum."

Bu şaşırtıcı yanıt karşısında, hazırlamış olduğum sorularımı yöneltmekten başka seçenek kalmıyor.

YARIN□ *Somoza dönemindeki ve yeni Nikaragua'daki gençliği bize tanıtır mısınız?*

FERNANDEZ■ Her şeyden önce çok önemli bir konuya değinmek istiyorum. Gençlik yeni, özgür Nikaragua'nın kurulmasında en aktif, en militan görevleri üstlenmiştir. Somoza'nın ve O'nun diktatörlüğünün yıkılmasındaki payı büyüktür. Ve gençlik FSLN hareketinin vazgeçilmez bir parçasıdır.

Somoza diktatörlüğünde gençlik çok zor koşullar altında yaşıyordu. O dönemde genç olmak bir suçtu bile denilebilir. Özellikle, gençliğin politik görüşlerinden dolayı, gördüğü baskı, terör ve işkence inanılmaz boyutlardaydı.

Bana göre gençliğin bu ilerici süreçteki önemli görevleri şöyle sıralanabilir: Somoza diktasının çökertilmesinde, öğrenim, mesleki eğitim-kültür ve kişilik gelişmesi gibi temel istemler, pekçok şeyi gerektiriyordu. Tüm bunlar ancak barışın sağlanmasıyla elde edilebilirdi.

Bizim bu ileriye açık, güzele açık düşüncelerimizin kökeninde, eski karanlık bir toplumdan, yeni, parlak ve aydınlık geleceklere açık, özgür bir toplum kurabilme istemi, umudu yatıyordu. Bunlar devrim in yeni idelerinde birer yıldız gibi parlıyordu.

Günümüz Nikaragua'sında gençliğin durumunu şöyle tanımlayabiliriz: Ülkemizde her gencin eğitim görmeye, bir meslek öğrenmeye sınırsız hakkı vardır. Her genç özgür olmaya, fikirlerini ve özellikle politik fikirlerini özgürce, sınırsız savunma hakkına sahiptir. Dahası, gençlik bugün baskı altında değildir. Gençlik ülkemizin gelişmesinde, ideleri'nin korunmasında, yeni, özgür bir toplum kurma çalışmalarında, bunun ekonomik koşullarının yaratılmasında en önemli görevleri üstlenmiştir.

Şunu da söylemek zorundayım: Gençlik günümüzde yeni tehlumuzu, devrimci gelişmemiz, dış saldırıya, emperyalist saldırıya karşı koruyacak en önemli güçtür. Ve günümüzde gençlik, savunma görevlerinin yanısıra bilimsel alanlarda da aktif görev alıyor. "Bilim ve Üretim Kampanyası" başlattık. Bu girişimle teknik ve sanatsal değerleri yükseltmeyi istiyoruz. Bu girişim bizim toplam gelişmemizde, ekonomik durumumuza sonsuz yardımlarda bulunacak. Ve bu çalışmaların önemli ağırlığı gençlik tarafından yürütülmektedir.

Köylü gençlik, işçi gençlik, öğrenci gençlik yaşadıkları ve çalıştıkları farklı alanlarda; fabrikalarda, tarlalarda, üniversitelerde, kendi gelişmelerinin yanısıra ekonomik ve sosyal koşulların gelişmesinde de yorulmadan çalışmaktadır.

Öyle bir gençlik ki, görevlerini, gerek savunma alanında gerekse üretim alanında eksiksiz yerine getiriyor.

Öyle bir gençlik ki, ülkemize yapılan saldırıların, sıcak savaşın gölgesinde, inanılmaz bir yaşam sevgisi ve gelecek umuduyla dolu.

Öyle bir gençlikki, günümüz koşullarında tarihsel bir an yaşıyor. Ve benim inanıma göre kuracağımız yeni özgür toplumun kurulmasında yılmadan çalışan mimarlarımızdır, onlar.

Öyle bir gençlik ki, devrimci gelişmemiz içerisindeki, tarihsel-politik görevinin bilincinde.

Bir kez daha söylemek istiyorum: Bu zor ve tehlikeli koşullar altında gençlik, gerek üretimdeki gerekse savunmadaki görevini ciddiye alıyor. Ve yeni özgür, demokratik, bağımsız bir Nikaragua'nın kurulmasında uğraş veriyor.

Bu gençliğin Somoza dönemindeki koşulların tekrar hortlatılmasına izin vermiyeceğine inancım sonsuz.

Ve bugün gençlik, en ön saflarda, kendi geleceklerini, halkının geleceğini kurmak için savaşmaktadır.

Bu düşünceler ve olgular ışığında gençlik bize umut saçıyor. Gururlandırıyor.

Yapılan tüm saldırılara karşın, yeni toplumumuzu kurmada başlattığımız inşaat sürüyor. Temelini attık. Bunun sevincini, zaferimizin sevincini yaşıyoruz.

Sözlerimi Augistin Ceaser Sandino'nun sözleriyle bitirmeme izin verin lütfen:

"biz ya güneşe ya da ölüme gideceğiz,
ölürsek çok kötü bir şey olmayacak,
savaşımızın nedenleri yaşamı sürdürecek,
ve herkes bize katılacak."

Bir çok soru hazırlamıştım. Ama bir soruya aldığın yanıtlarla birçoğu yanıtlanmış oldu. Başka ne sorabilirdimiki diye düşünürken..

□ *Ülkenizde Türkiye ne kadar tanınıyor, biliniyor? Güncel gelişmelerden birşeyler duyabiliyor musunuz?*

■ Nikaragua basını, halkı, dünyamızın her köşesindeki gelişmeleri büyük bir ilgiyle izlemektedir. Türkiye'yi de izliyoruz. Umudumuz sonsuz. Bizim ülkemizde elde ettiğimiz önemli kazanımlar, dünyadaki diğer halklar ve gençlik için bir örnektir. Bu nedenle bu yıl bizim gençliğimizden bir delegasyon Dünya Gençlik Festivaline katılacaktır. Bu delegasyon, bizim halkımızın barışa olan istemini, umudunu, ülkemizdeki gelişmeleri, tüm dünya gençlerine tanıtabilme şansını elde edecektir. Sizinle buradaki karşılaşmamız, ilişkilerimizin daha da yoğunlaşmasını başlatmak için önemli bir adım oldu. Tarih hem ana hem de bir usta gibi herşeyi öğrenebilmemize sonsuz yardımlarda bulunuyor..

Artık ayrılmamız gerekiyor. Birbirimize söyleyecek sözümüzün kalmamasından, bitmesinden değil. Fernando Fernandez'in görevleri var, yapması gereken. Ülkesini tanıtacak daha fazla insana.. Görüşmesi gereken daha bir çok kuruluş ve kişiler var.. Umutlu sarılıp, kucaklaşıyoruz. O'nun gözleri birşeyler söylüyor bana. Yalnızca benim anladığım, ne yazıyla ne de sözlü anlatabileceğim. "Adios" diyor. Ama yalnızca bu an için...

Fernando Fernandez. Fotoğraf: MEHMET ONAL

nikaragua'dan mektup var

Erik Stınus

Masanın yanında, elinde bir kitap ile oturduğu yapının adı Luis Alfonso Velazquez Flores Çocuk Kütüphanesi; Nikaragua'ya, bir zamanlar Hitler egemenliğinde yaşamış, şimdi Nikaragua gibi tarafsız bir ülke olan Avusturya tarafından armağan edilmiş. Özgürlük ve bağımsızlık ilan edildiği zaman kulağa büyük gelen iki sözcük; ama onun için çarpışan ve şimdi nasıl yazıldıklarını öğrenmeye başlayanlar için özel bir öneme sahipler.

Managua'daki bu çocuk kütüphanesinde eline bir kitap alarak oturan çocuğun varlığının bilincinde mi Tanrı? Hele çocuğun öyle tanınmış bir adı da yoksa ve on iki yaşındaysa? Bir deprem sırasında doğmuş ve anasız-babasız büyümüşse ve kız kardeşinin ve onun kocasının yanında yaşıyorsa?

Yapının dış duvarlarına ABD'den gelen sanatçılar şekiller ve sözcüklerle, gökkuşağının her renginde, özgürlüğü, bağımsızlığı, parçalanmış zincirleri ve o yorulmak bilmeyen barış güvercinini çizmişler; bir de kara ve kırmızı bayrak ile beyaz ve mavi bayrağı.. Sandino ve Sandino'nun çocukları, sevgi, barış ve bağımsızlık adlı yapı taşlarıyla yeni evler, yeni bir ülke dikmekteler. Evet, büyük sözcükler bunlar, hele insan yazmayı burada, Amerika'da yeni öğrenmeye başlamışsa..

Dünya tarihinin kötümser, ya da soğukkanlı izleyicileri, insanların depremler ve savaşlar sırasında hayvan gibi davrandığı savındalar. Öyleyse söylüyoruz: Bu kütüphanedeki çocuklar, ana-babaları, üvey ana-babaları, öğretmenleri ve kütüphanecileri tümü hayvan gibiler. Managua'nın tam ortasındaki bu yer, 1972 depreminin ardından; yedi yıl sonra, Somoza'nın Miami'ye kaçmadan önce indirdiği bombalardan sonra çakıl yığınından ibaretti. Yuvası yıkılınca ne yapar hayvan; Başlar yeniden; samanları, çamuru ve tüyleri toplar ve bir kez daha kurar yuvayı: Ama yeryüzünün en büyük iki gücüne yine de açıktır yuva-Tanrı'ya ve Başkan'a. Sarayda ki başkan, hayvan gibi davranmadı depremden sonra. Kendinin ve kasasının çevresine beton yığınları topladı, deprem kurbanları için gönderilen yardımı da Miami'deki banka hesabına yatırdı.

Buraya yüzlerce çocuk geliyor, en küçük sınıflardan başlayarak üst sınıflara doğru. Beyaz bluzlar, beyaz gömleklerle geliyorlar; ikişer ikişer, üçer üçer. Kitaplar arasında bir arayış gezisine çıkmak için geliyorlar. İtalyan bir korsan ile denizlere açılmaya, Augusto Cesar Sandino ve arkadaşlarıyla Segovia dağlarına çıkmaya; ya da İspanyol bir çizer ile papağanın gözüne, aslanın ağzına girmeye geliyorlar. En küçükler, tebeşir parçaları ile çiziyorlar, kâğıtlardan kuleler, yıldızlar kesip tavandan aşağı iplerle sallandırıyorlar; keserek ve yapıştırarak evler yapıyorlar, parklar, futbol sahaları, ağaçlar ve havuzlarla kentler tasarlıyorlar.

Luis Alfonso Velazquez Flores, on yaşındayken Somoza'nın yarı askeri güçlerince öldürüldü. Depremden daha yaşlıydı ve bugün onun yaşında olan çocukların Francisco Estrade tugayı ile birlikte, otomatik silahlar ellerinde vatanlarının CIA'ye ve kontralara karşı savundukları gibi çarpışmayı öğrenmişti. Yarı askeri güçler Luis Alfonso'nun öldürülebilecek yaşta olduğuna karar verdiler. 2 Mayıs 1979'da, kurtuluştan iki ay kadar önce öldürdüler onu. Bu kütüphane ve çevresindeki mahalle, şimdi onun adıyla anılıyor.

Küçük bir oyuncak kutusuna benziyor kütüphane. Önünde gelip durana dek göze çarpmıyor. Ama içinde sakladığı hazineler için bu küçüklük bir ölçek değil. Onun anlamı, içindeki kitapların, kağıtların ve boya kalemlerinin bolluğundan gelmiyor; önünde yığılı çimento ve kereste yığınından da değil. Onun anlamı, buraya girip çıkan ve elleriyle yavaş yavaş Managua'yı, giderek tüm Nikaragua'yı yeniden kuran çocuklardan geliyor. Nikaragua ve Amerika tarihte dördüncü kez keşfediliyor ve genç Nikaragualılar, genç Amerikalılar dünyayı keşfediyorlar. Çünkü herkes için artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı apaçık ortada.

Küçük masada çocuk, elindeki büyük ansiklopedinin ilk bölümü olarak yalnız oturuyor. Kitap, dağlara dek uzanan bir mısır tarlasının pırıl pırıl çizilmiş olduğu sayfasından açılmış. Konusu agricultura, yani tarım. Çiftçi olmak istediğini söylüyor, ağa değil, yeni Nikaragua'da salt çiftçi olmak istiyor. Olası..

— Neden çiftçi olmak istiyorsun?

Budalaca bir soru! Bir an duraklıyor, şaşırıyor. Toprağın sulanma yöntemlerini, sığır cinsleri arasındaki uyumu, süt ineklerini anlatmayı yeğ tutardı mutlak.

Ciddi bir yüzle elindeki kitabın sayfalarını çeviriyor. Peşpeşe resimler gösteriyor bize.

— Hayvanları seviyorum, diyor. İki yetişkin yabancıya yeter bu yanıt herhalde.

— İnekleri, atları ve domuzları. Evet, pumayı bile. Tavukları ve ördekleri. Kartal ile baykuşu bile. Kumruları. Yılanları biraz az. Leguan, hadi neyse. Avlanması yasak ama hiç değilse yenilebilir hayvan.. Bizim başka bir yanıt beklediğimizi algılıyor. Yanıtı ellerinde arar gibi gözlerini ellerine dikiyor, sonra iç taraflarını yukarı çeviriyor. Ardından gülümsüyor ve çevremizdeki küçüklü büyüklü tüm çocuklar gülümsüyorlar. Ortancalar kollarını kavuşturmuş duruyorlar. Eğer sorarsak, anlatacakları bir şey var onların da.

— Hiç kırda, tarlada bulundun mu?

— Hayır. Önce hazırlanmam gerek. Campesino (çiftçi-köylü) olmak, ablamla kocasının yaptıkları gibi evin kenarındaki bahçeye bakmaktan ayrı şey. Ekinlerin çoğu özel bakım ister. Toprak konusunda öğrenilecek çokşey var; ne denli derin kazılacak, ne denli sık sulanacak. Annem köyden gelmişti, babam atelyede çalışıyordu. İkisi de öldü..

Oğlan sürdürüyor elindeki geleceğinin kitabını karıştırmayı. Volkanları, sığır sürüleri, bakımsız toprakları, yağmur için kanallar kazılmış ekili tarlaları ve susuz yamaçları ile önümüzde uzanıyor Nikaragua.

— Bak gökyüzü ne büyük, diye bağırıyor bir kız ve oğlanın omuzları üzerinden uzanıp sayfada resmi gösteriyor parmağıyla. Yeşil bir pirinçliğin üzerinde tropik iklimine özgü renksiz bir gökyüzü uzanıyor. (...)

Artık gitme vakti geliyor. Gitmeden önce, cumartesi yine gelip, çocukların sahneye koyduğu oyunu izlemeye, yazdıkları şiirleri dinlemeye söz veriyoruz. Ne kı ülkeden ayrılmadan önceki cumartesilerimizden sondan bir önceki olan o cumartesinin söz verdiğimiz gün olduğunu unutuyoruz... Atlas Okyanusu kıyısındaki Puerto Corinto'ya Leon üzerinden giden otobüse biniyoruz. Sabah erken; bakalım ne meneşeymiş ABD'nin sandinistlerce ihraç edileceğinden korktuğu ve uğruna limanları mayınlattığı, petrol tesislerini bombalattığı ve balıkçıları öldürttüğü 'komünizm'!

Oysa karşımızı yeni toplanmış pamuk, salkımlar dolusu yeşil muz çıkıyor!

Kırları geçip gidiyoruz veayağımızı, oğlanın bize agricultura bölümünde gösterdiği topraklara basıyoruz. Verdiğimiz sözü tutmamanın ezikliği içindeyiz ama o çocuklara geleceğin yolunu açık tutan, kontralardan temizleyen, işlemeleri için toprak, bakmaları için hayvan sağlayan yurttaşlarını görmeye gidiyor olduğumuzdan ötürü içimiz biraz rahat. Atlas Okyanusu'nun Pochomil kıyısında yüzerken, gitar dinleyerek öğle yemeğini bir çeşit uskumru, karides ve köy ekmeği- fazla kaçırırken, bucaların artık tatili olan herkese açık olduğunu bir zamanlarınki gibi salt otomobilli ailelere değil- göriyoruz. (...)

Managua'nın sokaklarında akşamüstü savaş sakatları görülüyor, devrimin yüz bini aşkın gazisi, bir daha artık tekerlekli iskemlesiz, takma bacaksız yürüyemeyecekler, yardımcı aletleri kullanmak zorunda olanlar... Bir zamanlar hiçbir şeyden çekinmeyen ama şimdi ağır ağır yürümek zorunda olan, trafikten korkan ve karanlık olmadan, çukurlara düşmeden evlerine varmaya çalışan gençler...

Nikaragua'da ölü vermemiş, yaralısı olmayan ev az. Zaman geçtikçe ve devrim varlığını sürdürmek için savaşmak zorunda kaldıkça daha da azalıyor. Savaş, sayıları Nikaragua halkından çok daha az ama ellerindeki kaynaklar o denli fazla olan bir düşmanla yapılıyor. Her aile büyük bir baskı altında yaşıyor, sınırdan günün haberlerini beklemenin verdiği endişe ile.

Ya gelecek? Honduras sınırı oluşturan dağdakinden iyi kim bilebilir geleceğin nasıl olacağını?!

Dışardan, yarı karanlık Jalapa kentinin sokaklarından tören sesleri, şarkılar, müzika ve gitar sesleri ile ateşli tartışmalar geliyor. Yakında büyük denecek yaşlardaki çocuklar, yatma vaktinden kaçabildiklerince sokaklarda oynuyorlar. Semt lokalinde toplantı var; "Çanlar Kimin İçin Çalıyor", "Ali Baba ve Kırk Haramiler" gibi klâsikler geldiğinde burası aynı zamanda sinema oluyor. İspanya'dan bir rahip gelmiş ve düşünce arkadaşlarına dayanışmalarını söylüyor. Kadın derneğinden bir yönetim kurulu üyesi, savunma komitesinden biri, konuşma yapıyor peşpeşe. Konuşma aralarında müzik topluluklan çıkıyor. Gelenlerin sayıları giderek arttığından kısa zamanda oturacak yer kalmıyor. Çocuklar merdivenlerde aşağı yukarı koşuyorlar, balkonda ve üst katta gürültü yapıyorlar. Karşılarına birden bir yabancı çıkınca durup,onu süzüyorlar. Bu kentin neresinde yabancı yok ki?! ABD'den, Hollanda'dan, Belçika'dan, Federal Almanya'dan, Danimarka'dan... Sokaktan içeri köpekler giriyor, yeri kokluyor, ayaklara burunlarını deydirip çıkıyorlar. Bu kadar insan toplanır da yiyecek bir şey nasıl olmaz!

Kadınların yoksullara özgü giysilerini görüyorum, genç kızların sonradan kesilmiş eteklerini.. Moda tarihinin neresine yerleştireceğim gördüklerimi? Gözlerimin önüne, Ni-

karagua kırlarında, dere boylarında, yol kenarlarında, pamuk tarlalarında, mısır ve şeker kamışı ekili topraklarda, akasya ağaçları arasında, kahve plantasyonlarında, arka pahçelerdeki papaya ağaçları altında, açık kırmızı renkteki çiçeklerini açmış guanacaste ağaçlarının çevresinde gördüğüm kızlar ve kadınlar geliyor. Uzaktan yoksul gözükmüyorlar giysileri de öyle: canlı renkler, özellikle kırmızı, belli ki pirinç yeşili ile iyi uyum sağlıyor; karpuzların koyu yeşil kabukları, bal kabaklarının açıkyeşili ile de... Ama burada, üst-başlarının yıpranmışlığı göze batıyor. Şenlikler için bir kenara saklanmış giysilerden burada iz yok. Erkekler ve genç delikanlılar da iş giysileri ile gelmişler. Traş olmaya da vakitleri olmamış gibi; başlarına bir kova su döküp çıkmışlar evlerinden. Belki bir akşam izinliler; yarın makinalı tüfek omuzlarında devriye gezecekler, hatta belki bu gece bile..

El sıkışılıyor, karşılıklı gülümseniyor ve sevecen bir şekilde kucaklaşılıyor. Yarın ya da hemen bu gece.. Her şey birden yapılacak. Erkekler kızların ellerinden tutacaklar, kocalar karılarının bellerine sarılacak ve kadınlar kollarında, hiçbir zaman eksik olmayan kundak bebeğinin ağırlığını duyacaklar. Sargılı, koltuk değnekli askerler moral verici sözler duyacaklar. Hastalar iyileşeceklerine, felçliler yeniden yürüyebileceklerine ve körler gün ışığı görebileceklerine inanacaklar. Her şeyden önce devrimin, yeryüzünün en büyük savaş gücüne asla yenilmeyeceğine inanacaklar. Ve kim bilir belki bu gece birini bulacaksın -önce onun güneş yanığı dizlerini, omuzlarını, gözlerini, saçlarını- ve yıllar sürecince birlikte devrimi koruyacaksınız; gündüz ve gece barış dileyerek... Şimdi biliyorum bu entarileri, iş tulumlarını ve üniformaları moda tarihinin ve politika tarihinin derenine yerleştireceğimi: en alttakinin de sesinin duyulabildiği yeni bir dünyaya.

Böylece hep bir ağızdan söylüyorlar kendi türkülerini, FSLN-marşını. Kulağıma her zamankinden daha da güzel geliyor. Gerçekten bir türkü bu, marş değil:

Adelante marchemos companeros
avancemos a la Revolucion
nuestro pueblo es el dueno de
su historia
arquitecto de su liberacion*

Ardından yavaşça dağılıyorlar karanlık sokaklara. 50 yıl sonra yaşıyor Sandino; kurtuluş anı 5 yıl sürdü ve sürüyor.

Düşmanlar Nikaragua halkını açlıktan kıracak, morallerini bozarak devrimi durdurabilecekler mi? Bu güçlü savunmayı, bir halkın inancını yerle bir edebilecekler mi?

Hayır, geçemezler.

NO PASARAN!

*

İleri yürüyelim yoldaşlar
devrim'e doğru
bizim halkımız sahibidir tarihinin
mimarıdır özgürlüğünün

Türkçesi:
YARIN ÇEVİRİ KURULU

Haklı Savaşlarda Gençlik

Yıllar önce imparatorluklar döneminde Portekiz'den, İspanya'dan, İngiltere'den kalkan yelkenliler okyanusları aşıp, misyonerleriyle, papazlarıyla, ve 'onsuz olmaz' ordularıyla Latin Amerika'nın, Afrika'nın ve Güney Doğu Asya'nın kıyılarına yanaştığında halklarının yanında baskı ve sömürüye karşı özgürlük, bağımsızlık, ulusal kurtuluş savaşı verenler onlardı. Adları Nguyen, Muhammed, Petrus, Mehmet'ti, ama hepsi de gençtiler. Dün Vietnam'da Vietkong, Angola'da özgürlük savaşçısı, bugün Filistin'de gerilla, Namibia'da SWAPO Gençlik Kolu, Nikaragua'da sandinisttiler.

Gençlik tarih boyunca emperyalizme, yeni sömürgeciliğe karşı savaşımda kendi öz örgütlerini yaratmış, bağımsızlık savaşında öne çıkmıştır.

Namibia'da Alman işgalinden bu yana, bugün de Irkçı Güney Afrika yönetimine karşı Namibia gençliği halkının yanında yığınsal ve aktif olarak ulusal bağımsızlık savaşını SWAPO Gençlik Kolu safında sürdürüyor.

El Salvador'da Salvador halkının ulusal özgürlükler mücadelesinde oluşan Salvador Üniversite Öğrencileri Genel Derneği (AGEUS) diktatörlüğün üniversitelere müdahalesine karşı dem kratik eğitim mücadelesinde önemli kazanımlar elde ediyor.

Filistin'de *Filistin Genel Öğrenci Birliği (GUPS)* kendi anayurtlarında bağımsız ve egemen bir Filistin devleti kurmak için Filistin Kurtuluş Örgütü'nün yanında Filistin Ulusal Konseyinin yöneticiliğinde sürdürülen savaşıma katılıyor. Birliğin 12 Şubat'ta yapılan 9. Ulusal Kongresi'nde "Filistin devriminin ve FKÖ'nün emperyalizme karşı cephenin oluşturulmasında önemi ve Arap Ulusal Kurtuluş Hareketlerinin kopmaz parçası olduğu" vurgulanarak, "işgal altındaki halkların savaşımlarının desteklenceği" yinelenerek, "Reagan tarafından 'barış' adı altında sunulan saldırgan politikanın Filistin halkının barış beklentilerine karşılık vermediği" belirtilerek gerçek barış için savaşımın sürdürülmesi gerektiğine inandıkları ..belirtiliyordu.

Şili'de baskıcı Pinochet yönetimine karşı tüm halkın savaşımının bir parçası olan Şilili üniversite öğrencileri son iki yıl içinde öğrenci merkezlerinin ve federasyonlarının yapısını demokratikleştirerek gücünü artırdı. 16 öğrenci federasyonu, yüzü aşkın fakülte ve kuruluşta yapılan seçimlerde demokrat ve ilerici öğrenciler büyük bir zafer kazandılar.

Şili'de yönetime karşı üniversitelerde özerkliği, demokratikleşmeyi savunan pek çok öğrenci mitinglerde, açlık grevlerinde, tüm toplumu etkileyen bunalımın çözümü için birliğin önemini gösterdiler. Ülkenin tüm demokratik, sendikal ve politik güçlerini birleştirecek *Ulusal Öğrenci Kongresi* gerçekleştirildi.

Uruguay'da öğrenciler başta işçi sınıfı olmak üzere tüm demokratik güçlerle birlikte 11 yıl süren mücadelenin sonucu 'insanları baskı altında yaşamaktan kurtaracak, karar mekanizmalarına katılımını ve ülkenin yeni baştan kurulmasını sağlayacak demokratik koşulları yaratmıştır.

Bu uzun mücadele boyunca gençlik ve öğrenci hareketi yönetime karşı halkın mücadelesinde belirleyici bir rol oynamış, 1973 hükümet darbesine tepki olarak tüm ülkede 15 gün süren genel grevde işçi sınıfı ile omuz omuza vermiş birlikte direnmiş, yönetimin bağnaz, gerici, baskı ve propagandasına karşı direniş hareketine katılmış, mücadele içinde öğrenci gençliğin yeniden örgütlenmesinin yollarını bulmuş, eğitim sisteminde ileriye dönük demokratik bir program yaratmıştır. İlk öğrenci anlaşmasıyla oluşan *Sosyal ve Kültürel Genel Eğitim Derneği (ASCEEP), Uruguay Universite Öğrencileri Federasyonu (FEUU)*'nun açtığı yolda öğrenci gençlik hareketinin sürekliliğini sağlamış, klavuzluk etmiştir. Tıpkı Bolivya Arjantin halkları gibi Uruguay halkının ABD emperyalizminin ulusların özgürlük mücadelesine karşı maceracı politikasına, savaş tüccarlığına derin bir darbe indirmiştir.

Bütün bu örnekler bugün Nikaragua'da, Arjantin'de, Namibia'da, Uruguay'da kısaca dünyanın dört bir yanında ABD ve diğer emperyalist güçlerin ve işbirlikçilerin anti-emperyalist, özgürlükçü hareketlere son verme saldırılarına, ulusal kaynakların yağma edilişini kolaylaştıran işbirlikçi yönetimlerin başa getirilmesine karşı bağımsızlık, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelelerinin süreceğini ve gençliğin bu mücadelenin ayrılmaz bir parçası olacağını göstermektedir.

Abdulkadir Bulut'u Yitirdik

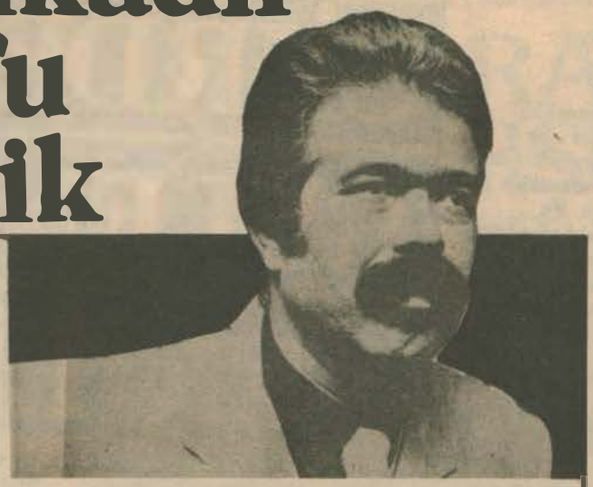

Şükrü Erbaş

Şimdi senden yare kalan
Ne aynı almış bir gökyüzü
Ne de ince uzun bir ırmaktır
Dağlara dokunarak akan
Şimdi senden yare kalan
Bir mendil uçları yanmış
Belki de mavi bir gül
Di'bi gözyaşlarıyla sulanmış
Şimdi senden yare kalan
Gözyaşı silmiş bir mendil

(Yakımlar/33.)

Ölenler ölümü bilmez, ölüm kalanlar içindir." Kimindi söz anımsamıyorum. Birden dilimin ucuna geldi ölüm haberini okuyunca gazetede. Ölüm... insanın üstesinden gelemediği, zamanını seçemediği yaşamın en acılı, son büyük gerçeği. Kim olursa olsun, yaşı ne olursa olsun, içten içe sezse de kimsenin kabullenemediği ama katlanmak zorunda kaldığı bir olgu. Sıralısı olur mu ölümün? Herkesin kendini hazırladığı bir ölümde bile, ölümün gerçekleştiği an sırasızdır, sarsıcıdır. Böylesine beklenmedik bir ölümde ise bu sarsıntı iliklerine dek üşütüyor insanı. Bir şairin, bir sanatçının ölümü, insanın ve doğanın açıklanıp aşılması eyleminin; bir başkası tarafından tamamlanamayacak olan güzelliklerin yarım kalması olduğundan mıdır daha bir etkili, acılı oluyor?

Şair Abdulkadir Bulut'u bir trafik kazasında sırasız ve sarsıcı bir ölümle 42 yaşında kaybettik. 1943'te Anamur'un Akine köyünde doğmuştu. Öğretmen-şairlerimizdendi. Bir köyde Atatürk'ün Bursa Nutkunu okuttuğu için 2 yılı aşkın bir süre açıkta kalmış, Danıştay kararıyla dönünüştü görevine.

1960 yılında Varlık dergisiyle başlar şiir yolculuğu. Milliyet Sanat dergisinin açtığı "1974'ün en başarılı şairi" yarışmasında ödül alır. Çeşitli sanat ve edebiyat dergilerinden geçerek, bugün, geride bir çocuk romanı (Üveyikler Göçerken-1981), birisi çocuklar için olmak üzere (Kahveci Güzeli-1981) toplam 6 şiir kitabı bırakarak noktalandı bu yolculuk. (Sen Tek Başına Değilsin-1976; Acılar Yurdumdur-1981; Yakımlar-1982; Gözyaşları Da Çiçek Açar-1983; Yurdumun Şiir Defteri-1984)

Neruda: "Bir şair yaşamının ilk aşaması anayurdunun özdeğerlerini soğurmaya adanmalıdır, daha sonra karşılığını geri vermelidir. Onları onarmalı, onlardan aldıklarının karşılığını ödemeli. Şiiri ve eylemiyle halkının gelişip olgunlaşmasına katkıda bulunmalı" der. Abdulkadir Bulut da bir parçası olduğu Akdeniz kıyılarının Torosların, türkmen oymaklarının coğrafi ve kültürel motiflerini çağdaş bir içerikle doldurup şiirine aktarmıştır. Onun şiirlerinde başı yarpuzlu sular, günnük ağaçları, büyüdükçe annesine benzeyen göçe bekleyen kızlar, mısır ve kırmızı biber, frenk incirleri, ılgın ağaçları, yağmura karşı çay içilen üstü çinkolu balkonlar, türkülerin yalınlığında ve duyarlığında (ama türkü formunda değil) girer şiire; şiirin imge yapısını oluşturur.

Her şair yaşadığı dönemi, yurdunun gerçeğini içinde aktacağı bir su yolu, bir duyarlık arar, bulur, oluşturur. Söyleyeceği sözü bu kanala aktarak dile getirir, yayar, çoğaltır. O'nun şiirlerinde "arkadaş" duyarlığı —çocuk imgesi gibi— böyle bir çıkış yoludur. Ülke gerçeğini, bir dönemin toplumsal sancılarını yaşayan, diyetini ödeyen "arkadaş" lar aracılığı ile sokar şiire. Okura bu duyarlıkla, bu imgeyle duyurur şiirin perde arkasındaki toplumsal gerçeği. "Sararan, yıkılan, kararan, acıyı sünne gibi gözlerine çeken, oğlunun fotoğrafını bağrına basarak ağlayan bir anada oluşan yüz (onun) şiirlerinin gerçek serüveni olmuştur."

Diğer yandan şiirinde önemli bir yer tutan çocuk imgesi O'nun için "herşeyin başlangıcıdır. Öndüşüncedir, önsözdür. Suyu, ateşi, çiçeği yapan, onu anlamlı kılan"dır. Bu yüzden çocuklar onun şiirinde geleceğin simgesi; saflığın, güzelliğin anlatım yolu, çıkış kapısıdır.

Ölüm.. genç ölüm, erken ölüm, kötü ölüm.. Geride bıraktığı 6 kitaba karşın "şiiri henüz tüylenme döneminde olan bir şairim. Bakalım şiirim tüyünü düzüp, alanını, sürmesini çekebilecek mi göğsüne. Benim üstünde titrediğim nokta işte burası.." dediği bir sırada yenildi ölüme. Ama O, ölümden önce davranıp yanıtını vermişti şiirleriyle ölüme....

Hayatın Karşısında

Dağ başlarında
Taş gibi olmak güzel şey
Öyle sessiz ve kendi halinde
Ama bundan daha önemlisi
Hergün biraz daha kayalaşmak
Halkınla birlikte, halk içinde

Kaya gibi olmak da yetmez
Bütün mesele hayatın karşısında
Sıkmak dişi, sağlam atmak ayağı
Kıyımlarda kıranlarda bile
Açtırmamak dibindeki toprağı

(Acılar Yurdumdur)

şiir penceresi

İmge(1)

Bu yazımızda, gençlerin dergimize gönderdiği şiirlerde sık sık karşılaştığınız, şiirlerin *imge yapısında* büyük bir benzerliğe yol açan ortak yanılgı ve eksikliklerden hareketle; imge, sanatsal imge, imgenin yapıtaşları, şiirde imge konularına girmek istiyoruz.

Sözkonusu olumsuzlukları şu genel başlıklar altında toplayabiliriz: 1-Şiirin benzetme eğretileme-değiştirme ve benzeri söz sanatlarıyla aşırı süslenmesi; bunun yolaçtığı "şairanelik"; 2- Veciz ve büyük söz söyleme kaygısı, bunun getirdiği birikime dayanmayan erken bir "bilgelik"; 3. Kişisel duyguların ifade yolu olarak görülmesi, bu yüzden nesnelliğe, dolayısıyla sanatsal düzeye ulaşılamaması; 4. Sözcük dağarcığının çok sınırlı oluşu; 5. Dilin kullanımında, ya günlük dilin dışına çıkılamaması ya da şiir adına anlamsız ve bulanık bir karşı-dil yaratılması; 6. Sözcük seçimi ve dize kurmada gerekli titizliğin gösterilmemesi, bunun etkisi ile şiirde ses uyumu ve ritmin zayıflaması..

Tüm bu olumsuzluklar toplanarak şiirlerin imge yapısında, dolayısıyla yazılan şiirlerde büyük bir benzerliğe yol açmakta; özgünlüğü olmayan, kişiliği belirginleşmemiş şiirler üretilmektedir.

Nedir imge ve sanatsal imge? Yapıtaşları nelerdir? yeri ve önemi nedir şiirde?

Felsefi anlamda imge, bir görüngünün duyular yoluyla insan tarafından algılanışı, insan bilincinde oluşan somut tasarımı, düşüncel izi, yansımıdır. Sanat ve edebiyatta ise bir başka anlamı vardır: Sanatçının bilincine yansımış görüngünün belirli maddi araçlar (söz, çizgi, renk; bir işaret sistemi) yoluyla yeniden yansıtılışıdır. Ancak bu yansıtma, hiç bir zaman gerçekliğin basit bir kopyası, tekrarı değildir. Bu noktada (yansıtmada), sanatçının bilinci tarafından gerçekliğin dönüşüme uğratılması sözkonusudur. Çünkü, nesnel dünya kendi başına, öznenin/sanatçının dışında, sırf kendisi olarak bir değer taşımamaktadır. Bir nesneye-olguya-olaya değerini biçen, onunla ilişki içinde olan öznedir. Böyle olunca, dış gerçeklik sanatçının bilinci tarafından yansıtılırken onun düşünsel, duygusal ve kişilik yapısı ile yeni bir biçime dönüştürülecektir. Sanatçıya söz söyleme gereğini duyuran nedenaynı zamanda, şu ya da bu biçimde,sözünü ettiği durumu değiştirmek isteme nedenidir de. İşte imge, yapıta giren gerçekliği dönüşüme uğratmanın ifade yolu, aracı; gerçekliğin sanatsal çağrıştırımı; yapıntılı şekli; yeni bir hali-yanılsal gerçeklik halidir.

Gerçekliğin imgesel olarak ifadesinde "sanatsal" düzeye ulaşılabilmesi için imgenin, yapısı gereği bazı temel özellikleri taşıması gereklidir.

Bir kez imgenin gerçekliği somut tikel çizgileri içinde vermesi esastır. Çünkü sanat da yaşamın kendisi gibi insanı her zaman somut olgular, olaylar ve duygularla karşı karşıya getirir; soyutlanmış, formüle edilmiş kavramlarla değil. Ancak bu yapılırken imgenin, tikel çizgilerin dayandığı genel çizgileri, asal nitelikleri de ortaya koyması; bir başka deyişle dile getirilen gerçekliğin tikel durumundan kurtarılması, onu aşması zorunludur. Bunun için sanatçı, işlediği olay-olgu-nesnelerin bireysselliklerini değiştirir, tipleştirir, genelleştirir. Gerçekçi imge, bireysel biçim içinden geçerek yaşamdaki olayların bireşimini oluşturur, onların özünü ortaya çıkarır.

Imgenin bir diğer yapısal özelliği de nesnellikle sanatçı öznelliğinin içiçe, organik bir bütünlük ve uyum içinde iletilmesidir. Nesnellik, sanatçının yapıtında yeniden-üretilen, bilinci dışında varlık gösteren (maddi-manevi) herşeyi kuşatır. Öznellik ise yaratıcının duyguları, düşünceleri ile, tasarımlanan olaylar karşısında takındığı tavırla, bunlara bakış tarzıyla ve bunları değerlendirişiyle ilgilidir. Her sanatsal imge yalnızca belli bir yaşam parçasının yansıtılışı değil, bir anlamda yazarın bir çeşit kendi portresidir de. Öznellik, sanatçıda özgünlüğün ölçüsünü gösterir. Burada önemli olan, sanatçı "ben"i adına nesneli çarpıtmamak, yaşamca sağlanan gerçeğin iç mantığını gözardı etmemektir.

Sanatsal imgelerin temel özelliklerinden birisi de yapısı gereği estetik bir duygulanımı içermeleridir. Coşkusal ile ussal, duyulur ile düşünsel çok sıkı bir geçişme içindedir. Bir sanat yapıtında düşünce coşkudan geçerek dile gelir, duygu fikirleri taşır. İmgeyi salt coşkuya, sanatı da duygusal yaşama indirgemek, onun bilgisel işlevini kısıtlamak demek olur ki bu da sanatı yalnızca iç gözleme bağlar. bu ise, yaşamın derinliğine inilmesine engel olur. Bir anlamda, sanatta gerçekliğin ölçüsünü sanatçının içtenliğe bağlamaktadır. Oysa yaratıcı, yanılgı içindeyken de içten olabilir. O nedenle duygunun gerçeğe dayanması ölçü alınmalıdır.

●YARIN

"YARIN" Okuyucularına Selam!

Birkaç yıl önce, iki arkadaşımla birlikte Troy a'ya gitmiştik. Troya'dayken gece bastırdı. Çevredeki köy evlerinden birine giderek bizi misafir etmelerini rica ettik. Eve girerken, üçümüzde, doğal bir alışkanlıkla ayakkabılarımızı çıkarmak için eğildik. Ev sahibi, yüzünde aydınlık bir gülümsemeyle, "Aa, siz, bizim adetlerimizi de biliyormuşsunuz?" dedi. Bilmez olur muyuz hiç, bir eve girerken ayakkabı çıkarmak bizim de geleneğimizdir. Ana dilimde de Türkçe kökenli birçok sözcük var. O Türkçe sözcükler aynı anlamları, aynı duygu titreşimlerini bizde de uyandırıyor. Bu nedenle, yazdıklarımın sevgili "Yarın" okurlarına yabancı gelmeyeceğine inanıyorum; bununla kalmayarak, yazımı okurken, içinizde sevgiyle yoğrulmuş bir ilginin doğacağını da umuyorum. Şiir, bizlere, aramızdaki tüm farklılıklara karşın, aynı kültürden beslendiğimizi ve aynı kültürün insanları olduğumuz kanıtlayacaktır.

Blaje Koneski

ŞİİRDE GELENEK ve YENİLİK

Her yazarın, genelleştirmeye eğilimi olmasa dahi, sanatsal bir çalışma anlayışı vardır. Ancak, böyle bir değerlendirmenin tartışılır nitelikler taşıdığını da belirtmek isterim. "Makedon Halk Şiirinin Dili" adlı çalışmamda, çağdaş şiirin doğuşu sırasında (örneğin Makedon şiirinin), yazıya geçirilmemiş sözlü verimlerle ilgili soruyu daha büyük bir özenle inceledim; fakat konuya ilişkin görüşlerimin de tek yönlü olduğunu kavradım.

Şimdi bunları söyleme durumunda kalınca, şiir üstüne düşüncelerimi dizgesel bir bütünlük içinde göstermenin ne denli zor bir iş olduğunu çok iyi duyumsuyorum. Bu nedenle, yazımda katıksız kuramsal bir anlatımdan kaçınacak, yerine deneylerle edindiğim izlenimlerimi aktaracağım. Kimi çalışmalarımda işlediğim destanları çocukluğumda köyde, evimizde yaşlılardan duydum, öğrendim; görkemli bir sesle ve çok anlamlı jestlerle destan söylemeleri şimdi bile anıma gelince içim ürperir.

Çağdaşlaştırmak sürecinde, hem çevremizde bulunan, hem de eski sanatsal mirasımızdan kalan sanatsal yönüyle işlenmiş sözlü şiirin özü, başka bir anlatım biçimine yönelirse kişisel deneyler gelenekle iç içe giriveriyor.

"Sayrıl Doyçin", "Stema" ve daha birçok şiirimde ben, bu motiflerden yararlandım. Bu motiflerle yaşam felsefemi, ikili duygularımı, coşkularımı ve burkulmalarımı anlattım. Çağdaş bir insanın eğilimleri uyarınca eski iletileri, günümüzün anlatımıyla bütünleştirerek yeni bir havaya ulaştım.

Şiirsel anlatımın yenileşmesi sürecinde geleneksel motiflerin duyumsanması her şaire büyük bir avantaj sağlamaktadır. Geleneksel motiflerin halkın bilincinde önceden varoluşu, halkla şair arasında bir köprü oluyor ve şairin sesini halka ulaştırıyor; böylece şair de, halkın yenilikleri hangi oranda kabul ettiğini anlayabiliyor.

Somut tarihsel durumlarda anlatımın, daha dar anlamıyla yenileşmenin gelenekle ilişkisi değerlendirilebilir. Bu durum, Makedon Halk Şiiri'nin sıkıca bağlı olduğu folklorik dönemden henüz sıyrılmaya başlamış olan çağdaş Makedon Şiirinde de gözlemlenebilir.

Çağdaş şiirin, geleneksel sözlü şiirden ayrılışı sırasında, şiir dilinin yavaş yavaş değiştiğini gözleyebiliriz.

Gelenek ve yenileşme özellikleriyle ilgili biçimi önermem sırasındaki yorumlarımda bana, sıralayacağım şu gözlemlerin çok yardımı dokunmuştur: gelenek, çevre, yaratıcı; bu üç etmen, bir üçgenin üç kenarı gibidir; anlatımın tasarımı üzerinde incelmiş ilişkilerin kuruluş taslağı başka alanlara da yayılabilir ve bu, sanıyorum ki yenileşmeyle gelenek arasında varolan ilişkileri daha başarılı, daha belirgin gösterebilir. Bundan dolayı yaratıcı, yenilikleri halkın onayına sunuyor; böylece de gelenek, yenilik ve çevre arasındaki ilişkilerin sürekli olarak yaşadığı sonucuna varılıyor (yenilikler, yeniliklerin onaylanmasının oluşumu ortaya çıkıyor). Çünkü, gelenek hem çevrede, hem de yaratıcıda yaşamını sürdürüyor, bu nedenle onaylanmak, benimsenmek zorunlu oluyor. Bir çalışmada böylesi bir zorunluluğun yansıması eksikse, yani sözünü ettiğimiz öğelerin dengesi yoksa, bu, ilginç bir deney olabilir, modern bir çalışma olarak kendini kabul ettirebilir, fakat bu çalışmanın söylediğimiz, düşündüğümüz sanatsal gerçeği taşıdığı söylenemez; bu, salt bir modadır.

Konuşma diline başından beri büyük bir ilgi gösterdim; şiirlerimde de konuşma diline özel bir yer verdim. Kendimi çoğu kez, çalışmalarımda pek sık rastlanan doğaçlıktan (irtical) yola çıkarak, geleneksel sözlü şiirin kıyılarından uzaklaşmış bir insan olarak duyumsadım.

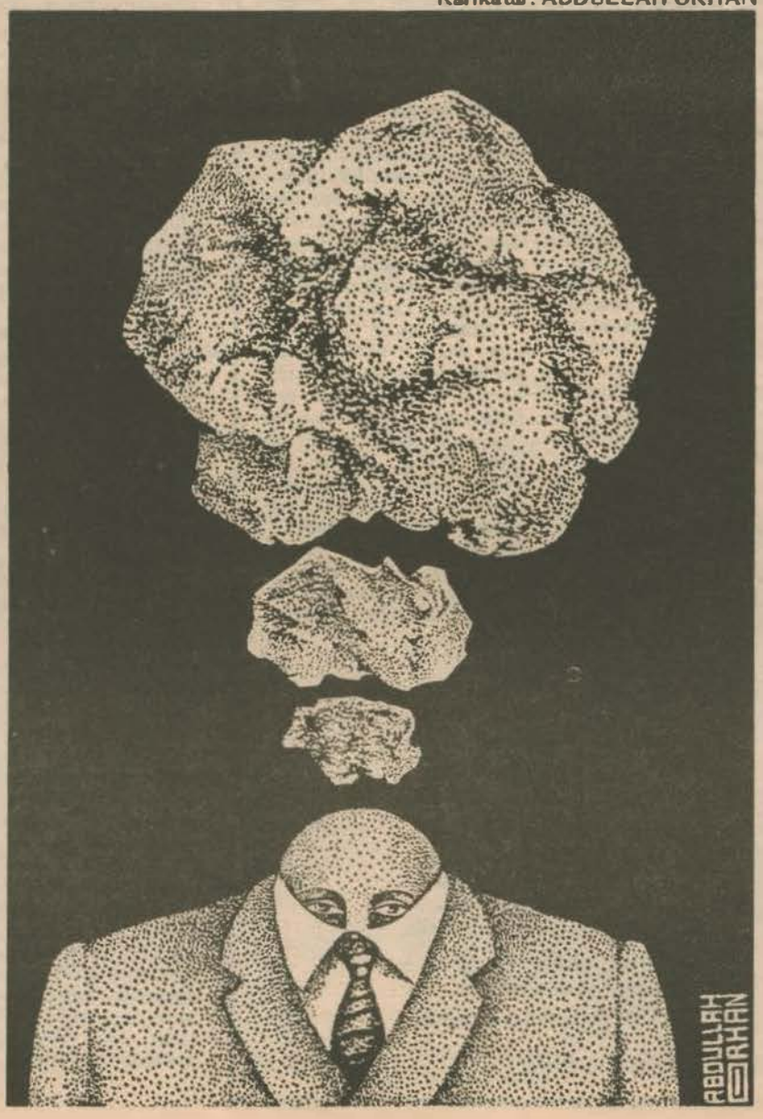

Karikatür: ABDULLAH ORHAN

Şiirin yazılmaktan öte bir bulgulama olduğunu, yani şiirin yazılmayıp bulgulandığını birçok konuşmamda belirttim. Benim için her şey gerçek bir olaydan başladı, duygusal bir titreşimden ortaya çıktı. "Ağır Oyun", "Sterna" ve benzeri kimi çalışmalarımda, çok kolay bir doğaçtan sonra sanki şiiri yazmıyorum da, bulguluyorum gibi bir duyguya kapıldım. Duruma ussal bir yorum getirmek amacıyla düşünmeye başladım. Aradığım düşünüyü Gerard de Nerval'da, C.Pegie'de çok iddialı bir biçimde buldum. Ayrıca, yaşadığımız bu duyguya bizi, Mikel Angello'nun "-taş kendi fazlalığını atıyor", sözü daha da yaklaştırabilir. Büyük şair Osip Mendelstaym'ın eşinin, Osip Mendelstaym'ın şiirlerini yaratışını, yaratışı sırasındaki tavırlarını yakından gözlemesi sonucu edindiği izlenimler bana, bu inancımda büyük destek oldu: "Osip hiçbir zaman şiiri yazıyorum demedi, onları önce düzenliyor, sonra da yazıyordu." diyor.

Şairlere özgü incelikli ve keskin bir duyuşla, çevrenin belleğinde gizli kalmış eski şiirleri, hergün yeni şiir için hazırlanan harçta varolan ve şiiri de bulgulayacak olan sözü, sözün yüklendiği görevi, imlediklerini bulup çıkarmak zorunda kaldım. Söyleyiş ve sözcük arasındaki bağdan, düşünlerin bileşiminden içeriklerinden, içeriklerin - çiftleşmesinden, çevrenin ve yaratıcının anlatımda duyduğu gereksinimlerin gerektirdiklerinden kocaman bir doğa gibi olan ve dili de yaratan laboratuvarın nasıl olduğunu düşünmek zor, anlatmak ise ondan daha zor.

Şiirin bulgulanışını anlatırken, şairle ilgili kimi duygucu yaklaşımların ileri sürdüğü "şairin etkisinin azalması" önerisini anlıyorum. Şiirin yaratılmasında şairin gerçekten önemli olan rolünü görmezden gelmek niyetinde değilim; ancak dikkatinizi kimi peşin durumlara çekmek isterim; çünkü önemli bir şiir (sanatsal cambazlıklar değil), bu olmadan doğamazdı. Kimi türlere giren şiirlerin (önemli şiirleri düşünüyorum), şairin isteği uyarınca doğmadığı, şiirleri geniş

toplumsal-tarihsel anlamlara bağlı öğelerin doğurduğu olgusu sözünü ettiğim düşünceleri desteklemektedir. Yurtsever şiirler ya da benzeri şiirlerin başka türleri, toplumcu-güdümlü şiirler söylediklerimin örneği olabilirler. Belirttiğim nitelikleri elden kaçırırsak, şiirin doğmasını da elimizden kaçırmış oluruz. 1946 yılındaki yaratma yetimin bugün çok üstünde bulunuyorum; ne var ki bugün, "Ağır Oyun" gibi bir şiiri yaratamam. "Ağır Oyun" şiirinin yaratıldığı günler, böyle bir Makedon şiirinin ortaya çıkmasına uygundu. O günlerin genel eğilimi, güncel kimi düşünüleri ve belgileri "Ağır Oyun"da kolayca görülebilir.

Belirlemelerime göre, Rus şiirinde de Lermantov'un "Borodin"i; Blok'un "On İkiler"i gibi çıkışlar beklenmeliydi. İnanıyorum ki, kollektife uygun anlatım biçiminin yükselişinin isteği dışında, o anlatım biçiminin bir kez daha yinelenemiyecek gücünü verecek olan dilin harcı da karılıyordu.

Sanatçıların ne denli ince duyuşlu olduklarını söylemek gerekmez; sanatçılar için, yazıya geçmiş olan sözün dışında gündelik konuşmanın da büyük önemi vardır. Anlattıklarımı daha da açıklığa kavuşturabilmek amacıyla "Babamın Ölüm Yıldönümünün Öngünü" şiirimi anımsayacağım; bu şiirde, anamın ağıt yerine ettiği sözler tümüyle yaşamdan alınmış bir anlatımın aktarılmasıdır. Ananın ağzından çıkan bu sözler doğal ve ilkel biçimiyle şiire alınınca, şiirin gözeneğini oluşturdular.

İnsan, şiirin bulgulanması işinin ne olduğunu şöyle bir düşünürse, yaratıcının şürselyorumu ve duygusal yük lülüğüyle ilkel bilgiyi daha yüksek bir düzeye, daha şiirsel bir alana ulaştırıyor gibi son derece iddialı bir sonuç çıkıyor ortaya. Sonunda bakıyorsunuz ki, sözünü ettiğimiz duygusal titreşim, yaratım psikolojisini biçimleyen kendi başına bir görüngü oluyor; fakat bu görüngünün (fenomenin) usa uygun bir biçimde gösterilebilmesi, daha önce sözünü ettiğimiz gelenek, çevre, yaratıcı birbirlerini karşılıklı etkileyen ögelerin alanına götürüyor bizi.

Şiiri sözkonusu ettiğimiz bu yazımızda uzun ya da destan biçimindeki (fakat yazınsal ve sanatsal) ürünlere kısaca şiir diyeceğiz.

Zamanımız uzgörüye duyduğu büyük gereksinimle niteleniyor. Ve gene zamanımızda özel bir fütüroloji (gelecekçilik bilimi) kuruluyor. Şiirin geleceği üstüne konuşmak yine de ilginç olacaktır. Diğer toplumsal görevlerle kıyaslandığında şiir, en cılız, en suçsuz, en özgür bir çalışma olduğu için, "inceldiği yerden kopar" sözüne uygun davranan en karamsar uzgörülerin saldırı noktası olmaktadır. Şiirin geleceğine ilişkin bu karamsar uzgörüler, insanoğlunun geleceğine ilişkin karamsar uzgörülerden kaynaklanmıştır.

Eucenio Montale, sanatsal sözün (şiirin) karagünlerinin gelişini önceden görerek, sanatsal sözün (şiirin) çöküşünün resminden çıkan bir özeti anlatıyor; ona göre insanoğlu, soluk soluğa ve körce bir çöküşe doğru gidiyor. Ne ki, bu görüş, insanoğlunun salt şiirini değil, diğer bütün eylemlerini de soru imi altına koyuyor. Amacımız şiirin yerini ve görevini aramak olduğundan, buna benzer aşırı karamsar görüşleri konumuzun dışında bırakmamız gerekmektedir. Bundan dolayı Hegel'in "bilimin, felsefenin ve diğer tinsel edimlerin yanında şiir daha az değer taşımaktadır" biçimindeki varsayımı tartışmaya ve yoruma açık oluşunun yanında ilginçtir de.

Zamanımızda bilim, din, efsane gibi dünyayı biçimleyen özel görüngüler, şiiri dünyanın biçimlenmesine katkıda bulunan özel bir görüngü olarak niteleyerek daha incelikli bir karar alıyorlar.

Sanıyorum ki, tinsel eylemlerin belli zorlukları vard , fakat bunlar bir bütün değildir, ayrı ayrı parçalardır. Gelecek zamanlarda insanoğluna "bilim mi yararlıdır, şiir mi?" soruauna kuşkusuz bilim daha yararlıdır yanıtı verilecektir. Bilimin gücü en önemli güçtür. Bu açıdan bakıldığında şiire daha az değer verilecektir. Belli bir tipleme görüniişünün sonucu olarak şiirde varolan ölümsüz motiflerin yinelenmelerini anımsamamızda yarar vardır. İnsanoğlunun yaşamında önemli bir yer tutan şiirin dünyası başka bir biçimde oluştuğundan, belki de başka bir gücü vard . Buna benzer tamamlayıcı öğeler aranmalıdır. Bu tamamlayıcı öğelerin aranması çok yerinde bir davranış olacaktır; fakat gene biz şiirde, şiirin görevini denetleyen (yoklayan) bir ögenin üzerinde duracağız; şimdi ve ileride üzerinde duracağımız öge güncellik ve güncelliğin gücü olacaktır.

Dil eyleminin sınırlarında kendine bir yer sağlayan bu düşünü Prag ekolünden alınmıştır. B.Havranika'ya göre dilin anlatımı, otomatizasyonun etkisi altında bulunuyor. Buna karşın güncellik eğilimi yine de ortaya çıkıyor. Anlatımlar tazelenmektedir; alışkanlıklarla ilintili anlatımdan ayrılan anlatım, kendi anlamını geliştirmektedir. Bu, özellikle sanatsal söze (şiire) ilişkin bir durumdur. Fakat burada güncellik anlamının, yaygınlığını, konuşma sınırını aşmasını istemekteyiz.

Kuraklıkta bir yudum soğuk suyun ne olduğunu bilen her insan esintiye, yeniliğe, tazelenmeye ve güncelliğe gereksinim duymaktadır. Güncelliğin anlam olarak gelişmesini istediğimiz için, örnekler veredek anlattıklarımıza daha bir açıklık getirmeye çalışacağız.

Küçük bir meyhaneye giriyoruz, bir masaya ilişiyoruz; garson geliyor, elinde temiz masa örtüsü, kirlisini alıyor, temiz örtüyü seriyor, Gene güncellik anıdır. Gene hoş bir duygudur. Bir de masamıza çiçek koyarlarsa daha da hoş olabilir. Yaşamımızda bu küçük olaylar kaç kez yinelenirse yinelensin gene de her zaman bize güzelliği anımsatacaktır. Tin Uyeyuç'un olağanüstü şiirini usumuza getirelim, "Bir Bardak Suda Bir Tutam Çiçek" bizi belki mutluluğumuza kavuşturabilir.

Bir başka örnek, bu kez aynı etkiden iki ayrı durum, biri kılgısal, biri de güncellik olabilecek bir örnek daha: elektrik kesilince mum yakmaya zorunluyuz. Mumun çiğ ışığı dokunuyor bize, elektriğin gelmesini sabırsızlıkla bekliyoruz. Fakat, törensel anlarımızda mumu kendimiz yakarak güzelliğe yaklaşıyoruz.

Tekdüze, renksiz alışkanlıklara ilişkin mekanik bir tavrın uyuklamasından sıyrılarak bir şeyleri yenileştiriyoruz.

Güncellik adına şiir, böylesi belirlemelerle yaşamın en değişken alanlarına bağlanıyor. Sözün edimini güncelleştiren sözlerin imi, tümceleri solgunluktan, tozdan kurtarıyor, anlatımı güncelleştiriyor. Yanı sıra, fakat çok daha düşük bir düzeyde, raatlantısal dil yanlışlıklarından, ya da rastlantısal yabancı karışıklıklardan örülmüş bir dil oyunu gibi olan söz güncelliğine de rastlıyoruz. Örneğin; sokakta bir kız çocuğu göğe bakarak, babasına, "baba, gökteki o kargalar kartal mı?" diye soruyor; böylece bir metin kuruluyor, dilek olarak başka bir durumda yanıtmış oluyor.

Şiir, kendi bilgisinin gücüyle bilimin önünden çekilmiştir. Ama yine de şiirin, bilimin hiç uğramadığı bir alanı kalmıştır. Bu alanda ise, egemenlik, güncelliğin gücündedir. İnsanoğlu varolduğu sürece bu güçten beslenme gereğini sürekli duyacaktır. Çünkü, insanoğluna coşkunluğu, gönenci, değişikliği, yaşamı güzelleştirmeyi hep bu güç vermektedir. Belki de bu güç, tinin bilimsel açıklamasının daha küçük bir görünümüdür.

Şiirin nedenlerini saydık. Fakat bunlarla iş bitmiş değil. Güncelliğin gücü Homeros'tan bu yana hep canlıdır. Güncellik örneklerimin bilim ve sanat arasındaki değerlendirmede bütünselliği olan özlü bir bölüm olduğunu anımsamakta yarar var. Şiir, kendi güçlülüğünden çıkan edimlere ancak güncellikle başbaşa yönelebilir. Şiiri, yani sözün temiz işini yazın olarak alırsak, o zaman kuramsal yönden başka işlerden şiirin ayrılmasının sözünü edebiliriz. Yine de söz etkinliği insanı çok sarıyor, insan için çok önemli oluyor; bu nedenle, hiç çekinmeden, şiir insanın her zaman yoldaşı olacaktır, hem iyiyi, hem kötüyü insanla paylaşacaktır, diyebiliriz. ●

Türkçesi:

FERDANE ELMAZOVİÇ
ALTANAY

Emekli

bekledim kıyılarda köşelerde
yedeğimde toplayarak
yetişemediğim günleri
ayak sesleri duydum
yürekleri yürüyordu
bedenlerinden önce
önümden başları dik
omuzları gergin geçtiler

çağırmadılar el etmediler
kendi seslerinde kanat açmış
umut gibi birer suçtular
dudakları bezgin bir bekleyişte
ayakları üzgün gittiler

taş duvarda iş önlüğüm asılı
eski kederleri ceplerine saklamış
sırma dişleri dökülmüş makineler
öfkenin çıkrığından geçen bunca zaman
ay ışığının ilmikleriyle yaşayan
beni köşemde erittiler

yüzüm benim değil artık
alanlarda rüzgarla savrulan
düşünen ağlayan bağıran
en yeni fotoğrafım
benden önce emekli
aldılar gözlerimi
yüzüm aynalara düşmüyor nicedir
sarışınlığını bir iskemleye bağladılar

gece bekçileri
küçük sevinçler getiren pusulalar
okumuş yazmış bunca göz
mermerlere döşenmiş karanlıklarda
erimiş gülümsemeleri
bahçemdeki yediverenlerin

yarının can damarı ince
göklerden buyruk üstüne buyruk gelince
vurdular çiğnediler gittiler
yarım kaldı tomurcuğun kunıltısı
yarım kaldı sabahları
yedeğimde çektiğim sevda

Hidayet Karakuş

Harçlar Za

Yeni bir öğretim yılı, yeni katılanları ve eskileriyle birlikte yüksek öğretim gençliğini karşılamaya hazırlanıyor. Yeni ve daha da büyüyen eski sorunlarıyla birlikte. Önceki öğretim yıllarında da basında yazılan, tartışılan, yurt ve yemekhane sorunlarından sınav yönetmeliklerine, harçlardan sınıf geçme sistemlerine, özerklik ve demokratikleşmeden atılmalara kadar YÖK sistemiyle oluşturulan tüm sorunlar *Yarın* sayfalarında da sürekli gündeme getirildi, tartışıldı. Ve daha da önemlisi, yapılması gerekenlere ilişkin öneriler getirildi. Bunların nasıl yaşama geçirilebileceği tartışıldı. Tüm bu tartışmalar sonuçlarını vermeye başladılar. Öğrenciler sorunlarını sahiplenmeye, onlar üzerinde düşünüp çözümler getirmeye ilişkin önemli adımlar attılar. Somut sonuçlarını da almaya başladılar.

Görünen o ki, geçen yıllardan devralınanlarla birlikte sorunlar, yeni yılda da çözülme eğilimi göstermiyor. Yeni öğretim yılında öğrencilerin nelerle karşılaşabileceğine ilişkin ilk örnek, geçtiğimiz yıl yürürlüğe konulan ve paralı öğrenim olarak adlandırılan harç sisteminde geçtiğimiz günlerde yapılan yeni düzenlemeler. Buna göre, Bakanlar Kurulunun aldığı (...) bir kararla, öğrencilerin okuma süresince ödemek zorunda oldukları harç miktarı *yüzde yüz* artırıldı. Geçen yılki miktarlarıyla öğrencilerin çaresiz kaldıkları barçların, yeni miktarlarıyla ne tür etkiler yapabileceğini kestirmek hiç de zor olmasa gerek.

Harç sistemiyle ilgili pratik amaçların gerçekleştirilmesine ilişkin gerçekler bir yana, ortaya konulması gereken önemli bir şey de harç sistemiyle kendisini gösteren sosyal devlet anlayışıdır. Anayasa, devletin gücü oranında bu hizmetleri (eğitim, sağlık gibi) karşılıksız yürütebileceğini yazıyor. Bu aşamada akla şöyle bir soru geliyor: Hükümet anayasanın, örneğin geniş kapsamlı bir affı engelleyen düzenlemelerinin üzerine titrerken, neden eğitim hakkını sabote eden böylesi uygulamalar karşısında esnek davranabiliyor? Bu gibi eleştirilere verilen yanıt, "bunun bir kaynak sorunu olduğu" şeklinde. Doğru, bir yönüyle de kaynak sorunudur. Ama bundan çok daha önemlisi, eldeki kaynakların nereye nasıl kullanılacağı sorunudur. Bilinir ki ekonomi politikalarla, politik tercihlerle ilgilidir. Uygulamanın bütünlüğünde ortaya sosyal hizmetler alanını genişleten bir devlet yönetiminden çok, karını ne pahasına olursa olsun artırmayı amaçlayan bir "şirket yönetimi" çıkmaktadır. Bu koşullarda eğitimin bir hak olarak kavranması olanaksız. O zaman yüksek öğretimin ele alınışındaki mantığı açıklamak gerekiyor. Ekonomik açıdan kısaca, "kaynak yaratma" diye açıklanabilir. Doğaldır ki, devletin vatandaşlarına sağlamak zorunda olduğu bir olanak değil, "kaynak yaratma" olarak algılanan yüksek öğretim, ancak kaynak yaratabileceklere açık olma durumundadır.

Sorunu, yalnızca yukardaki yaklaşımla ortaya koymak, tartışmayı eksik bırakmak anlamına geliyor. Az önce "sistemin pratik amaçlarının gerçekleşmesine ilişkin gerçekler"den söz ettik. Şimdi de bu gerçekler üzerinde yüksek öğretimde paralı eğitimi savunan tezleri tartışalım.

Deniliyor ki; harçlar ve zamlar, öğrencilerin beslenme, kültürel ve sportif faaliyetleri ile sosyal gereksinimlerini karşılamak içindir. Bu noktadan hareket edildiğinde sorular, kaynakların nasıl kullanıldığında düğümleniyor. Harç fonunda toplanan paraların öğrencilerin gerçekten ivedi gereksinimleri'nde kullanılmadığı yaygın bir kanı. Bundan öte görülüyor ki, ne yurtlar gereksinime karşılık veriyor ne de derslikler. Geriye dönüp baktığımızda geçen dönem toplandığı açıklanan 9 milyar lira tutarındaki harcın "amaçlanan hedefler" doğrultusunda kullanıldığına ya da hedefine ulaştığına ilişkin bir iz göremiyoruz

Sorunun bir başka yanı da, "öğrenciler için" toplandığı söylenen harç fonlarının kullanılmasında öğrencilerin söz hakkına sahip olmamaları. Öğrenciler bir yandan ceplerinden çıkacak paranın hesabını yaparken bir yandan da geleceklerini ipotek altına alacak borçlarla, okula gidip gitmeme ikilemini yaşıyorlar.

Harçlar Zamlanırken ne dediler?

Çizgiler : MURAT ÖZMENEK

HİKMET TUNCER-BUCA EĞİTİM FAKÜLTESİ İNGİLİZCE 3. SINIF

Daha önceki yıllarda başlayan harçlar anayasanın tanıdığı temel haklara ters iken böyle bir artışın yapılması üniversite gençliğinin gelecek korkusuna bir kat kara perde çekmiştir. Biz eğitime açız ve aç insanın dayanabileceği elbette bir sınır vardır. Sınırı geri alarak ona yaklaştırmayalım.

YUSUF TUNALI-DEÜTF 4. SINIF

Öğrenci harcı en başta anayasanın öğrenim serbestliği ilkesini zedelemiştir. Öğrencilere danışma, ihtiyaçlarını sorma yolunda bir çalışma olmalıdır. Korkum her şeyde olduğu gibi "sizin ihtiyaçlarınız bunlardır. Bizden iyi mi bileceksiniz" diye önümüze konulmasıdır. Öğrenciler bu yasayla tacir sayılabilir. Parayı faizyle ödeme yanında emeğiyle de belirli bir süre bağlanmaktadır. Yine de iki seçenek içinde borçlanmayı kabullenmek benim için çıkar yol oldu.

NEBİ ÇAM İİBF

Borçlanmalar şu an için geçici bir kurtuluş yolu. Uzun vadeli bir çözüm değil. Kısacası yüksek öğrenimi belirli bir sınıfın tekeline devretmek isteyen YÖK böylesi uygulamalara her an atıf yapabilir. Yapısı böyl si bir ortama uygundur.

FULYA ALPASLAN–EGE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ 2.SINIF

Bugün YÖK, bütçeden aldığı milyarlarla yetinmeyip yeni kaynaklar arıyorsa bunu varlığının nedeni olan üniversite öğrencisini sömürerek bulamaz. O halde parası olmayanın okumaması için elinden geleni ardına koymayan, bu çabasıyla herkesçe bilinen bazı sınıfların övgülerine layık olan YÖK ve bu kuruma yasal özgürlük tanıyan bu hükümet başka amaçlara ulaşmak ereğindedir. Bu noktada aklıma "parasal, düşünsel, yorumsal..." öğrenciyi her alanda kontrol ederek toplum gerçekleşmeden uzaklaştırmak için mi çalışmakta sorusu takılıyor.

Verdiğim harç parasıyla alabileceğim kitapları alsaydım birçok şeyi daha açık görüp anlayabilecektim.

ABDULLAH GÜRBÜZ-İÜİİF 3. SINIF

Harç alınanın haklılığı savunulamaz. Parasız eğitim sağlamak devletin yükümlülüğüdür. Alınan harçların bizim yararımıza kullanıldığını görmedim. Harçlar konusunda öğrencilerin birlikte hareket etmeleri gerekir. Bu bağlamda öğrenci kesiminin örgütlenmesi (Öğrenci derneklerinin) önemi ortaya çıkıyor. Çünkü tek başına hiç bir şey gerçekleşemez.

ORHAN BİLİKVAR-DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ MMF. JEOLOJİ BÖLÜMÜ 3. SINIF

Üniversitelerin paralı olması en başta eğitimde fırsat eşitliği ilkesinden kesin bir dönüştür. Böylece devlete ve daha çok ailesine (ailelerimiz genellikle toplumun hızlı gelişmesine ayak uyduramaz) tam anlamıyla bağımlı olan, kişiliğini özgür düşünme yetisini kazanamayan ve ailesinin, yani gelişmeye ayak uydıramamış toplum kesiminin denetiminde olan bir kuşak yetişecektir.

YUSUF BİRGÜL-EÜ TIP FAKÜLTESİ 5. SINIF

Harçlarla eğitim özgürlüğü ortadan kaldırılmaktadır. Bu durum öğrencilerin okumasının önüne konan bir engeldir. Öğrencilerden harç alınmamalı. Hukuksal ve toplumsal devlet anlayışının gereği olarak bu yükü devlet üstlenmeli. Çözüm olarak önerim: öğrenciler, demokratik, akademik hak ve özgürlüklerini savunabilecekleri öğrenci derneklerine sahiplenmelidirler.

YILDIZ ÜNİVERSİTESİNDEN BİR GRUP ÖĞRENCİ

Bizler Yıldız Üniversitesinde okumakta olup yaz dönemlerinde gelecek yılda ailemize yardım edebilmek için çalışan öğrencileriz. Yılda 35 bin lirayı nasıl ödeyeceğimizi düşünürken, gelecek yıl 70 bin, ayrıca yıl kaybetme durumunda 105 bin lira ödeneceğini öğrenince ne yapacağımızı şaşırdık.

Rektörlerimiz öğrencilerden büyük bir tepki gelmediğini söylüyorlar. Hemen her gün basında çıkan öğrenci mektuplarında değinilen ana konu bu değil miydi? TBMM'ye gönderilen binlerce dilekçede harç kredisine karşı olduğumuz anlatılmıyor muydu? Bu dilekçe için içeri alınan arkadaşlarımızı unutmuş olamayız.

Tüm bunlardan çıkan sonuç, YÖK sistemiyle atamadıkları biz öğrencileri ekonomik gerekçelerle okuldan atmayı düşünüyorlar.

NECLA GÜRLER–BEF ALMANCA BÖLÜMÜ

Ben paralı eğitime başından beri karşıyım. Arkadaşlarla tepkimizi dilekçelerle gösterdik. Yüksek öğrenimin bu günkü koşullarına bakıldığında ne verilmiştir ki öğrencilerden istenmektedir. Paralı eğitim yüktür ve engelleyici nitelik taşımaktadır.

Öğrencilerin bu konuda birleşerek tepki göstermesi kesin gereklidir. Basının zorlanması, Millet Meclisine önergeler götürülmesi vb. Yüksek öğrenim gençliğine yeterince yüklenilmektedir.

TÜRKAN NOGAY-EGE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ 5. SINIF

Nerdeyse öğrenciler harçlar yüzünden üniversite sınavına girmeyecekler. Harçlar üniversite okuyabileceklerle, okuyamayacakların birbirinden kesin sınırla ayrılmasına yol açacak.

GÜNEŞ YÜCEL-ODTÜ MATEMATİK

Annem de 45 yaşından sonra çalışmak zorunda kaldı. Bu insanlar dinlenecekleri bir dönemde bu yoğun çalışmaya ne kadar dayanacaklar. Üstelik ekonomik sorunların artmasıyla da aile için sorunlar büyüyor.

MUSTAFA ÇETİN EÜTF 4. SINIF

Sorun harcın ekonomik bir yük olmasının aksine dolaysız olarak bizim gibi dar ve orta gelirli ailelere yönelik

İsmail Gül

mlanırken

Yani, şimdilik uygulamaların gidişini izliyorlar.

Harçlar ve zamlar, yoksul öğrencilere daha iyi şartlar sağlamak içindir deniliyor. (...) Doğrusu bunun nasıl gerçekleştiği merak konusu. Diyelim ki parası olandan harçlar alındı. Böylece, karşılıksız kredi mi verilecek, barınma, kitap yardımı mı yapılacak, yoksul öğrencilerin harcı fondan mı ödenecek? Uygulamalarda henüz böyle şeylere rastlanmadı.

İsteyen herkes kredi alma olanağına sahiptir deniliyor. Harç sisteminin getirdiği tüm yaptırımlar karşısında, bunu bir kolaylık olarak sunmak gerçekten düşündürücü. Kaldı ki harç vermek gibi bir sorun olmasa bile, öğrenci öğretim süre i boyunca üretimde yer alamadığından ailesine bağımlı yaşamak durumundadır. Çoğu aile bu yükü kaldıramayacak durumda ve öğrenci kredileri aylık brüt 4600 lira iken, öğrencilerin önüne konulan yüzbinlerce liralık faturaların (Milliyet gazetesinde yapılan bir araştırmaya göre, yıllık yüzde 50 artışla bir tıp öğrencisinin 6 yıl boyunca ödemek zorunda olduğu harç miktarı: 2.078.125 lira olarak açıklanıyor.) ödenmesinde kolaylık yaratılmaktan söz ediliyor. Oysa yapılması gereken, uygulamaya ilişkin "kolaylıklar" getirmek midir yoksa uygulamayı tamamen durdurmak mıdır?

Söylenen bir başka şey de, harcın, işin ciddiyetini ve öğrencilerin sorumluluk duygularını artırdığıdır. Oysa "artış", yalnızca öğrencilerin içine düşürüldükleri gerilimde görülüyor. Gerilimin harçlarla ilgili nedenlerinden birini de sınıfta kalma korkusu oluşturuyor. Sınıfta kalmaksa bir öğrenci için sadece okulun bir yıl uzaması değil, uzayan yıl için yüzde 50'den fazla harç vermek anlamına geliyor. Gerilimin diğer nedeni ise daha da ürkütücü: Atılmak. Basına yansıyan rakamlara göre: 1984-85 öğretim yılı sonunda yaklaşık her on öğrenciden biri atılmak durumunda. Her şey atılmakla bitmiyor. Borçlu bir öğrencinin o güne kadar yürüttüğü uğraşlarını, harcamalarını ve gelecek umutlarını da bir çırpıda silip atıyor. Atıldığından sonraki bir yıl içinde de borcunun tamamını ödemek zorunda bırakılıyor.

Burada karşımıza çok çarpıcı bir görünüm çıkıyor: Yaptırımlar tüm olumsuzluklarıyla öğrencinin önüne konulduğunda, öğrenci üzerinde yalnızca YÖK'ün baskısını duymuyor. En az bunun kadar önemlisi, öğrenci ailesiyle karşı karşıya bırakılıyor. Ailesinin kendisi için katlandığı onca fedakarlığı okuldan atılmakla karşılıksız bırakacağı duygusu, öğrenciyi altından kalkılmaz bir gerilime itiyor.

Sorunlar böylece açıldığında "öyleyse öğrenciler de iyi çalışsın, atılmasın" şeklindeki yaklaşımlarla karşılaşıyoruz. Oysa sorun çok "çalışıp çalışmamakla" çözülebilecek gibi değil. Çünkü YÖK üniversitelerinin sınırları belli. Gerek yurt, gerek derslik ve gerekse öğretim üyesi kapasitelerinin çok çok üzerinde öğrenci alan üniversitelerin bu yığılımı kaldırmaları zaten olanaksız. Yani, "YÖK mantığı" öğrenci sayısındaki bu fazlalığı zaman içinde ortadan kaldırmayı gerektiriyor. İşte bu aşamada, önce öğrenciler sorunu tüm yönleriyle kavrayabilmeli, aileler de aynı duyarlılıkla çocuklarının yanında yer alabilmeliler.

Deniyorki, "geçen yıllardaki uygulamamıza karşı tepki görmedik." (...) (Bu görüşler Üniversitelerarası Kurul Başkanı Tarık Somer'e ait. Bilindiği gibi Somer, AÜ Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği kurucularına izin vermemiş ve buna karşı açılan davayı da kaybetmişti.) Öğrencilerin dernek kurma girişimleri engellenir, ek sınav dilekçeleri kovuşturulur, parlamenterlerle yaptıkları görüşmeler yüzünden göz altına alınırken, kısacası öğrencilerin katılıma ilişkin tüm girişimlerinin önü kapanırken "tepki almadık" demek pek inandırıcı olmuyor.

Ancak bu yaklaşımın öğretici bir yanı da var. Çünkü, öğrenci derneklerinin ne işe yarayacağına ilişkin sorulara bir yönüyle cevap oluşturuyor. Doğaldır ki dernekler tüm sorunları çözmeye yetmez. Ancak onlar olmadan da hiçbirşey olmaz. Öğrencilerin tüm sorunlarının çözümüne giden yol, yine onların sorunlarına sahip çıkmalarından geçiyor.

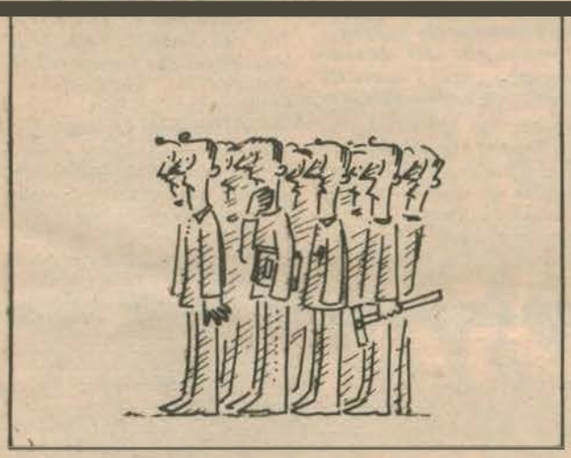

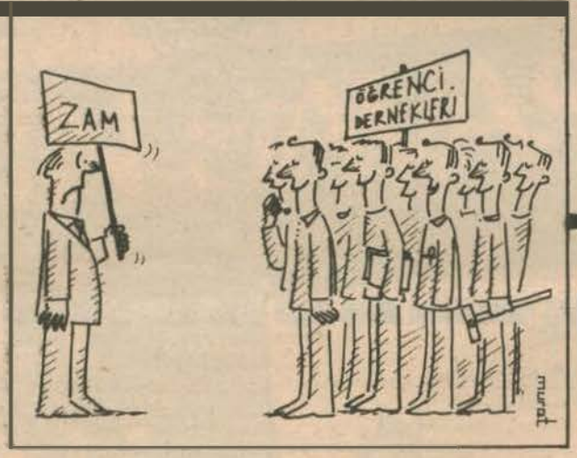

bir baskı unsuru olmasıdır. Dar ve orta gelirli aile çocuklarına, bununla birlikte de üniversitelerin geleneksel ilerici özüne, ona ilerici özellikler veren nesnel etkene kapılar kapatılmak isteniyor. Üniversite öğrencilerinin toplumsal (sınıfsal) bileşimini bu tür ekonomik baskı ve tehditler ile homojenleştirme, başka deyişle tek bir zümre ya da sınıfa vermek girişimi üniversitenin demokratikleşmesini önlemeye yönelik uzun vadeli bir hedefi de gözetmektedir. Bu yüzden sorun demokrasiye sahip çıkma sorunudur. Bu yüzden tek çözüm harç uygulamasının tez elden koşulsuz kaldırılmasıdır.

ZELİHA GÜRLER-
A.Ü. AÇIK ÖĞRETİM FAKÜLTESİ 4. SINIF

Açık Öğretim Fakültesi dışardan eğitim amacını güdüyor. Bizim yararlanacağımız araçlar kitap, tv yayınları. Bunun yanında danışmanlık hizmetleri ise diğer fakültelerin binalarında belirli dönemlerde yapılıyor. Hal böyle iken alınan harçların şimdiye değin hiç bir girişimde kullanılmadığı gibi bundan sonra yararlı olacağına inanmıyorum. Borçlanma bir çözüm değil, ayrıca bir kölelettir.

SABİHA GÜRLER
(Ev Hanımı, 45 Yaşında)

Paralı öğrenimden yana değilim. Bugün dar gelirli aileler için üniversitede çocuğunu okutmak zorken bu harçlarla imkansızlaşıyor. Benim üniversitede okuyan iki çocuğum var. Bu yıl gerçekten zorlanarak harç ödedik. Bir de zam durumu olursa ne yapacağız bilmiyorum. Parası olanın çocuğu okuyacak olmayanın okumacak mı? Bence bu uygulama kaldırılsın ya da zamlara bir çare bulunsun.

NESİBE ACAR (Ev Hanımı 45 yaşında)

Bu kadar parayı verdiğimiz halde çocuklarımızın ne ulaşımı ne de beslenmesi düzgün. Şimdi çocuğum, çocuklarımız paralarını yatırmadıklarında okuyamayacaklar mı? Bu üzücü bir durum.

Köyde, kentte cahil kimse kalmasın diye sutuk çekilirken, böyle bir dolu para alınması bir adım geriye gidildiğinin işaretidir. Benim önerim: Emekliyi, işçiyi, tüccarı vb. sınıflara ayrılsın ve ona göre para alınsın.

EMİN YILMAZ

Dört çocuğu okuyan bir baba olarak paralı eğitime karşıyım. Denilecektir ki bugün kapitalist ülkelerde eğitim paralıdır. Oysa o ülkelerde yaşam standartları bizim ülkemize göre yüksektir. Zenginin çocuğu okusun, yoksulun çocuğu okumasın istenmektedir. Bu haksız uygulamalara karşı velilerin de duyarlı davranıp, öğrencilerle ortak tavır içine girmeleri gerekir.

Bugün harçlara gelen zamlar benim için yıkıcı sorun niteliğinde. Eşimle benim maaşım 70 bin lirayı buluyor. Okuyan 4 çocuğumla birlikte tüm gereksinimlerimizi bu paraylа karşılamamız gerekiyor. Şimdi bir de harçlara yapılan zamlar bindi üstüne.

E.Ü. EF ÖĞRENCİ DERNEĞİ

İlk önce yüksek öğrenim gençliği hukuksal açıdan 18 yaşını doldurmuş ve reşit olmuştur. Ancak ekonomik açıdan da bir gelir elde etmekten uzaktır. Öğrencilerin okul harçlarından yine öğrencilerin kendileri sorumlu olmaktadır. Bu sorumluluğu hukuksal çerçeveyi aşarak "harçları ana babadan sağlama, ne yapıp edip bulma" şeklinde çarpıtma ve sorunu çözüme ulaştırma çabaları anlamsızdır. Harçlarla birlikte anayasada geçen "eğitimde fırsat eşitliği" maddesi rafa alınmıştır.

Harçlar yönetmeliğinin harç harcama programına aralıyla koyduğu beslenme, kültürel, sportif faaliyetler ve sosyal sorunlar üzerinde hiç bir gelişme, olumlu adım atılmıştır diyemeyiz. O halde toplanan bu paralar nereye akmakta. Bu belirsizlikler açığa kavuşturulmalı.

Yüksek Öğrenim Kanunu'nun içi boşaltılmış eğitim sisteminin bir halkasını oluşturan paralı öğretim olayının ardından gelecek halkalar sözkonusudur. Bu bakımdan sorunu erteleme çabaları çözüm değildir. Üzerinde durulması gereken, sorunun asıl kaynağıdır.

EÜMF ÖĞRENCİ DERNEĞİ KURUCULARI

Borçlanma kısa süre için çözüm gibi görülebilir. Ancak iş bulma garantimiz yoksa mezun olduktan sonra bu durum büyük sorunlar yaratacaktır. Ayrıca öğrencinin üzerinde sürekli bir baskı aracı olma durumu sözkonusudur.

Eğitimin parasız olması doğal bir haktır. Devletin gerçekleştirmesi gereken hizmetleri iç'mpara alınması anayasa ile çelişir gibi görünmektedir. Büyük çoğunluğu sabit gelirli yurttaşlardan alınan vergiler devlet gelirlerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Hiç bir mali yükümlülük altına girmeden sağlanması gereken eğitim bundan dolayı tüm yurttaşların hakkıdır.

İşte bu gerçeklerin ışığı altında harç uygulamasının tümden kaldırılmasının istiyoruz.

EÜTF ÖĞRENCİ DERNEĞİ KURUCULARI

Öğrenciler bir yıl süren bu uygulamanın kendilerine bir yarar getirmediğini gördü. Okul taksitleriyle yeniden baş gösteren zehirlenmeler, barınma sorununun çözümü için somut adımlar atılmaması yanında, okuldaki kültürel etkinlikler de yalnızca yasaklamalar, engellemelerle karşılaştı. Yer gösterilmedi, maddi katkıda bulunulmadı. Ege Üniversitesinde yaz ayları için geçerli olmak üzere ve beraz tanışmadığımız yazlık kampların fon ayrıldı, ancak yaşamsal olmaları nedeniyle tesislikte öncelik tanınması gereken beslenme, barınma, sağlık sorunlarının üstüne gidilmedi. Ki ahnan paranın üniversite için küçük bir miktar olduğunu Başbakanlık da kabul ediyor. Ama çocuğuna yüksek öğrenim bursu için para ayırmak zorunda olan aile için bu miktar hiç te küçük değildir.

Paralı eğitim, Anayasada belirtilen sosyal devlet anlayışıyla verilen trilyonlarca verginin doğal sonucu olması beklenen parasız eğitimle çelişmektedir.

Alternatif yaratmadığımız sürece yukarıda söz ettiklerimizin hiç bir anlamı olmayacaktır. Aslında nihai çözüm çok derinlerde olmakla birlikte öğrencinin günlük çıkarlarının, haklarını savunulması gerektiğine inandığımızdan, YÖK'ün harç uygulamasına karşı alternatifin tek olduğuna söylüyoruz: Öğrenim bursu alınmamalıdır...

Çizgiler : HAKAN EKEN

Beş Uzun Güz Geçti

Maviden yeşile indim
Sevginin örselendiği o yerde
Sessizce yolladın gençliğimi arka kapıdan
Sonra çaresiz, duvara gömülü ağzımla
Bağırdım, bağırdın durmadan
Yollara döküldüm sabaha karşı
Sırtında koca bir Ankara
Ve gözlerimde göktaşları
Düşen, düştüğü yeri oyan, yağma eden
Göç etmekteydi benimle gökyüzüne denizler
Ve dünyanın tam ortasında bir polis
Bağırmaktaydı ardınızdan
Anlamaya başlamanın en tedirgin çağında:
"Atın kalemlerinizi ellerinizden
Olduğunuz yerde kalın"
Oysa bizim elimiz bile yoktu henüz
Suçumuz içtenliğimizdi
Umutlarımız çocuk
Ve insan yağmurları süzülmekteydi kalbimizden..
Unuttum şimdi nedenini
Kaç kişiydik
Nereye götürdüler
Kimler konuştu
Beş uzun güz geçti nerdeyse üzerinden.

Halise Devrimci

Yarın'a Gelenler...

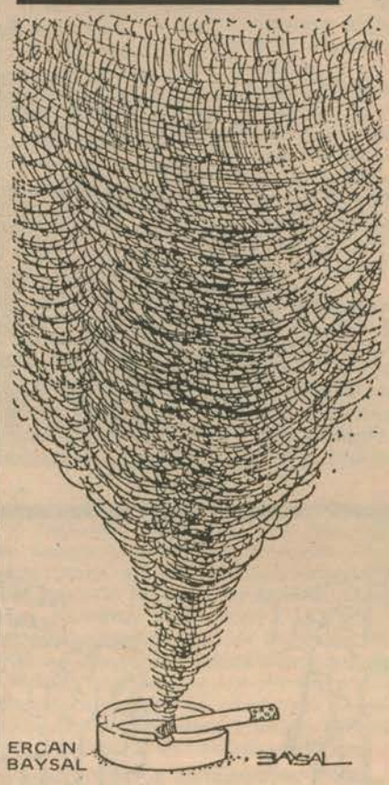

"BM Gençlik Yılını ilan etmeden önce İran'daki gençliğin durumuna baksaydı."

Ben İran'lı bir öğrenci olarak derginizde dünyada barışın sağlanması ve gençliğin sorunlarınıçözmek için harcadığınız emekleri destekliyor ve takdir ediyorum

Bu yılın gençlik yılı ilan edildiğini biliyorsunuz. Ama gelin sizinle birlikte kısaca şöyle Türkiye'nin doğusundaki komşusunda gençlerin durumuna göz atıp, demokrasi için, nasıl mücadele verdiklerine bir bakalım.

Demokrasi için nasıl binlerce gencin kurşuna dizildiğini ve binlerce hapisanede yatan ve en ufak insan haklarından mahrum olan ve zorla "dünya silah tüccarlarının cebine para sokan savaşa" gönderildiklerini biliyor musunuz. Bu konuda Türkiye'ye kaçan gençler hakkında kaçınılmaz bir bilgi var.

Ayrıca genç kadınların toplumda nasıl ezildikleri, normal insan haklarından ne kadar uzakta yaşadıkları, genellikle gençlerin toplumda nasıl ezildikleri gerçeği kaçınılmazdır.

Keşke BM bu gençlik yılını ilan etmeden önce İran'daki gençliğin durumuna bir baksaydı da öyle ilan etseydi.

Şimdi sizden insanlık görevi olarak ricamız, İran'lı gençlerin durumunu ve bu aptalca savaşın amaçlarını Türk gençlerine aktarmanızdır.□

● İran'lı bir öğrenci

CEZAEVİ GÖRÜLMÜŞTÜR MÜDÜRLÜĞÜ

BOZKURT BELİBAĞLI

Emniyette İntihar

Geçtiğimiz aylarda işkence iddialarının yanısıra Emniyette "intihar" olayları da giderek artan sayıda görülmeye başlandı. Nokta dergisinin 4 Ağustos 1985 tarihli sayısında çeşitli intihar olaylarından sözediliyor ve daha önce de bu tür olayların görüldüğü ve suçlular hakkında gerekli işlemlerin yapıldığı belirtiliyor. Bütün olaylarda yapılan otopsi sonucu verilen raporlar sonucu Savcılık olay hakkında soruşturma açmaya gerek olmadığına karar vermiş. Bir olayda ise Kaymakam'ın isteği doğrultusunda rapor vermeyen Mut Sağlık Müdürü köylerden birine atanmış. Ayrıca ölenlerin yakınları da ölenlerin ruh sağlıklarının yerinde olduğunu vesorgulama için alınmadan önce intihar etmeyi kesinlikle düşünmediklerini belirtiyorlar. Otopsilerin sonucuna güvenmediklerini ve olayların yeniden soruşturulmasını istiyorlar. HP Milletvekili Fikri Sağlar da bu tür soruların açıklığa kavuşturulması istemiyle Meclis Başkanlığına bir soru önergesi verdi.

Yalnızca sorgulama sırasında değil, cezasını çekmekte olan mahkumlar arasında da "intihar" olayları görülüyor. Bartın Özel Tip cezaevinde yatmakta olan bir hükümlünün intihar ettiğinin açıklanması üzerine ağabeyi Cemal Toksoy ve diğer mahkumların can güvenliğinden endişe ettiğini belirten Saadet Toksoy TC Bartın Savcılığı'na bir dilekçe ile başvurdu. Saadet Toksoy dilekçesinde "... bir canın yok edilmesinden sorumlu olanların tespit edilmesini rica ediyor ve yakınlarının intihar edecek yapıda ve cahillikte olmadıklarını..." belirtiyor. İntihar olaylarının nedenlerinin cezaevlerindeki uygulamalar sonucu olabileceğine dikkati çeken Saadet Toksoy mahkumlara verilen mektup cezası, koli yasağı, okuma-yazma yasağı, görüş yasağı, havalandırmanınkısıtlanması,.. yemeklerin kalitesizliği, mektupların açılıp okunması ve postaya açık verilmesi, günü dolan bir mahkumun tahliye edilmemesi gibi uygulamaların mahkumlarda gerginlik yarattığını belirtiyor.■

"İnsan bilinci doğayı tanımakla kalmaz, onu geliştirir ve değiştirir."

"6 yıldır mapusluk denilen zor zanaatı sürdürürken bir yandan da kendimizi yenileme çabası içersinde olan bir gurup arkadaşız. "Yaşamda bilgi sahibi olmak, bir kavgada silah sahibi olmak demektir" inancıyla tüm olanaklarımızı bu konuda seferber etmiş durumdayız. Ancak bu seferberlik, yaşam koşullarının gittikçe ağırlaşması nedeniyle istenileni elde etmemiz konusunda bizleri oldukça zor durumda bırakmaktadır. Bu zorlukları, birer birer sıralamama sanırım gerek yoktur. Sosyal yaşam içersindeki konumunuz gereği bunları çok daha iyi bilmektesiniz.

"İnsan bilinci doğayı yalnız tanımakla kalmaz, onu geliştirir ve değiştirir" demiş bir üstad. İnsanın bilincini de geliştirip onun yaşamı ve doğayı tanımasına yarayıp, insanı olması gereken yere götürecek etkenin de bilgilenme ve deneyim olduğu da tartışılmaz bir gerçektir ki beni ve arkadaşlarımı sizlerden böylesi bir özveride bulunmanızı istemeye zorunlu bıraktı.

Sizlerden olanaklarınız ölçüsünde bizlere roman, şiir ve inceleme alanlarında yararlı olabilecek kitap yardımında bulunmanızı istiyoruz.

Şimdiden teşekkür eder, yayınlarınızın sürekliliği konusunda başarılar diler, saygı ve sevgilerimi iletirim.■

mehmet aslankılıç
e tipi cezaevi
müşahade bölümü
antakya

Üniversite...
YÖK...

OLAĞANÜSTÜ HAL YASASI VE ÖĞRENCİ DERNEKLERİ

Geçtiğimiz öğretim yılı sonlarında başlayan, öğrenci gençliğin dernekleşme girişimleri, Ankara ve İzmir'de sıkıyönetimin kalkmasıyla birlikte yeni boyutlar kazanmış durumda. Çünkü, yasalara göre Ankara ve İzmir'de başvurusunu yapmış derneklerin tüzel kişilik kazanması gerekiyor.

1908 sayılı Dernekler Yasası'nın derneklerin tüzel kişilik kazanmalarını düzenleyen 9. maddesine göre, kuruluş bildirisi ve eklerinin dernek merkezinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirliğine verilmesi, derneklerin tüzel kişilik kazanması için tek ve yeterli koşuldur. Başvuru karşılığında valilikçe alınan belgesi verilmesi tüzel kişilik kazanmak için bir koşul oluşturmamaktadır. Alındı belgesinin önemi, başvurunun yapıldığını kanıtlayıcı bir belge olmasından kaynaklanmaktadır. Yine, kuruluş bildirisi ve tüzükte eksiklik ya da yasaya aykırılık olması, kurucuların hukuki durumlarının yasaya uygun olmaması halleri bile tüzel kişilik kazanmaya engel değildir. Yasaya göre, kuruluş bildirisi ve ekleriyle, kurucuların hukuki durumlarının yasaya uygunluğu, başvuru tarihinden başlayarak otuz gün içinde valilikçe incelenir. İnceleme sonucunda, yasaya aykırı bir durum saptanırsa, valilik yasaya aykırılık ya da eksikliğin giderilmesini bir yazı ile derneğin geçici yönetim kurulundan ister. Bu yazının tebliğinden başlayarak otuz gün içerisinde belirtilen eksiklikler giderilmezse valiliğin ihbarı üzerine Cumhuriyet Savcılığı derneğin feshi için yetkili mahkemeye başvurur.

Diğer yandan, anlatılan bu süreç içerisinde dernek, kuruluş bildirisi ile eklerinin valiliğe verilmesinden başlayarak bir tüzel kişi olarak yaşamaktadır. Tüzel kişilik ancak Cumhuriyet Savcısı'nın başvurusu üzerine mahkemenin fesih kararı verilmesiyle son bulur.

Yasal durum böyleyken başvuruların yapıldığı g derneklerin tüzel kişilik kazanmamasının nedeni haklı olarak sorulabilir. Bunun nedeni başvuru yapılan illerde başvuru sırasında sıkıyönetimin varolmasıdır. 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununda sıkıyönetim komutanlıklarına, yeni dernek kurulmasını izne bağlama yetkisi verilmiştir. Sıkıyönetim Komutanlıkları da bu yetkiyi kullanarak, yeni dernek kurulmasını izne bağlamışlardır. Bu durum valiliğe başvuru yapan dernekleri'n tüzel kişilik kazanmasını, sıkıyönetim komutanlıklarınca izin verilene dek askıda bırakıyordu.

Ankara ve İzmir'de başvurusunu yapmış derneklere sıkıyönetimce izin verilip verilmediğine ilişkin herhangi bir bildirimde bulunulmadığından bu dernekler tüzel kişilik kazanamamıştı. 19 Temmuz 1985 tarihinde Ankara ve İzmir'de başvurusunu yapan derneklerin tüzel kişilik kazanmaması için hiçbir neden kalmamıştır. Sıkıyönetim Komutanlıkları bu derneklere izin verilmediği yolunda bildirimde bulunsa bile durumda bir değişiklik olmayacaktı. Çünkü, sıkıyönetim halinde varolduğundan, bu yetkilerini kullanmalarının sonuçları da yalnızca sıkıyönetim süresince hüküm doğurur. Bu söylediklerimizin güncel bir kanıtını, EÜ Mühendislik Fakültesi ÖD yöneticilerine valilik aracılığıyla Emniyet Müdürlüğü ilgili şubesinin yazısı vermektedir. Bu yazıya göre kurucular tüzüklerini 15 gün içinde gazetede yaymlamak ve 6 ay içinde ilk genel kurullarını toplamakla yükümlendirilmişlerdir. Yani, dernek fiilen çalışmaya başlamaktadır.

Sıkıyönetimin kaldırıldığı yerlerde olağanüstü hal ilan edilmesi, olağanüstü halin, derneklerin tüzel kişilik kazanmasına engel olup olmadığı sorununu gündeme getirmektedir. Olağanüstü hal yasasında derneklerin kuruluşunu izne bağlayan ya da sınırlayan bir hüküm olmadığı gibi, hiçbir organ ya da makama böyle bir yetki verilmemiştir. Yani olağanüstü halin varlığı, başvurusunu yapan derneklerin tüzel kişilik kazanmasını engelememektedir.

Bu arada Ankara Hukuk Fakültesi öğrencilerinin başvurusunu yaptıkları derneğin bukuksal durumunu kısaca tartışmakta yarar var. Bilindiği gibi, Hukuk Fakültesi öğrencilerinin başvurusu sırasında valilik, rektörlük izni istemiş, öğrencilerin izin isteğine rektörlükçe olumsuz yanıt verilmiştir. Bunun üzerine öğrenciler idari yargıda açtıkları davada yürütmeyi durdurma kararı aldılar. Kanımızca, tüm bu olup bitenlere karşın, bu dernek de tüzel kişilik kazanmıştır.

Yukarıda değindiğimiz gibi, Dernekler Yasası'nın 9. maddesi son derece açıktır ve "rektörlük izninin olmaması" da dahil hiçbir nedenle valiliğin derneklerin tüzel kişilik kazanmasını engelleme yetkisi yoktur. Valiliğin rektörlük izni istemesi ancak 9. maddedeki yetkisini kullanması olarak değerlendirilebilir. Valiliğin bu yetkisini nasıl kullanabileceğini ve ondan sonraki işleyişi, bu işleyiş sırasında derneğin tüzel kişiliğinin olduğunu yukarıda açıkladık. Hukuk Fakültesi Öğrencilerinin dernek kurma girişimlerinin bu denli karmaşıklaşmasının önemli bir nedeni de, kurucuların rektörlük izninin gerekmediğini savunmak yerine, rektörlükten izin istemiş olmalarıdır.

Son olarak, sıkıyönetimin kalktığı illerde olabilecek yeni girişimlere bir uyarıda bulunmak istiyoruz. Bilindiği gibi bugüne dek, dernek kurma girişimleri çeşitli engellemelerle karşılaşıyordu. Örneğin, yasada başvuru belgeleri içinde sayılmadığı halde, dernek merkezi olarak gösterilen yerin kira sözleşmesi aranıyor, bu yetmezmiş gibi bir de sözleşmede kiralanan yerin dernek merkezi olarak verildiğine ilişkin bir not düşülmüş olması isteniyordu. Bu keyfi uygulamalar tamamen dayanaktan yoksun olmasına karşın, sıkıyönetimin varlığı bu uygulamalara gerekçe olarak gösterilebiliyordu Sıkıyönetim'in kalkmasıyla bu uygulamalar için de bir neden kalmamıştır. Kuruluş sırasında, yasada sayılan belgelerden başka belge istenmesi halinde yasal durum yetkililere anımsatılmalıdır.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, yeni öğretim yılına öğrenci gençlik, dernekleriyle girecek. Artık, ODTÜ-ÖD Ankara Hukuk Fakültesi ve Ege Üniversitesi'nde başvurusunu yapmış derneklerin varlığından söz edebiliriz. Bundan sonra bu derneklerin yapacakları iş, tabelalarını asıp üye kaydetmeye ve çalışmaya başlamaktır.

● selim demirci

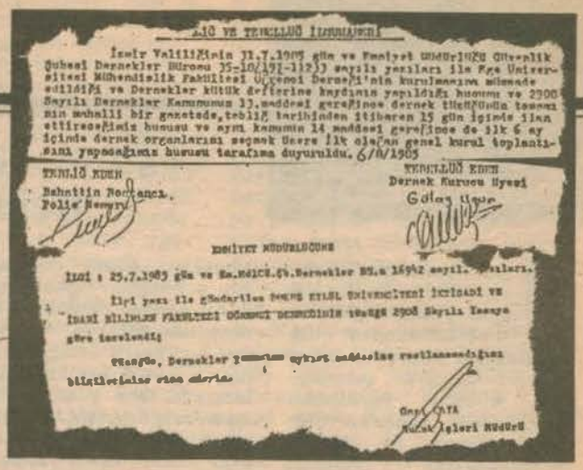

İlk Öğrenci Dernekleri Çalışmaya Başlıyor!

Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Öğrenci Derneği ve Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrenci Derneği bugünlerde çalışmalarına başlıyorlar. Kısa adı MÜFÖD olan EÜ Mühendislik Fakültesi Öğrenci Derneği, İzmir Emniyet Müdürlüğünün 6 Temmuz 1985 tarihli tebligatıyla, DEÜ İİFF Öğrenci Derneği ise İzmir Valiliğinin 29 Temmuz 1985 tarihli yazısıyla çalışmalarına başlıyorlar.

MÜFÖD uzun ve çileli çalışmaların sonucunda yeni dernekler yasasına göre Türkiye'de kurulan ilk öğrenci derneği oluyor. Yeni kurulan dernek, tebliğ tarihinden sonraki ilk onbeş gün içinde tüzüğün tamamını yerel bir gazetede ilan etmek ve sonraki ilk altı ay içinde de ilk genel kurul toplantısını yapmak zorunda.

MÜFÖD kurucuları şimdilik en önemli sorunlarının parasal olduğunu ancak hiç bir zorluk ve engelin sevinçlerini engelleyemediğini belirtiyorlar.

9 Eylül Üniversitesi İİBFÖD kurucuları ise: bundan sonraki çalışmalarını daha çok öğrenci arkadaşlarının desteği ve katılımı ile gerçekleştireceklerini söylüyorlar. Gençliğin sorunlarının çözümü için önce sorunların saptanması gerektiğini daha sonra da sorunlara sahip çıkan öğrencilerin çözüm için en uygun önerileri yine kendilerinin geliştirebileceğini belirtiyorlar.

EÜ Tıp ve Edebiyat Fakültelerinde dernekleri, dernekler kütüğüne yazıldılar. Dernekler kurulmuş durumda ancak tüzükleri inceleniyor. İnceleme sonucu kendilerine tebliğ edildikten sonra diğer dernekler gibi bir yerel gazetede tüzüklerini yayınlatmaları gerekiyor. Ancak bu durum faaliyet göstermelerini engellemiyor. □

● yarın izmir bürosu

Çağının Tanığı Bir İnsan: Heinrich Böll

16 Temmuz günü Heinrich Böll öldü. Federal Almanyalı yazarı bizler, aldığı Nobel ödülünden, filmi yapıldıktan sonra ve bizde Ahmet Cemal'in çevirisinden 1983'de yayınlanan 'Katharina Blum'un Çiğnen Onuru' ile Zeyyat Selimoğlu'nun çevirdiği "Ademoğlu Nerdeydin?" adlı romanlarından tanıyoruz.. Hepsi bu mu? Hayır; Heinrich Böll'ün en önemli yönü, eylem ile yaşamı ortak tutması ve yaratıcılığı ile politik tavrını, birbirinden kopmaz bir bütün olarak görmesidir.

Heinrich Böll sosyalist değildi. Bizdeki tanıma göre değerlendirilirse solcu bir yazar da değildi. Devlet ile kilisenin birbirinden ayrı olmasını savunan bir katolikti. Herhangi bir politik görüşün inanmış savunucusu olmadığı gibi, zaman zaman -örneğin Ortadoğu konusunda kesin tavır almamasıyla- bazı ilerici çevrelerden de eleştiri almış bir yazardı. Ne ki o, bireyin daha güçlü bireyler tarafından yöneltilmesine; olanakları bol insanların, olanakları sınırlı çoğunluğun geleceğini saptamasına ve bir yandan demokrasi savunucusu gözüküp, öte yandan hep kendi dediğinin olmasını isteyenlere kesinlikle karşıydı. Onu yakından tanıyanlar, gösterişin ve bürümbüyüklüğün her çeşitine uzak durup, kendi yaptıklarından çok, başkalarının yaptıklarını dinleyen bir yazar olduğunu söylüyorlar. Nitekim Nobel ödülünden ötürü aldığı önemli miktar paranın büyük bölümünü, tutuklu yazarların yakınları için harcamıştı. Kitaplarının yayın haklarından da aynı eylemi sürdürmekte yararlanmıştı.

Son yıllarda eğer aldığı ödüllerden çekinilmese, sanırız kendi memleketinde politik tutuklu haline gelecekti. Onu tüm kitle eylemlerinde ön plânda gören F. Alman yöneticiler, başta Springer basını olmak üzere tüm olanakları kullanarak yazarı karalamaya uğraşmışlardı. Tanınmış *Quick* dergisi onu, "Baader Meinhof'dan daha tehlikeli" olarak ilân etmişti. Ülkesinin toplumcu gücü PEN, basın ve görüş özgürlüğü ile şöyle bir yaraklarına atom başlıklı Amerikan füzelerinin yerleştirilmesini kınayan en önemli ve tanınmış aydın da O idi. Yunan cuntasından zamanımız cuntalarına dek dünyanın her köşesinde ezilen özgürlüklere karşı sesini yükselten ve bildirilere imza koyan Heinrich Böll, kitleleri kazandıkça, egemen güçleri öfkelendirmişti. Diyebiliriz ki yazarın politik eylemci kişiliği, özellikle son 15 yıl içinde büyük ölçüde artmıştı. Bir zamanki kaderci özelliğini unutturmuştu.

Uluslararası PEN KLÜP'ün 1971-1974 yılları arası başkanlığını yapmış olan Heinrich Böll için kurumun şimdiki başkanı İsveçli yazar Per Wastberg şunları yazdı: "Yeryüzündeki ikiyüzlülük derecesini azaltan, dürüstlüğü yükselten ender bulunur yazarlardan biriydi Böll. Rekabet toplumuna karşı tavır alan insanlardan yana yer aldı romanlarında ve öykülerinde. Egemen güçlerin gölgesinde yaşamın nasıl solduğunu bildi ama etkili bir yazar olarak kendi gücünün de bilincindeydi. Ve o

Heinrich Böll, Stutgart dışındaki Mutlangen Amerikan Füze üssü önünde.

şam felsefesi için kullandı: katolik bir sosyalist, radikal bir liberal, insanı etkileyen gizemli duygular önünde neredeyse budistçe bir sevecenlik". (DagensNhyheter 18.7. 1985)

Çok sevdiği Köln kentinde doğup, büyüyen ve orda ölen yazar bizlere, kişilerin bir takım temel özgürlükler ve haklar söz konusu olunca güçleri birleştirip, ortak uğraş vermekle çok şey kazanacağını öğretti. Hiçbir insan bir başkasının aynısı değildir. Birçok görüş de, birbirinin aynı olmadan ama güzel bir geleceğe yönelik oldukça karşılıklı saygı hak eder. Şimdi Böll için politik kişiliğinin, sanatçı kişiliğini geride bıraktığını söyleyen çevreler yazar için üzülür pozlarda, ona karşı son saldırılarını yapıyorlar. Heinrich Böll'ün biri sanatçı, biri de politik iki kişiliği yoktu: O politik bir sanatçıydı. Yaşamı neyse, yazdığı da oydu. Kitlenin kitaplığında yerini aldığı gibi, onunla toplandığı meydanlarda, yürüdüğü sokaklarda da birlikteydi, vardı. Görevini yapmış olmanın huzuruyla öldü ama hiç kuşkusuz "savaşın sonunu merak ediyordu" son anında bile □

● gürhan uçkan

KUZEY YAYINLARI

KUZEY

N. Çernişevski
NASIL YAPMALI
Çev: Mazlum Beyhan

●

Adam Şenel
TELEANDROGENES
ÜTOPYASINDA
EVLİLİK HAYATI

●

J. Whiting
ŞEYTANLAR
Çev: C.Çapan

●

A. Wesker
KÖKLER
Çev: C. Çapan

●

Ernst Fischer
SANATIN GEREKLİLİĞİ
Çev: C. Çapan

●

O'casey
KIRMIZI GÜLLER
Çev: C. Çapan

●

Jack London
YOL
Çev: Mete Ergin

Şimşek Sk. 14/11 A. Ayrancı Ankara

BİREY ve TOPLUM YAYINLARI

S.İ. Arolov
BİR SOVYET DİPLOMATININ TÜRKİYE ANILARI
Çev: Hasan Ali Ediz

●

W. Kula
FEODALİZMİN EKONOMİK TEORİSİ
Çev: Oğuz Esen

●

I. Illich
OKULSUZ TOPLUM
Çev: B. Üstün

●

Bob Rowthorn
KAPİTALİZM, ÇELİŞKİ ENFLASYON
Çev: Cemil Günay

●

C. E.R.M.
İLK SINIFLI TOPLUMLAR ASYAGİL ÜRETİM TARZI ve DOĞU DESPOTİZMİ
Çev: K. Somer

●

A. Walecki
RUS DÜŞÜNCE TARİHİ
Çev: A. Şenel

●

Tükkaya Ataöv
İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

REMKA LTD. ŞTİ. Onur Sk. 18/2 Maltepe Ankara

Arjantinliler Sürgünden Dönüyor

1976 darbesinden sonra bir çok Arjantinli ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. Yurt dışında yaşayan Arjantinlilerin 2.5 milyon olduğu tahmin edilmekte. Bunların bir bölümü tam anlamıyla siyasi sürgün olarak tanımlanıyor. Resmi istatistiklere göre, İspanya'da 13000, Fransa'da 3000, ve Meksika'da 15000 siyasi mülteci bulunuyor. İnsan hakları için mücadele verenler, uluslararası dolaylı yardım kuruluşlarının temsilcileri ve Arjantin'li yetkililer siyasi sürgünlerin çoğunun, en azından büyük bir kısmının Arjantin'e dönmeyi planladıkları fikrinde birleşiyorlar.

Gözlemciler yurt dışında yaşayan Arjantin'lilerin, enflasyon oranının yüzde 450'ye vardığı, işsizliğin yüzde 15'e vardığı ve yükselmeye devam ettiği, bu arada 43.5 milyar dolarlık dış borcu dengelemek için halkı kemerleri sıkmaya çağırmaktan başka bir çarenin olmadığı bir ülkeye neden bu denli dönmek istediklerini kendi kendilerine soruyorlar.

Bir röportajda Alfonsin bu konudaki görüşlerini "Sürgünler ülkemize dönmelidirler, onlara ihtiyacımız var. Kendi nitelikleriyle binlerce Arjantin'li bugün dünyanın en ileri ülkelerinin gelişmelerine katkıda bulunmaktadırlar. Bu kritik aşamada bize yardım etmek için dönmeleri gerek." diye açıkladı. Ve özel bir elçiyi, kendisi de Avrupa'da yaklaşık 7 yıl sürgünde kalan Hipolito Solari Yrigoyen'i sürgünlerin dönüşünü hızlandırmak için yurt dışına gönderdi.

HCR (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği)'in Latin Amerika Güney Kısmı bürosu müdürü Bella Herrera'nın açıklamalarına göre "Arjantin bir çok ekonomik problemlere karşın mültecilere ve çocuklarına cömertçe cevap verdi. Öte yandan yurtlarına kavuşanlar da, yurtseverliğin iyi bir örneğini vererek ülkenin neresinde olursa olsun verilen işi kabul ettiler."

Batı Avrupa'da ve dünyanın pekçok ülkesinde Amerika'nın nükleer savaş planlarına karşı çıkılıyor. Hollanda'da barış hareketi ülke topraklarına yeni Amerikan nükleer füzelerinin yerleştirilmesini engelliyor. Fotografta Demokratik Almanya'da bir barış gösterisi.

BBC SANSÜR İLETİŞİM ÖZGÜRLÜĞÜ

7 Ağustosta BBC çalışanları, BBC Yönetim Kurulunun Kuzey İrlanda ile ilgili bir programı hükümetin araya girmesi sonucu yayımlamama kararı alması üzerine 24 saatlik greve gittiler. Programda IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu) siyasi kanadı Sinn Fein'in liderlerinden olduğu sanılan ve İrlanda Yerel Meclisi üyesi olan Mc Guincss ile bir konuşma da yer alıyordu. BBC Yönetim Kurulu bununla da kalmayıp aynı konuda bir başka program ve program tasarımını da iptal etmişti.

Olay, Thatcher hükümetinin baskıcı politikasının hangi düzeylere ulaştığının bir göstergesi olabilir belki. Her ne kadar BBC Yönetim Kurulu başkanı Stuart Young BBC'nin bağımsızlığına inandığını ve çalışanların greve gitmelerinin "bizzat sansür uygulamak" olduğunu ileri sürerek gerçeği çarpıtmaya çabalasa da, olaya asıl anlamını yükleyen olgu, gerekte basın-yayın özgürlüğü özelde ise BBC'nin gerçekten bağımsız ve tarafsız olup olmadığı.

BBC çalışanlarının sansüre karşı gösterdikleri duyarlık başta Avrupa ülkeleri olmak üzere birçok ülkenin basın-yayın kuruluşları tarafından paylaşıldı. İrlanda Cumhuriyetinin radyo-tv kurumu RTE'nin çalışanları IRA'lı M.Galvin ile yapılan iki radyo programının yayından çıkarılmasını protesto amacıyla grev yaparlarken, 'ITV' ile "Kanal-4" adlı özel tv kuruluşları da dayanışma grevine gidiyorlardı. Bunların yanı sıra BBC'ye destek mesajları da yağdı. Bu mesajlar içinde bizce en anlamlı olanı Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin gönderdiği. ÇGD'nin genel başkanı Ahmet Abakay'ın imzasını taşıyan mesajda şöyle deniyordu: "İktidarların sansür uygulamalarını, düşünce ve basın özgürlüğü üzerindeki baskılarını çok büyük deneylerle yaşayan ve bilen Türkiye'deki ilerici basın-yayın çalışanları adına, Çağdaş Gazeteciler Derneği, haklı eyleminizi desteklediğini açıklamaktan onur duyar." □

SU
ŞİİR SEÇKİSİ
çıktı
P.K. 1051 Ulus-Ankara

ADA MÜZİK YAYIN PAZARLAMA
MÜZİKSEVERLERE DUYURU!
- KLASİK
- CAZ
- POP
- FOLK
- COUNTRY
- ROCK
- TÜRK HALK-SANAT HAFİF MÜZİĞİ
- (MÜZİK KİTAPLARI)
- (KARTPOSTAL)

KASET ve PLAK ÇEŞİDİYLE ZAFER ÇARŞISI NO: 27'de AÇILMIŞTIR

ZAFER ÇARŞISI NO: 27 YENİŞEHİR ANKARA

(ÇIKTI) 800 TL
KERİM KORCAN
CANLI BAYRAKLAR
(ÖYKÜLER)

Canlı Bayraklar'ın yazarı tarafından imzalı bir nüshasını edinmek isteyenler 15872-0 no.'lu posta çeki hesabına 800 TL. yatırmalıdır.

İthafı istenen ad :
Adres :

(Posta çeki makbuzunu ekleyiniz)

Piyerloti Cad. 47-49 D.8 Çemberlitaş/İST.
Tel: 526 85 27

süreç

İşçi Haberleri...

Akgün İplik Dokuma Fabrikasında Neler Oluyor?

Akgün İplik Fabrikası, Güneyde oldukça eskiye dayanan bir yer. Fabrikanın hepsi kadrolu olmayan yaklaşık 300 işçisi var. 12 Eylülden sonra toplu sözleşmesi yapılmamış olan fabrika sendikal çalışmalar alanında ilginç gelişmelere sahne oluyor. Türk-İş'e bağlı Teksif sendikası yetkilileri ilk geldikleri gün işveren tarafından fabrikadan kovuldular ve fabrikaya bir daha uğramadılar. Bu durumda rahat hareket etme olanağı bulan MİSK üyesi ve sağ görüşlü kişiler üye kaydı yapmak için çaba harcamakta. Çeşitli yollar deneniyor. İşveren bir gün işi durdurarak işçilere aralarında 12 Eylül öncesine dönmek isteyenler olduğundan haberi olduğunu, bu kişileri işten atmakla kalmayıp intikamlarını alacaklarını söyleyebiliyor. Akgün'de tüm bunlar gelişirken TEKSİF'in ne yapacağı merakla bekleniyor

• yarın adana temsilciliği

"Kendi yapıtlarına uzaktan bakanlar" Fotograf: CAFER A.BAŞ

"Haklarımızı ancak örgütlü mücadele sonunda alacağımızı biliyoruz."

"Bizler Yarın dergisini sürekli okuyan bir grup demir işçisiyiz. Kendi aramızda toplanıp dergide çıkan yazılar hakkında devamlı olarak tartışmaktayız. Hep beraber bir görüş birliğine vardık ve oturup bunu yazmayı uygun bulduk. Bu görüş birliğimiz derginin bir eksikliği konusundadır. Bu eksiklik yayınlarımızda işçi gençliğin sorunlarına eğilememesidir. Dergi sürekli yüksek öğrenim gençliğini sorunlarına eğilmekte ve sanki ona seslenmektedir. Şu çok iyi bilinmelidir ki Türkiye'de demokrasi mücadelesinde genç işçilere de görev düşmektedir. Çünkü bizler bizzat üretimde yer almaktayız. Aldığımız para miktarı bellidir. Ancak karnımızı doyuracak kadardır. Çalışmadığınız zaman açız. Yani bizlerin kaybedeceği bir şey yoktur Kaderimiz bellidir. İlkokulu bitirir bitirmez önce çıraklıktan başlar daha sonra kalfalık, arkasından ustalık. Bir gün bakarsın yaşın olmuş kırk, belin çökmüş, suratındaki kırışıklar sanki kuraç toprak. Sendikasız, sigortasız geçen bir ömürden artakalan çökmüş bir vücut ve posası kalmış boş bir kafa. Sonuçta kendinin yaşadığı akıbeti çocuğun da yaşayacak ve bu düzenin çarkları bu şekilde sürüp gidecek. Aramızda kitap okuyan bilinçli insan çok az. Bu bizim için bir eksiklik. Demokratik haklarımızı yeterince bilgiye sahip olamadığımız için arayamıyoruz. Bunun sebebi de yolunu yordamını bilmediğimizdendir. Her gün işçi kahvesinde oturup işe çağrılmayı beklemeyi çok iyi biliriz. İşe gitmediğimiz zamanlarda kahvede akşama kadar kağıt oynamayı da biliriz. Hergün Ulus'ta Kızılay'da gençlerin ekle dolaşmalarını ve bunlardan mahrum olmanın ne demek olduğunu da çok iyi biliriz. Öğrenci gençlik bizlerin sorunlarını tanısa iyi olmaz mı? Çünkü sonuçta hepsi bir amaç için birlikte hareket edeceklerdir. Biz bir takım gelişmelerin bilincindeyiz ama yeterli bilinçlilik olmadığından bu da yeterli olmuyor. Haklarımızı ancak örgütlü mücadele sayesinde alacağımızı biliyoruz. Bu örgütlülük sendikalar ve dernekler aracılığıyladır. Öğrenci gençliğin sorunu YÖK ise bizim sorunumuz işverendir, sarı sendikacılık, işsizliktir, geleceğe güvensizliktir. Sizlerden ricamız, yayınlarınızda bu konularda bizleri aydınlatmanızdır. Yayınlarınızda bizzat genç işçilerin de sorunlarına yer vermeniz, onlarla röportaj yapmanız, nasıl örgütlenmemiz gerektiği gibi konulara yer vermeniz bizi sevindirecektir.

Hepinize selamlar..."

• demir işçileri adına
cafer a. baş

SELÇUK AKSEL
1965-İzmir, 1 Eylül 1980

Canımız,
Beş yıl oldu aramızdan ayrılalı.
Üzülmüyor değiliz yokluğuna.
Yine de anıların, yaşama sevinci dolu gülümseyişini ve coşku dolu kişiliğini bizimle beraber yaşatıyor..
Beş yaş daha büyümedin ama sen...
Özledik seni
Gençleştin beş yaş daha!
Gözlerinden gözlerinden öperiz.
Bizimlesin.
Ailen ve arkadaşların

IMPETUS

TOPLUMSAL BİLİMLER VE FELSEFE SEÇKİSİ

COLLECTION OF SOCIAL SCIENCES AND PHILOSOPHY

Sayı : 1

Issue No. 1

ÇIKIYOR !

4 EYLÜL Publications Yayınları

TEORİ

TEORİ YAYINLARI

H.Heaton
AVRUPA İKTİSAT TARİHİ
Çev:Osman Aydoğmuş,
M.Ali Kılıçbay

N.Beldicanear
OSMANLI DEVLETİNDE TIMAR
Çev:M.Ali Kılıçbay

VERSO A.Ş. P.K. 359 Yenişehir Ankara

Victor Jara'yı Dinlerken...

Bir şiir yazacağın
belki bir şarkı
ozanı belli olmayacak

Rüzgara sorarsan
yolda buldum
Balığa sorarsan
kancasız bir oltanın ucundaydı
karasevdalıya sorarsan
sevgilimin dudağındaydı diyecek

Bir şiir yazacağın
belki bir şarkı

Bacım yastığına işleyecek
Mahpus kardeşim prangasına
ozanı belli olmayacak

Çalışan bir makinenin
İnen bir şalterin sesi
ve sıcaklığı olacak içinde
yere düşen kan damlasının...

Bir şiir yazacağın
belki bir şarkı

kim yazdı
kim söyledi diyecekler
sövecekler, sevecekler
ozanı belli olmayacak...

İbrahim Karaca

Yurtiçi'nden

Festival Değil Şenlik

26-30 eylül tarihleri arasında Muğla'da bir kültür ve sanat şenliği yapılacak. Belediye başkanı Erman Şahin dergimize şu açıklamayı yaptı: "Düzenlememize festival değil şenlik demeyi tercih ediyoruz. Şenliğimiz Türkiye'de bugün yapılan festivallere karşıt olarak yapılmıyor. Ama bir panayır gibi olmasını da istemiyoruz.

Şenlikten amacımız Muğla'nın tarihsel, kültürel, sosyal yapısını tanıtmak, canlı tutmak, geliştirmek.

Şu anda programımız kesinleşmiş değil. Ancak halk oyunları gösterileri, karagöz meddah gösterileri, çeşitli sanatçılarla söyleşiler yapılacak. Bu arada sit alanımız konusundaki mimari çahşmalarımız da sürecek.

Bundan başka Mevlevi şairi Hazreti İbrahim Şahidi de anılacak.

Program kesinleşir kesinleşmez afiş vb türünden tanıtma çalışmalarına da başlıyacağız."□

İETT HALK OYUNLARI ŞUBESİ ÇALIŞMALARINA BAŞLADI

Kısa adı İETT HOYAK olan İETT Halk Oyunları Şubesi 6 Nisan 1985 tarihinde çalışmalarına başladı. Şu anda Halk Oyunları, Halk müziği ve tiyatro olmak üzere üç ayrı dalda çalışmalarını yürütüyor. Topluluk, Halk Oyunları kolu için oyunların otantik özüne dokunmaksızın yöresel müziği ve oynanış sitili ile ele almayı, Halk Müziği kolu için Anonim Halk Müziğine ağırlık vererek araştırma ve derlemeler yapmayı, Tiyatro kolu için ise günümüz sorunlarını kitlelere aktarmayı amaç olarak saptadı.

Şu ana kadar hiç bir ekonomik kaynağı olmayan topluluk çalışmalarını kendi elemanlarının katkılarıyla sürdürebiliyor. Yer sorunlarına çözüm getirmede İETT Genel Müdürlüğünün yardımları ise birçok kuruluşa örnek gösterilebilecek nitelikte□

kentkoop 1979

KENT–KOOP "GENÇ İNSAN ve ÇEVRESİ" KONULU KARİKATÜR YARIŞMASI

KENT—KOOP (Batıkent Konut Üretim Yapı Kooperatifleri Birliği) 6. Kuruluş Yıldönümü etkinlikleri çerçevesinde bir karikatür yarışması düzenlenmiştir.

Kentleşmenin beraberinde getirdiği sorunlara karşın, insanların içinde yaşadıkları kent ve çevre ile ilişkilerinin daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulmasının zorunluluğundan hareketle ve bu yılın Dünya Gençlik Yılı olması nedeniyle, yarışmanın konusu "Genç İnsan ve Çevresi" olarak saptanmıştır.

YARIŞMA KOŞULLARI

a. Yarışma, amatör ya da profesyonel tüm karikatür sanatçılarına açıktır.

b. Yarışmaya katılacak karikatürler yayınlanmamış ve ödül almamış olmalıdır.

c. Yarışmaya en çok üç karikatürle katılınabilir.

d. Gönderilecek karikatürlerin boyutları 25 x 35 cm'den büyük olmamalı ve postada kırılıp, yıpranmayacak şekilde ambalajlanmalıdır.

e. Yarışmacılar, karikatürleri ile birlikte bir adet fotoğraf ve kısa özgeçmişlerini de göndereceklerdir.

f. Gönderilen karikatürler geri iade edilmeyecektir.

g. Karikatürlerin engeç 1 Ekim 1985 tarihine kadar KENT—KOOP, Atatürk Bulvarı No: 57, Sıhhiye—Ankara adresine taahhütlü olarak posta ile ya da elden ulaştırılması gerekmektedir.

h. Yarışma sonuçları KENT—KOOP'un 6. Kuruluş Yıldönümü olan 17 Ekim 1985 tarihinde açıklanacaktır.

i. Ödüller,

1. Ödülü, plaket ve	120.000 TL
2. Ödülü, plaket ve	80.000 TL
3. Ödülü, plaket ve	60.000 TL

Ayrıca 5 adet mansiyon, plaket ve 20.000 TL

j. Yarışma karikatürleri, KENT—KOOP'un 6. Kuruluş Yıldönümü etkinlikleri arasında Ekim ayında sergilenecek ve bir kitapta toplanacaktır.

SEÇİCİ KURUL (Abecesel sırayla)

Nezih Danyal
Hatay Dumlupınar
İsmail Gülgeç
Kamil Masaracı
Tan Oral
Fatma Ergün (KENT—KOOP adına)

BİLİM ve SANAT

EYLÜL (57) SAYISI ÇIKTI!

- Duraksamak Yarınların Yıkımıdır.
- Barış ve Helsinki
- Af Zoruniuluktur
- Gençlik... Gençlik..
- Barışa Giden Yolda Helsinki/Mahmut Dikerdem. Helsinki'den On Yıl Sonra/Laslo Rozsa. 1941 ... Faşizme Karşı Direniş/Simon Korpaş.
- Demokratikleşme İçin Zorunlu Bir Adım: Genel Af/Bülim ve Sanat
- Affedilen "Suç" Değil "Ceza"dır/Halit Çenk • Af Beklentisi/Güney Dinç • "Affı Red Hakkı Tanınmalıdır"/Faruk Erem. • 1402'likler Konusu Yargı Organında/
- İki Yüzlü Janus/Taner Gürel • Küçük mü Büyük mü?/Gürhan Uçkan • Çalışma Yaşamında Çocuklar ve Gençler/Gürhan Fişek
- "Kimin İçin Kayıp Kuşak"/Safter Çınar • Prometeus'un Yer Yüzü Tarihi/Ahmet Telli • Eğitim mi Sınav mı?/M. Tahir Hatiboğlu • Toplumsal Bunalım ve İntihar/Selçuk Alsan
- İşçi İhalesi/O. İzzet Kök • Örgütlenme Hakkının Korunması/Kadir Okçu • Kitap Pazarında Koninin Neresindeyiz?/Mümtaz İdil-Yasemin Çongar • Vergi "Şampiyonları" ve Basın/Oğuz Oyan
- Kampanya'nın Arka Yüzü - ya da- Dostlar Aşılamada Görsün/Hasan Caner • Kürsüde Değil Sırada Yer Alan Öğretmen/Günter Walraff Hapisaneden Mektuplar/Füsun Öztürk Baysan
- Çizgileriyle
Ferruh Doğan • Nezih Danyal

Yenice Gazetesi Şiir Yarışması Açtı

Yenice Gazetesi, Kurucusu Sabri Akay adına bu yıl ilk kez şiir dalında bir yarışma açtı.

Yarışmanın amacı, genç yetenekleri ortaya çıkarıp, bunları bölge ve yurt genelinde tanıtmak, bu tür çalışmalarında özendirici etkide bulunmak olarak saptandı.

Yarışmaya katılacak yapıtlarda Atatürk İlke ve Devrimlerini yerleştirici ve geliştirici olmaları koşulu aranıyor.

Yarışma tüm sanatçılara açık. Yarışmacılar, dilerlerse evvelce yayınlanmamış olması koşuluyla birden fazla eserle katılabilirler.

Şiirlerin, iki aralıklı daktilo edilmiş, 5 nüsha olarak hazırlanması, kağıdın sol üst köşesine eser sahibinin sadece kendi rumuzunu yazması gerekiyor...

Yarışmaya en son katılma tarihi 28 Ekim 1985'tir.

Yarışmaya katılacak eserlerin gönderileceği adres, Yenice Gazetesi, Yenice/KARABÜK—ZONGULDAK. □

1. ŞİLE BEZİ ŞENLİĞİ YAPILDI

İstanbul'un Şile ilçesinde 1. Şile Bezi Şenliği yapıldı. SODEP'li Belediye Başkanı Seccattin Güney, yaptığı açılış konuşmasında Şile'yi tanıtmak yeniden gündeme getirmek için şenlik düzenlediklerini belirtti.

Şenliğin birinci günü Şile bezini tanıtmak amacıyla defileler düzenlendi ve halkoyunları gösterileri sunuldu. Şenlik ikinci gün Türk Folklor Kurumu'nun gösterileri ve "Edebiyat Gecesi" ile sürdü. Edebiyat Gecesi'ne Yaşar Kemal, Mehmet Kemal, Zülfü Livaneli, Demirtaş Ceyhun, Süreyya Berfe, Cemal Süreyya, Refik Durbaş, Atilla Özkırımlı ve İsmet Ay katıldılar. Sanatçılar böylesi nitelikli bir sanat gecesinin son günlerde ANAP'lılarca düzenlenen festivallerden farklı bir düzenleme olduğunu belirttiler. □

İFSAK 4. ULUSLARARASI FOTOĞRAF YARIŞMASI

İki yılda bir yinelenen ve daha önce üç kez gerçekleştirilen İFSAK, İstanbul Uluslararası Fotograf Yarışması'nın Dördüncüsü bu yıl yapılıyor.

Yarışmaya şimdiye dek; Çekoslovakya, Avusturya, Federal Almanya, Yugoslavya, Sovyetler Birliği, Danimarka, Romanya ve Türkiye'den yapıtlar gelmeye başladı.

İstanbul Valiliği'nin düzenlediği Milli Egemenlik Haftası İstanbul İl Kutlama Programı içinde olan yarışmaya katılım 8 Ekim 1985 günü bitecek ve başarılı olan yapıtlar 2-15 Aralık 1985 tarihleri arasında Atatürk Kültür Merkezi Büyük Sergi Salonu'nda sergilenecek.

Serbest konulu yarışma; siyahbeyaz baskı, Renkli Baskı ve Saydam (dia) olmak üzere üç ayrı bölümden oluşuyor. Bir kişi her bölümde dörder yapıtla yer alabiliyor.

Yarışma seçici kurulu; Mehmet Bayhan, İsa Çelik, Ahmet Öner Gezgin, Sabit Kalfagil ve Cengiz Karlıova'dan oluşuyor. Katılma formu, İFSAK, P.K. 272 Beyoğlu/İSTANBUL adresinden istenebilir. □

Nefis bir koyda
Enfes bir TATİL!

MARMARİS ORHANİYE Koyunda

Doğa ve Deniz ile içiçe 15 GÜN

İster MOTELDE
İster ÇADIRDA kalın

TAKSİTLE ÖDEYİN

Bir Kişi	Motelde 60.000.-	Tam Pansiyon
	Çadırda 30.000.-	

Rez: 31 06 00
Tuna Cad. Halk Sk. 17/1 Sıhhiye/ANKARA

"Bilgi Bereketlir"

SİYASAL-KÜLTÜR DİZİSİ

- TÜRKİYE VE REFORMLARI — Eugene Morel — 700 TL
- UZAY VE PSİKOLOJİ — Yu. Gagarin/V. Lebedev — 700 TL
- TÜRKİYE'de KADIN — Aytunç Altındal — 1100 TL
- LATİN AMERİKA BAŞKALDIRIYOR — Nur Deley — 1000 TL

FELSEFE-SANAT DİZİSİ

- SÖZLER (THE VOICE OF THE MASTER) — Halil Cibran
- EY BENİM GÜZEL SEVDALIM — Afşar Timuçin — 400 TL
- İHANET ŞİİRLERİ — Aytunç Altındal — 400 TL
- SAKINCASIZ — Uğur Mumcu — 350 TL
- BUDİZM VE FELSEFE — 600 TL
- CANLI BAYRAKLAR — Kerim Korcan — 800 TL

NİÇİN DEĞİL DİZİSİ

- NİÇİN FEMİNİZM DEĞİL? — Sibel Özbudun — 250 TL
- NİÇİN SENDİKA AĞALIĞI DEĞİL? — Kemal Sülker — 250 TL
- NİÇİN Y.Ö.K. DEĞİL? — Toktamış Ateş — 250 TL
- NİÇİN EŞİT İSE EŞİT ÜCRET DEĞİL? — Aytunç Altındal — 250 TL
- NİÇİN KİTLESİZ SPOR DEĞİL? — Erzun Hiçyılmaz — 250 TL
- NİÇİN YAPISALCILIK DEĞİL? — Afşar Timuçin — 250 TL
- NİÇİN ARABESK DEĞİL? — Ertan Eğribel — 250 TL
- NİÇİN SİYONİZM DEĞİL? — Erdinç Özköylü — 250 TL
- NİÇİN MASONLUK DEĞİL? — İlhami Soysal — 250 TL
- NİÇİN VAROLUŞÇULUK DEĞİL? — Afşar Timuçin — 250 TL
- NİÇİN UYUŞTURUCU DEĞİL? — Tanner Oksur — 250 TL
- NİÇİN KADINSIZ ÇAĞDAŞLAŞMA DEĞİL? — Zeynep Kılıçarslan — Çıkacak

- Fiyatlara K.D.V. Dahil Değildir.
- Tek siparişlerde pul gönderilmesi rica olunur.
- 2500 TL.'yi aşan siparişlerde posta giderleri yayınevine aittir. (Posta çeki hesabı 15872-0. Posta çeki makbuzunuzu ekleyiniz).
- Dağıtım: YA-DA İst./ADAŞ Ank. /DATIC. İzm.

Piyerloti Cad. 47-49 D.8 Çemberlitaş/İSTANBUL • P.K. 50 Aksaray/İSTANBUL • Tel: 526 85 27

süreç

İnsanlık 1 Eylül Barış Gününde Helsinki Sonuç Belgesinin 10.Yılını Kutluyor

Eylül ayının ilk günü, Birleşmiş Milletlerin kararıyla dünyanın her yerinde barış günü olarak kutlanır. Halklar barışa olan inançlarını, barışın bozulmasının önüne geçilmesi için yapılması gerekenleri haykırırlar, barış bir çığlık gibi ülkeden ülkeye, halktan halka gider, çoğalır. 1 Eylül bu özelliğiyle, barış için bir yılda yapılanların, yapılmayanların değerlendirildiği gün olur.

1 Eylül'ü dünya bu yıl Helsinki Sonuç Belgesinin 10. yılıyla birlikte kutluyor, bu anlamıyla bu yıl 1 Eylül'ün barış değerlendirmesi daha kapsamlı gerçekleşiyor, yalnızca halklar düzeyinde değil, devletler düzeyinde de değerlendirme yapma olanağı beliriyor.

İşte bu değerlendirmelerin yapılmakta olduğu, üstelik de, Helsinki Sonuç Belgesine imza koyan ülkelerin dışişleri bakanları düzeyinde de Helsinki'de değerlendirme toplantısının yapıldığı bu günlerde, 10. yılını kutladığımız Belgenin barış için taşıdığı değeri, önemi bir kez daha kavrayabilme şansına kavuşuyoruz.

Hiroşima ve Nagazaki'ye, insanların üzerine atılan ilk ve son atom bombalarının lanetle, nefretle anıldığı bu günlerde, barışın bir daha yıkılmaması, insanların bir kez daha ölümü yıkımı tatmaması için dünyanın dört bir yanında barış türküleri söylendiği bu günlerde, Helsinki'nin imzalandığı günlere, öncesine dönmeyi istiyoruz.

HELSİNKİ'YE GİDEN YOL

İkinci dünya savaşının ardından esmeye başlayan soğuk savaş rüzgarlarının insanlar için ürkütücülüğünü yavaş yavaş yitirmeye başladığı günlerde çeşitli ülkelerden gelen uluslararası bir forum toplanması önerisi, 1975 yılının bir Ağustos gününde Helsinki'de 33 ülkenin devlet ve hükümet başkanlarının biraraya gelmesiyle gerçekliğe dönüşmüştü. Avrupa'nın Arnavutluk dışındaki tüm ülkeleriyle ABD ve Kanada'nın Sonuç Belgesini imzalamalarıyla yepyeni bir dönem, barış içine bir arada yaşama dönemi, yumuşama dönemi müjdelenmekteydi.

Buraya gelen yolun kısa ve pürüzsüz olduğunu düşünmek yanlış olacaktı. 2. dünya savaşının müttefikleri arasında yapılan Yalta ve Potsdam Konferansları, BM'nin kuruluşu ve kararları, savaş sonrasını belirleyen uluslararası anlaşmalar, Helsinki'ye ulaşan yolun taşlarını oluşturmuştu. 1970'de SSCB ile Federal Almanya arasında imzalanan Moskova anlaşması ve yine aynı yıl gerçekleşen Çekoslovakya, Polonya ve F.Almanya arasındaki anlaşmalar, bu anlaşmalarla Demokratik Almanya'nın varlığının eşit düzeyde benimsenmesi yumuşamayı Helsinki'yle noktalayan dönüm noktalarını oluşturmuştu.

Bu temellerin çok önemli politik gerçekliği vardı. Avrupa, Urallardan Atlantik'e kadar yaklaşık on milyon kilometrekare toprağıyla küçük, üzerinde yaşayan 700 milyon nüfusuyla kalabalık, tarihsel ve kültürel değerleri, birikimleriyle çok önemli bir kıtadır. Gerçekleşecek bir nükleer savaş sonrasındaysa Avrupadan kalacak olanın birhiç olacağı en basit hesapların bile değişmez sonucudur.

İşte bu politik gerçeklik ve savaş sonrasının adım adım oluşturduğu barış anlaşmaları Helsinki'nin imzalanmasının alt yapısını oluşturuyordu. İmzalanan belgenin on temel ilkesi de bu gerçekliğin ve geçmişin özlü anlatımlarıydı. Bu ilkeleri, 10. yılda bir kez daha anımsamak, üstelik de toplumumuza gereğince yansımamış, gerekli yankılarını bulamamış olması nedeniyle yararlı olacaktır.

HELSİNKİ SONUÇ BELGESİ İLKELERİ

İçişlerde tam bağımsızlık ve karışmama ilkesiyle, bütün ülkelerin eşitliği, toprak bütünlüğü, özgürlüğü, politik bağımsızlığı kabul edilmektedir. Bu ilke, ülkelerin politik, toplumsal, ekonomik ve kültürel seçimlerinde ve gelişimlerinde karşılıklı saygıyı zorunlu kılar.

- Tehdit ya da silah kullanımından kaçınmak.
- Sınırların dokunulmazlığı.
- Ülkelerin toprak bütünlüğü ilkesiyle, imzacı ülkeler, BM'nin toprak bütünlüğü, politik bağımsızlık ya da ülke birliği kararlarına karşı bir girişimden kaçınmakla yükümlü tutulmuşlardır.
- Tartışmaların barışçıl ilkelerle yapılması.
- İçişlere karışmama ilkesiyle her tür müdahale yasaklanmıştır. Katılan ülkeler terör olaylarına dolaylı ya da doğrudan yardım yapılmayacağı, bir ülke rejiminin bir başka ülke tarafından zor yoluyla yıkılmasından kesinlikle uzak durulacağını karar altına almışlardır.
- İnsan haklarına, düşünce ve inanç özgürlüğü de içinde olmak üzere temel özgürlüklere saygı gösterilmesi.
- Halkların geleceklerini belirleme hakkına saygı gösterilmesi.
- Ülkeler arası işbirliğinin eşitlik temelinde yürümesi.
- Uluslararası yasaların bağlayıcılığını kabul etmek.

İmzalanmasının üzerinden on yıl geçen bu Belge ve ilkeleri bugün yine tartışılıyor. Tartışmalar çoğu kez kamuoyuna birşey yapılmaksızın oyalanmayı amaçlayan tartışmalar olarak yansıyor. Belirli umutsuzluklar doğuyor, doğruluyor. Ama gerçekte on yıl içinde Belgeye imza koyan Avrupa ülkelerinden iki farklı sisteme dahil olanlar arasında azımsanmayacak gelişmeler sağlandı. İki sisteme dahil ülkeler arasındaki ticaret hacmi yaklaşık iki kat artış gösterdi. Sibirya'nın doğal enerji kaynaklarının Avrupaya taşınması için yapılanlar önemli birkarşılıklı güven ortamı yarattı. Ülkeler arası turist sayılarında önemli yükselmeler sağlandı. Bunlar hiç kuşkusuz karşılıklı güven temellerinin atılmasına dayalı belgelerin yaşama geçirilmesinin önemli başarılarını oluşturdu.

Ama hiç kuşkusuz, özellikle son yıllarda ABD tarafından yükseltilen savaş histerisi, yumuşamanın yerini gerginliğe bırakmasını getirdi. Özellikle Reagan'ın seçildiği gün, "size Amerikan onurunu iade edeceğim" sözünün anlamının geçen yıllarda iyice anlaşılması Avrupa ülkeleri arasında gelişen bu umut veren yumuşamayı önemli ölçülerde zedeledi.

Ancak, özellikle son altı yıldır Avrupada gelişen barış mücadelesi, ülkeler arasında zor da olsa gelişen ticaret, kültürel bağlar Helsinki Sonuç Belgesi'nin on ilkesinin başarıya ulaşacağının umudunu oluşturmaktadır.

İnsanlık, özellikle de, savaşın yıkımını her aileden bir ölü vermecesine yaşayan halkların barış için direnci, barışı yıkılmamacasına ayakta tutmaya yetebilecektir.

İnsanlar üzerine atılan ilk ve son atom bombalarının külleri henüz dağılmadı. Barışın yıkılmaksızın ayakta durması için de yapılacak çok iş var. Ama artık barış türküleri yalnızca söylenmiyor, yaşanıyor.

YARIN abone kulübü

yepyeni bir etkinlik daha!

YARIN ABONE KULÜBÜ kasetleri okurlarımızdan büyük ilgi ve destek gördü. İstekleri temmuz ayının ortalarından başlayarak karşılayabileceğimizi bildirmemize karşın, ayın ilk günlerinden önerimizi olumlu bulduğunu, sevinçle karşıladığını belirten istekler gelmeye başladı. Bu durum, "Evrensel sanatçıların tanınması, bilinmesinin bir gereksinimden öte, bir zorunluluk olduğu..." yolundaki düşüncemizde ne denli haklı olduğumuzu gösterdi.

Şu anda hazır olan kasetlerimiz ve sanatçıları ise şöyle:

1. VICTOR JARA, Şili halkının yaşam ve özgürlük kavgasını dile getiren bir sanatçı. 1973 yılında, Şili Stadyumunda katledilen Jara'nın kasetini **Manifiesto** albümünden hazırladık.

2. QUILAPAYUN, Şilide, "Yeni Şili Müzik Hareketi"yle 1965 yılında kurulmuş bir topluluk. 1973 darbesi sonrası Avrupada verdikleri konserlerle Şili halkıyla dayanışmanın güzel örneklerini oluşturmuşlardır.

3. ATAHUALPA YUPANQUI, Yupanqui, Arjantinli. Yapıtlarında folklorik öz ve melodik kaynaklardan yola çıkarak, yüzyılların birikimi içinde insan gerçeğine ulaşmış bir ozan.

4. INTI-ILLIMANI'de Quilapayun gibi "Yeni Şili Müzik Hareketi" ile kurulmuş topluluk. Parçalarını genellikle, Şilili büyük sanatçı Violeta Parra ve Victor Jara'dan seçiyorlar. Yarın okurları için hazırladığımız kasetteki şarkıları **Chile** ve **Palimpsesto** albümlerinden.

5. PAUL ROBESON, dünyaca ünlü Amerikalı zenci şarkıcı. Dünya Barış Konseyi, Uluslararası Barış Nişanını alacak adayların listesini yayınladığında adları **Nâzım**'la yankılanmıştı.

6. PETE SEEGER, ünlü Amerikalı folk müzik sanatçısı. Woody Guthrie ile birlikte çalıştı. Grevlerde, fabrikalarda, alanlarda verdiği konserlerde **"Biz Kazanacağız"** (We Shall Overcome) diye seslendi.

İSTEME KOŞULLARI: Kasetlerimizi, ödemeli gönderemiyoruz. Okurlarımız bir kaset karşılığı 200, abonelerimiz 750 lirayı posta çek hesabımıza yatırdıklarını gösterir alındı kuponunu dergimize göndermeleriyle kasetleri kendilerine postalanacaktır.

YARIN ABONE KULÜBÜ KASETLERİ

GÖRÜLMÜŞTÜR
Hapisaneden Mektuplar

YARIN YAYINLARI, şiir dizisinden yedinci kitabı da yayınladı: **AYKIRI YAŞAMAK.** Şair **Şükrü Erbaş**'ın **Koşaradım** adı altında topladığı yeni şiirlerinin yanısıra, 84'de ilk basımı yapılan **Küçük Acılar**'ın ikinci basımı da kitapta yer alıyor. Mustafa Okan'ın desenlediği kitap, 116 sayfa ve 400 lira + kdv fiyatla satılıyor.

YARIN YAYINLARI, özel dizi'nin dördüncü kitabını da yayınladı: **"IDOOOLOJİK".** Karikatürcü **Hatay Dumlupınar**'ın 80-85 yılları arasında çizdiklerinden bir seçmeyi kapsayan kitabın, **Sonsöz**'ünü Varlık Özmenek yazdı. Kitap, 56 sayfa ve 300 lira + kdv fiyatla satılıyor.

YENİ ÇIKTI!..

YENİ ÇIKTI!..

YARIN YAYINLARI

8 KİTAP BİRARADA 1400 LİRA!..

YARIN KİTAP KULÜBÜ, YARIN abonelerinden oluşmaktadır. Üyelik için ayrıca başvuru ve ücret gerekmiyor. Abone olan her okurumuz kulübümüzün doğal üyesi sayılıyor ve üyeliği abone süresinin bitimi ile son buluyor.

Aşağıda listesini bulabileceğiniz yayınlarımızı **8 Kitap Birarada** olarak abonelerimiz 1400 liradan edinebilirler.

SOVYET ROMANI, A. Mümtaz İdil 250 lira. SAUL STEINBERG, Sanatı ve Çizgileri 500 lirol. HAYKIRAN SESSİZLİK Gürhan Uçkan 150 lira. CEVAHİR KALBİYLE DOLUNAY, Halim Yazıcı 150 lira. BİR AVUÇ KUM, Ergül Çetin 150 lira. BARIŞ VE SAVAŞ SORUNU ÜZERİNE Freud-Einstein Yazışması, Serol Teber-Oğuz Özügül 100 lira. GÖRÜLMÜŞTÜR-Hapisaneden Mektuplar 400 lira. GÜNCELİMİZ, Yağmur Atsız 200 lira + kdv.

Tüm istekleriniz için **Yarın, PK 729 Kızılay-Ankara** adresine yazabilirsiniz. İsteklerinizin ederini **164860** nolu posta çeki hesabımıza yatırabileceğiniz gibi 1000 liradan az isteklerinizi için posta pulu gönderebilirsiniz. Yurtiçi ödemeli ve tüm yurtdışı isteklerde posta giderleri istek tutarına eklenmelidir.